

EU FOR THE FIGHT AGAINST
SERIOUS AND ORGANISED CRIME

#EU
ЗА ТЕБЕ

СВЕОБУХВАТНЕ СМЕРНИЦЕ ЗА УПОРЕДНУ АНАЛИЗУ ДОКАЗА НЕОПХОДНИХ ЗА УСПЕШАН ПОСТУПАК У ПРЕДМЕТИМА ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА, ПРАЊА НОВЦА И ПОВРАЋАЈА ИМОВИНЕ

Посебан осврт на значај посредних доказа

СЕПТЕМБАР 2024.

Одрицање од одговорности:

Ова публикација је израђена уз финансијску подршку Европске уније у оквиру ИПА 2019 пројекта *„Подршка Србији у постизању циљева Поглавља 24: правда, слобода и безбедност”* (ЕУ ЗА БОРБУ ПРОТИВ ТЕШКОГ И ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА) који заједнички спроводе Централна агенција за управљање пројектима Републике Литваније, Министарство унутрашњих послова Републике Италије и Међународна и ибероамеричка фондација за управу и јавне политике из Краљевине Шпаније.

Садржај ове публикације је искључива одговорност наведених пројектних партнера и стручњака који су радили на изради исте, и као такав не одражава ставове Европске уније.

САДРЖАЈ

ЗАХВАЛНОСТ	5
ПРЕДГОВОР	6
АКРОНИМИ и СКРАЋЕНИЦЕ	11
1. ОПШТИ УВОД И ГЛАВНЕ ПОРУКЕ	12
2. ИЗВОЂЕЊЕ ДОКАЗА НА СУЂЕЊУ	15
2.1. Докази неопходни за покретање случаја пред судом	15
2.1.1. У вези са кривичним делом прања новца.....	15
а) Докази засновани на индицијама/посредни докази	15
б) <i>Dolus eventualis</i> (евентуални умишљај) и нехат.....	21
в) Кривична одговорност правних лица за кривична дела прања новца.....	22
2.1.2. Предикатно дело или „криминална делатност“	23
2.1.3. Различите врсте доказа.....	24
а) Документи	25
б) Финансијско-обавештајне јединице	26
в) Сведоци (са посебним фокусом на узбуњиваче)	27
г) Дигитални докази	28
д) Индикатори прања новца путем криптовалута.....	28
ђ) Посредни докази	30
2.2. Процедуралне гаранције и поштовање људских права	32
2.2.1. Право на правично суђење и поштовање приватног и породичног живота.....	32
2.2.2. Претпоставка невиности	34
2.2.3. Право окривљеног на одбрану ћутањем	35
2.2.4. Право на правну помоћ	36
2.3. Права трећих лица	36
2.3.1. Права особа обухваћених мерама обезбеђења.....	37
2.3.2. Права оштећених	39

2.4. Посебни услови за доказе у одлукама о одузимању имовине, са посебним фокусом на случајеве засноване на посредним доказима.....	39
2.4.1. Увод	39
2.4.2. Међународно право у вези са одузимањем имовине.....	40
2.4.3. Одузимање имовине према српском закону.....	44
а) Одредбе Кривичног законика	44
б) Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела (ЗОИПКД)	45
в) Одузимање од трећег лица	48
г) Одузимање имовине без кривичне пресуде	50
2.5. Судска пракса ЕСЉП, СПЕУ и неких врховних и виших судова земаља чланица ЕУ ...	51
2.5.1. Уопштено о доказима.....	51
2.5.2. Докази у пресудама за прање новца.....	54
2.5.3. Докази у одлукама о конфискацији/одузимању.....	60
3. ПОСЕБАН ЗНАЧАЈ МЕЂУНАРОДНЕ САРАДЊЕ У ОБЛАСТИ ФИНАНСИЈСКОГ КРИМИНАЛА...	63
3.1. Увод.....	63
3.2. Међународни уговори	63
3.3. Различита подручја сарадње.....	64
3.4. Преглед најважнијих одредби у међународним инструментима.....	66
3.5. Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима Р. Србије	71
4. ЗАКЉУЧЦИ	73
ДОДАТАК. РЕЗИМЕ СУДСКИХ ПРЕСУДА.....	77
Европски суд за људска права	80
Суд правде европске уније	97
Француска	101
финска	107
Италија	109
Летонија	112
холандија.....	113
Србија	117
Словенија	119
Шпанија.....	120

ЗАХВАЛНОСТ

Захваљујемо главној стручњакињи за правосудна и тужилачка питања **госпођи Марти Писаро Мајо** на спајању стручности и стручњака из Србије и ЕУ. Исто тако, упућујемо захвалност краткорочно ангажованим стручњацима, а то су **господин Хуан Хернандез Виљалба**, **господин Мариано Лопес Молина**, **господин Луис Родригес Сол**, **госпођа Бланка Санчес-Бланко Масера** и **господин Артуро Валдес Трапоте**, за њихов узорни професионализам и за преношење свог стручног знања на највишем нивоу.

Смернице су осмишљене и израђене у блиској сарадњи са представницима различитих институција Републике Србије које су укључене у борбу против тешког и организованог криминала и прања новца. Координацију овог процеса надгледала је главна стручњакиња за правосудна и тужилачка питања. Одржано је неколико заједничких састанака, а повратне информације колега и колегиница из Србије на радну верзију публикације биле су од помоћи и значаја у стварању практичног и актуелног инструмента за рад.

Стога желимо да изразимо захвалност свим институцијама које су указале на значај међуинституционалне сарадње и које су укључиле своје стручњаке у израду Смерница. Исто тако, желимо да се захвалимо посвећеним стручњацима из Републике Србије, који су поделили своја стручна знања и искуства у току израде корисног инструмента за рад практичара у Србији. Посебно желимо да изразимо нашу најдубљу захвалност следећим особама:

- **гђа Милена Рашић** - судија, Врховни суд
- **г. Миљко Радисављевић** – јавни тужилац, Врховно јавно тужилаштво
- **г. Душко Миленковић** – председник и судија, Апелациони суд у Београду
- **г. Синиша Петровић** - судија, Виши суд у Београду
- **гђа Јасмина Милановић Ганић** – јавна тужитељка, Јавно тужилаштво за организовани криминал
- **г. Сретко Јанковић** - судија, Апелациони суд у Београду
- **г. Видак Даковић** – јавни тужилац, Више јавно тужилаштво у Новом Саду
- **г. Никола Пантелић** – јавни тужилац, Више јавно тужилаштво у Београду
- **г. Милан Бајић** – виши правни саветник, Врховни суд
- **г. Влатко Божовић** – начелник Јединице за финансијске истраге, Служба за борбу против организованог криминала, Управа криминалистичке полиције, Министарство унутрашњих послова
- **г. Игор Кртолица** – заменик начелника Службе за борбу против организованог криминала, Управа криминалистичке полиције, Министарство унутрашњих послова

На крају, велику захвалност дугујемо **Делегацији Европске уније у Републици Србији** на непроцењивој подршци овом подухвату. Поред тога, захваљујемо се **асистентима на пројекту и лектору/стручном сараднику** на њиховој несебичној посвећености и раду у обезбеђивању исправног превода Смерница у свим фазама њихове израде.

Тим пројекта „Подршка Србији у постизању циљева
Поглавља 24: правда, слобода и безбедност“

ПРЕДГОВОР

гђа Милена Рашић - судија, Врховни суд

За успех једне државе у борби против криминала од кључног значаја је постојање добрих законских решења. То је полазна основа али стварни успех у многоме зависи од правилне примене донетих закона. Управо у том циљу, показује се као нужно константно едуковање и усавршавање државних органа који учествују у откривању извршилаца кривичних дела и прикупљању доказа, као и судија који те доказе користе и оцењују. Наравно да је у том контексту увек добродошло и познавање искустава других држава о многим питањима и правним проблемима значајним за процесуирање кривичних дела организованог криминала. На тај начин треба посматрати и важност предметног приручника коју дају Смернице¹ за упоредну анализу доказа неопходних за успешан поступак у предметима организованог криминала, прања новца и повраћаја имовине, са посебним фокусом на важност посредних доказа.

Када се говори о посредним доказима, најпре треба истаћи да Србија припада оним државама које у позитивном законодавству немају посебне одредбе које дефинишу шта се сматра посредним доказима, али се из садржине одредаба кривичног процесног законика закључује да постоји могућност коришћења посредних доказа.

У члану 82. Законика о кривичном поступку предвиђено је да се у поступку прикупљају и изводе докази у складу са одредбама тог закона, као и на други законом предвиђен начин.

Члан 83. Законика о кривичном поступку регулише шта је предмет доказивања и говори да су то чињенице које чине обележја кривичног дела или од којих зависи примена неке друге одредбе кривичног закона, као и чињенице од којих зависи примена одредаба кривичног поступка.

Закоником о кривичном поступку су посебно дефинисане доказне радње, а то су: саслушање окривљеног, испитивање сведока, вештачење, увиђај, реконструкција догађаја, исправе, узимање узорака, провера рачуна и сумњивих трансакција, привремено одузимање предмета, претресање и посебне доказне радње, тајни надзор комуникације, тајно праћење и снимање, симуловани послови, контролисана испорука и прикривени иследник, као и начин њиховог извођења.

Применом ових доказних радњи могу се свакако обезбедити докази који непосредно поткрепљују чињенице, од којих зависи постојање елемената кривичног дела, и тада према судској пракси нема великих дилема око коришћења тих доказа. Међутим, када из спроведених доказних радњи

1 Смернице за упоредну анализу доказа неопходних за успешан поступак у случајевима организованог криминала, прања новца и повраћаја имовине, са посебним освртом на значај посредних доказа („Смернице“).

произилазе докази који само посредно упућују на постојање елемената кривичног дела, тада се у жаргону обично говори о индицијама и у једном делу стручне јавности уврежено је мишљење да индиције нису довољно валидни докази. Са овако уским тумачењем сусрећемо се и у појединим судским одлукама, а што резултира доношењем пресуда којима се извршиоци кривичних дела ослобађају кривице услед недостатка доказа.

Супротно овом погрешном приступу, мора се имати у виду да је Закоником о кривичном поступку у члану 16. регулисано на који начин суд оцењује доказе, те се у истом члану наводи да је суд дужан да непристрасно оцени изведене доказе и да на основу њих са једнаком пажњом утврди чињенице које терете или иду у корист окривљеном, а све изведене доказе суд оцењује по слободном судијском уверењу. Оваквим дефинисањем оцене доказа Законик о кривичном поступку Републике Србије свакако оставља широку могућност судијама да врше оцену сваког доказа посебно, било да непосредно поткрепљује чињенице од значаја за постојање елемената кривичног дела или само посредно. Још је значајније, поготову када се ради о посредним доказима, имати у виду да је суд дужан да оцени све изведене доказе у целини, дакле, да оцени један доказ у вези са другим, да све логички повеже, те на основу тога донесе одговарајуће закључке.

Дакле, у Републици Србији, постојећа законска регулатива свакако даје могућност органима кривичног гоњења и суду да се баве свим законито прибављеним доказима, како непосредним, тако и посредним, али је чињеница да се у пракси судије углавном ослањају на непосредне доказе, а да се недовољна пажња поклања посредним доказима.

Упркос томе, треба указати да и досадашња судска пракса у Републици Србији препознаје правноснажне осуђујуће пресуде добрим делом засноване на посредним доказима и то, између осталог, и за кривично дело прање новца.

Једна од тих је пресуда Вишег суда у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције К По4-28/22 од 29.12.2022. године, која је потврђена пресудом Апелационог суда у Београду Кж1 558/23 од 28.09.2023. године. Овом пресудом НМ окривљени је оглашен кривим због кривичног дела прање новца из члана 245. став 2. у вези става 1. КЗ зато што је на улици у Београду држао новац у износу од 155.900 евра, који потиче од криминалне делатности, и то у једној ПВЦ кеси у два пакета, обмотано ПВЦ стреч фолијом, у укупном износу од 141.000 евра, у апоенима од 200 евра, 100 евра, 50 евра, 20 евра, 10 евра и 5 евра упакованих у 22 свежња, при чему је на тринаест узорака свежања новчаница од 22 свежња детектовано присуство опојне дроге кокаин, док је у унутрашњем џепу јакне окривљеног пронађен новчани износ од 14.900 евра, у апоенима од 200 евра, 100 евра, 50 евра и једна новчаница од 500 евра, а са знањем да та имовина у тренутку пријема потиче од криминалне делатности.

У наведеној пресуди суд је чињеницу да предметни новац потиче из криминалне делатности утврдио управо на основу посредних доказа и то на начин да је најпре на основу оцене доказа које је имао (саслушање сведока, анализа телефонске комуникације окривљеног и сведока, увид у стање на рачунама окривљеног и сведока, анализа базних станица за телефон окривљеног и сведока), оповргао одбрану окривљеног да тај новац потиче од позајмице, а ради куповине извесног стана. Потом је суд, сублимирајући све околности конкретног случаја, посебно начин на који је новац пронађен код окривљеног, између осталог, да су два пакета била уредно обмотана стреч фолијом, новац разврстан и сложен по апоенима, апоенску структуру, наиме да се углавном радило о ситнијим апоенима од 5, 10 и 20 евра, те да је на доста новчаница детектовано присуство опојне дроге кокаин, те потом чињеницу да окривљени нема евидентиране законите приходе чијом висином би могао бити објашњен предметни готовински износ, те повезујући са чињеницом да је окривљени у периоду непосредно пре него што је затечен са овим новцем излазио из Републике Србије и вратио

се управљајући возилом на коме постоји ручно направљен „штек“ на небу возила, утврдио одлучне чињенице о пореклу тог новца. Наиме, на основу свега наведеног суд се уверио да овакав низ побројаних околности, с обзиром на њихов број и чврсту међусобну повезаност, представља низ посредних доказа који чине једну логичну целину из које се несумњиво може донети само један закључак а то је да је предметни новац који је окривљени држао незаконитог порекла и да потиче од криминалне делатности, а да је окривљени у тренутку пријема истог био свестан тога и да је у потпуности искључена могућност законитог порекла истог.

Ова правоснажна одлука била је предмет оцене и од стране Врховног суда Србије који је својом одлуком Кзз 236/2024 од 15.03.2023. године одбио као неоснован захтев за заштиту законитости поднет од стране браниоца окривљеног.

На основу свега наведеног, треба истаћи да је од суштинског значаја за даљи напредак у борби против кривичних дела организованог криминала да се свеобухватно подиже свест о принципима посредних доказа и о томе како их ефикасно користити, а томе ће свакако допринети и овај Приручник који представља врло практично средство, корисно за рад припадника полиције, јавних тужилаца и судија.

Посебно је корисно што исти Приручник садржи бројне одлуке Европског суда за људска права и Суда правде Европске Уније, које се односе на употребу посредних доказа из којих се могу уочити одређени стандарди у овој материји.

Од велике помоћи судијама ће бити и сагледавање ових проблема у пракси других држава с обзиром да се велики број одлука њихових највиших судова налази у оквиру Смерница.

Милена Рашић, судија
Врховни суд Србије

г. Миљко Радисављевић – јавни тужилац, Врховно јавно тужилаштво

Радећи на изради стратешких докумената у области борбе против прања новца, корупције, процене претње од тешког и организованог криминала, анализама кривичних предмета, правосудне праксе, уважавајући при томе и резултате евалуације која је спровођена у циљу оцене система за спречавање незаконитих активности у областима које се сматрају нарочито осетљивим, закључено је да има простора и потребе за даљи напредак Србије у процесуирању тешког криминала.

Један од значајних недостатака који се бележи у овим областима односи се на непосредне резултате у процесуирању прања новца као самосталног кривичног дела, одузимању имовине повезане са криминалом, откривању високе корупције и организованог криминала. Разлог томе, поред осталог, је и у недостатку устаљене и доследне праксе коришћења посредних доказа у поступцима због кривичних дела тз. „белог оковратника“ и других кривичних дела за која је карактеристично отежано доказивање.

У настојању да се помогне у превазилажењу уочених слабости, Пројекат подршке Србији у постизању циљева Поглавља 24-правда слобода и безбедност је као једну од својих активности реализовао израду Смерница за упоредну анализу доказа неопходних за успешан поступак у предметима организованог криминала, прања новца и повраћаја имовине.

Документ који је пред нама, резултат је рада професионалаца, судија и тужилаца из земље и иностранства, релевантних земаља Европске уније, и плод жеље да се колегама у Србији понуде конкретна објашњења и одговори на питања која се као спорна појављују у пракси, уз истовремено нуђење примера из судске праксе Европског суда за људска права, Европског суда правде, националних судова Шпаније, Италије, Летоније, Словеније, Француске и Србије.

Када је реч о самим Смерницама, посебно је значајан део који се односи на посредне доказе у вези са кривичним делом прање новца. Србија је у развоју свог система за спречавање прања новца, у последњих десетак година, прошла трновит пут. Од земље која је 2012.године хваљена као земља која је међу првима донела Националну процену ризика од прања новца, документ од стратешког значаја за успешно супротстављање прању новца, до земље која се за непуних пет година након тога нашла на сивој листи Комитета Савета Европе, и била оцењена као земља са суштинским недостацима у овој области.

Један од уочених проблема у петом кругу евалуације Србије од стране Манивала, односио се на непосредне резултате у вези са кривичним процесуирањем предмета прања новца. Основна замерка је проистекла из чињенице да Србија није имала релевантан број донетих правоснажних осуђујућих пресуда за прање новца, а посебно није било пресуда због самосталног прања новца и прања новца од стране треће стране. Ради се заправо о посебним облицима прања новца који се у пракси најтеже доказују до мере да се слободно може рећи како без посредних доказа тако нешто није могуће.

Заиста, како то аутори Смерница правилно констатују, **знање, свест** о нелегалном пореклу имовине је један од кључних елемената кривичног дела прања новца. Њега нема потребе доказивати у случајевима тзв. самопрања, тј. када криминалне приходе пере носилац криминалне делатности из које нелегални приходи потичу. Проблем настаје када се у улози перача појављује тзв. трећа страна, јер поред конкретних радњи кривичног дела прање новца треба доказати да трећа страна има свест о нелегалности имовине која је предмет трансакције или коришћења. Норми из бројних конвенција о прању новца које говоре о томе да се чињенице о **знању, свести и намери** код поменутог кривичног дела утврђују на основу објективних околности случаја, аутори дају и конкретну садржину. Наиме, говорећи о *„финансијском инжењерингу“*, комерцијалним и банкарским операцијама, а можемо им придодати и имовинске конверзије-власничке и структурне, све са сврхом прикривања или лажног представљања порекла, власништва, основа и циља, као *„инкриминишућим радњама или посредним доказима“*, аутори указују да су типологије прања новца посредни доказ у кривичном поступку за прање новца. Ово је једна од кључних смерница која суштински треба да да значајан допринос промени приступа полиције, тужилаштва и судова у Србији у откривању и доказивању прања новца.

Једнако важни су опсервације и закључци аутора о *„потрошачким навикама“* одређених лица, као индикатору за отварање прелиминарних истраживања и посредном доказу. Богатство непознатог порекла је околност која не само да може већ по правилу мора бити предмет провера надлежних органа. Тиме се Србија не декларише као земља која је против богатства својих грађана већ као земља која се супротставља сивој економији, корупцији, прању новца и сваком другом основу незаконитог богаћења. Обзиром да је једна од замерки Европске комисије у годишњим извештајима о напретку Србије да *„проактивне кривичне истраге и систематско праћење токова новца, нарочито у случајевима необичног богатства, још увек нису уобичајена пракса“*, ове смернице представљају још један конкретан подстрек за превазилажење констатованог недостатка у Извештају.

Одсуство праксе и искуства у коришћењу посредних доказа, свакако је један од разлога за такво стање у правосудним предметима прања новца као и у предметима криминала *„белог оковратника“*-корупције и привредног криминала. Последице су да наши резултати у овим областима нису

били на нивоу очекиваних, а усамљени покушаји промене такве праксе завршавали су се потпуним фијаском, ослобађајућим пресудама или обуставама поступка.

Смернице значајну пажњу посвећују и одузимању имовине. Тиме заокружују логичан и природни круг борбе против криминала „белог оковратника“, тешког и организованог криминала. Без ефективног одузимања незаконито стечене и имовине која се доводи у везу са криминалом, не може се говорити о суштинској и ефикасној борби против најопаснијих видова криминалитета. У том погледу српски правни оквир пружа солидан број инструмената. Неопходно је да и њихова примена буде доследна и конзистентна, на шта Смернице такође указују.

Ове Смернице, колико год да нису стратешки документ, имају амбициозну идеју да дају значајан допринос промени постојећег стања. Судаћи по ангажованим ауторима, њиховом приступу, искуству, коришћеним изворима, убедљивости њихове аргументације, овај циљ ће несумњиво бити достигнут. Документ није само намењен практичарима, већ треба да буде њихов незаобилазан алат у свакодневном раду, путоказ за решавање недоумица и отворених питања, али и документ који треба да унапреди њихова знања, вештине, да подстакне њихову креативност и да им помогне да са новим идејама, енергијом па и храброшћу решавају изазове са којима се суочавамо у процесуирању прања новца, корупције, тешког и организованог криминала.

На крају, треба упутити велику похвалу и одати признање ауторима на стручности, елоквентности, труду, уложеној енергији и коначном резултату—Смерницама које треба да помогну Србији да у борби против прања новца, тешког и организованог криминала што пре достигне стандарде земаља Европске Уније. Огромне заслуге за остварени резултат припадају Пројекту подршке Србији у постизању циљева поглавља 24 и кључним експертима гђи Марти Пизаро Мајо и г-дину Алфреду Савиану, без чије посвећености и залагања то не би било могуће, на чему им исказујемо захвалност.

Миљко Радисављевић, јавни тужилац
Врховно јавно тужилаштво

АКРОНИМИ И СКРАЋЕНИЦЕ

ДППН	Директива (ЕУ) 2018/1673 Европског парламента и Савета, од 23. октобра 2018. године, о борби против прања новца путем кривичног права
ПУКови	Пружаоци услуга криптовалута
КЗ	Кривични законик Републике Србије
ЗКП	Законик о кривичном поступку Републике Србије
СПЕУ	Суд правде Европске уније
СЕ	Савет Европе
ЕСЉП	Европски суд за људска права
ЕУ	Европска унија
ФОЈ	Финансијско обавештајна јединица
АСЗ	Агенције за спровођење закона
ЗОИКПД	Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела
УПП	Узајамна правна помоћ
КУНК	Конвенција Уједињених нација против корупције
КУНТОК	Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала

ПОГЛАВЉЕ 1

ОПШТИ УВОД И ГЛАВНЕ ПОРУКЕ

У сложеној области кривичног правосуђа, борба против организованог криминала, прања новца и незаконитог богаћења, захтева свеобухватно разумевање компликоване мреже коју чине ова кривична дела.

Како се правни оквири развијају и криминалне активности постају све софистицираније, тако органи гоњења и правосудни органи морају прилагодити своје стратегије и методе прикупљања доказа. Управо у том контексту се указала потреба која је довела до резултата овог заједничког рада: Смернице за упоредну анализу доказа неопходних за успешан поступак у случајевима организованог криминала, прања новца и повраћаја имовине, са посебним освртом на значај посредних доказа („Смернице“).

Сврха ових Смерница је да пружи систематску и дубинску анализу доказа неопходних за успешан поступак у случајевима који укључују организовани криминал, прање новца и повраћај имовине. Смернице такође наглашавају круцијалну улогу коју посредни докази играју у припреми јаког случаја и у обезбеђивању осуђујућих пресуда за ове разнолике криминалне активности.

Према подацима Савета Европе, прање новца кошта српску привреду између 3% и 5% бруто домаћег производа („БДП“) сваке године. Од 2023. године Европска комисија² је изразила одређену забринутост због ограниченог напретка у финансијским истрагама у Србији јер, чак и када је дошло до пораста броја нових истрага и правноснажних пресуда у случајевима корупције на високом нивоу, број нових оптужница се смањује. Штавише, није било случајева коначног одузимања имовине.

У међународном праву, укључујући и конвенције чији је потписник Србија, више пута је наведено и истицано да се посредни докази могу користити као основ за осуђујуће пресуде. Неке од тих конвенција су: Стразбуршка Конвенција о прању новца, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом³ (релевантна одредба је чл. 6.2.ц); Бечка конвенција против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци⁴ (чл.3.3); или Палермска конвенција против транснационалног организованог криминала⁵ (члан 6.2.ф).

У том контексту настаје Пројекат „Подршка Србији у постизању циљева Поглавља 24: правда, слобода и безбедност“, који финансира Европска унија. Специфични циљ пројекта је подршка Србији у постизању прелазних мерила, посебно оних која воде ка унапређењу капацитета за борбу против тешких

2 [Главни закључци Извештаја о Србији за 2023. годину \(europa.eu\).](#)

3 [Конвенција о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стеченог криминалом.](#)

4 [Конвенција УН против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци.](#)

5 [Конвенција УН против транснационалног организованог криминала и пратећи протоколи.](#)

кривичних дела организованог криминала, како јачањем професионалних вештина и капацитета за борбу против организованог криминала, тако и јачањем оперативних капацитета за борбу против организованог криминала.

У контексту овог пројекта, српски јавни тужиоци и судије су констатовали да домаћој судској пракси у сложеним предметима недостаје предвидљивост. Стога су српске институције сматрале да постоји потреба за успостављањем заједничких смерница са јасним правилима за изградњу успешног случаја у сложеним истрагама углавном заснованим на посредним доказима.

Једна од највећих недоумица, када се оцењују кривична дела, јесте то што се судије, при доношењу осуђујуће пресуде, ослањају углавном на непосредне доказе, а да се недовољно пажње поклања посредним доказима, што може довести до ослобађајућих пресуда у случајевима у којима то не би требало да се догоди. Могуће је, наиме, да постоје убедљиви посредни докази који би могли довести до другачије одлуке. Чак и уколико постоји разумевање проблема, од суштинског је значаја да се подиже свест о принципима посредних доказа и о томе како их ефикасно користити.

То је полазна тачка која је инспирисала израду ових Смерница, али не и једина. Овај приручник су израдили међународни стручњаци, у блиској сарадњи са српским практичарима, након неколико корисних и интензивних дискусија, које су трајале скоро годину дана. Први сусрет између међународних стручњака и српских практичара догодио се у јуну 2023. године, где је и предложен и одобрен садржај Смерница, а именовани су представници из сваке од релевантних српских институција, као контакт особе, за сарадњу у изради ових Смерница. Именовани српски представници су релевантни представници судова (Врховни суд Србије, Кривично одељење и Посебно одељење за организовани криминал Апелационог суда у Београду, Посебно одељење за организовани криминал Вишег суда у Београду), и тужилаштва (Врховно државно тужилаштво, Посебна одељења за борбу против корупције при вишим тужилаштвима у Београду, Новом Саду, Нишу и Краљеву, Више јавно тужилаштво у Београду и Тужилаштво за организовани криминал). Додатне консултације су обављене са представницима српске полиције, и то конкретно са Одсеком за финансијске истраге и Службом за борбу против организованог криминала (СБПОК).

Пелиминарну верзију Смерница израдили су међународни стручњаци и послали је на коментар свим релевантним практичарима у Србији. Након читања прве верзије Смерница, све институције су доставиле одличне повратне информације у циљу побољшања садржаја истих, а то је довело до састанака у Београду између међународних стручњака и представника ових институција, ради израде и достављања коначне верзије Смерница, што је управо текст који имате пред собом.

Овај документ није академски рад нити свеобухватни текст о посредним доказима или прању новца. Његова намена је скромнија, јер је од самог почетка замишљен као практичан алат (средство) који ће у свом свакодневном раду користити судије, јавни тужиоци, финансијски инспектори и полицијски службеници који се баве финансијским криминалом.

У целом приручнику посебна пажња је посвећена судској пракси Европског суда за људска права и Суда правде Европске уније, како би се читаоцима представили и приближили европски стандарди у овој материји. Из тог разлога, прилично је велики избор пресуда врховних судова различитих држава чланица Европске уније који се директно баве питањем доношења осуђујуће пресуде на основу посредних доказа у случајевима прања новца. Најзначајније одлуке су сажете у Додатку уз Смернице.

Пошто је постојање практичног алата био идеја водила при изради Смерница, садржај је подељен на два кључна дела: извођење доказа на суђењу и посебан значај међународне сарадње у вези са криминалом чији је главни мотив стицање финансијских / имовинских средстава (енг - *white collar crimes*).

Прикупљање доказа у случајевима прања новца подразумева јединствене изазове јер се незаконито стечена средства преносе кроз сложене мреже и начине којима се прикрива њихово порекло.

Први део, који се бави извођењем доказа на суђењу, детаљно разматра начине на који се воде истраге о прању новца, и подељен је у пет различитих поглавља, која постављају основ за свеобухватно истраживање доказних захтева јединствених за ову врсту кривичних дела.

Законски оквири и међународна сарадња размотрени су у Поглављу 3: успешно кривично гоњење у случајевима који укључују организовани криминал, прање новца и повраћај имовине често захтева сарадњу на националном и на међународном нивоу. Стога, ово треће поглавље наглашава кључне законске оквири и механизме који олакшавају сарадњу међу различитим надлежностима / јурисдикцијама, наглашавајући важност стандардизованих протокола за прикупљање доказа у подстицању ефикасне сарадње.

Последње поглавље резимира кључне елементе ових свеобухватних Смерница, које имају за циљ да правницима практичарима, службеницима органа гоњења, и правосудним телима пруже нијансирано разумевање доказа неопходних за успешан поступак у случајевима који укључују организовани криминал, прање новца и повраћај имовине. Посебно наглашавајући значај посредних доказа, циљ нам је да пружимо практични увид и практичне инструменте који оснажују правосудни систем за ефикасну борбу против сталног развоја финансијског криминала.

Треба напоменути да дигитална, електронска верзија публикације у себи садржи хипервезе зарад лакшег руковања документом као целином. Такође, публикација садржи и хипервезе ка изворним пресудама, законским прописима и међународним инструментима. Сходно наведеном, поменути елементи чине публикацију вишеструко корисном за стручњаке и стручњакиње из Републике Србије и шире.

ПОГЛАВЉЕ 2

ИЗВОЂЕЊЕ ДОКАЗА НА СУЂЕЊУ

2.1. ДОКАЗИ НЕОПХОДНИ ЗА ПОКРЕТАЊЕ СЛУЧАЈА ПРЕД СУДОМ

2.1.1. У вези са кривичним делом прања новца

У складу са преовлађујућим схватањем, прање новца се дефинише као процес прикривања незаконитог порекла профита оствареног криминалним активностима. Овај процес је од критичне важности, јер омогућава криминалцу да задржи профит стечен својим криминалним активностима.

Ово кривично дело има једну заједничку шему, која се може описати на следећи начин: **пасирање** (премештање средстава из директне повезаности са кривичним делом у легитимни финансијски систем), прикривање (прикривање трага због онемогућавања потраге, понекад књиговодственим триковима) и, као последњи корак, интеграција (стављање новца на располагање криминалцу, још једном, из онога што сада изгледа као легитимни извор или извори).

У наставку следи анализа главних изазова, из упоредне и практичне перспективе, који се односе на конструкцију терета доказивања у кривичним делима прања новца, узимајући у обзир потребу за коришћењем посредних доказа.

а) Докази засновани на индицијама/посредни докази

„Знање“ учиниоца да имовина потиче из криминалне делатности, у вези са кривичним делом прања новца, представља суштински елемент кривичног гоњења извршиоца кривичног дела. Терет доказивања да је окривљени знао за незаконито порекло имовине је на органу гоњења. Ипак, када се утврђује да ли постоји довољно доказа да се случај прања новца изнесе пред суд, важно је размислити специфичности овог кривичног дела.

„Сазнање“ о пореклу имовинске користи стечене кривичним делом, у вези са кривичним делом прања новца, представља суштински елемент кривичног гоњења извршиоца кривичног дела.

„Знање“ може проистећи из конкретних чињеничних ситуација у предмету. Лакше је доказати „сазнање“ када управо извршилац предикатног дела пере приходе из тог (предикатног) дела. Уколико су друге особе биле умешане у прање новца, а тужиоцу недостају директни докази који би

доказали „сазнање“ о пореклу имовине, случај би требало да се заснива на посредним доказима или индицијама, под условом да су они значајни, тачни и међусобно усклађени.

Штавише, „потрошачке навике“ одређене особе могу привући пажњу и послужити као индиција за истраживање порекла и одредишта имовине. Сходно оваквом образложењу, истрага би требало да буде усмерена на породичне односе, сроднике, пословне односе или друге опште интересе особе која, својим личним и професионалним приходима, не може да оправда финансијске трансакције, неуобичајене за врсту и профит од пословања или запослења те особе. Хипотеза постаје закључак када се сматра довољно утемељеном у стварности да се са њом идентификује. Како би се то постигло, закључак треба да се заснива на скупу утврђених чињеница и релевантних, доследних закључака. Дакле, **кривично дело прања новца се може доказати посредним доказима, као што је предвиђено у члану 9.2.в) Варшавске конвенције⁶** који гласи: „знање, намера или циљ потребан као елемент кривичног дела наведеног у том ставу могу се извести из објективног, чињеничног стања“.

Када се користе посредни докази, од највеће је важности да се покаже да су узрочна веза и последице правилно процењени. Штавише, то би требало да буде недвосмислено и суштинско.

Шпански врховни суд је, у вези са коришћењем **посредних доказа**, 15. новембра 2022. године истакао да *“би биле створене широке могућности некажњивости, када посредни докази не би имали инкриминишући потенцијал”*.

Врховни суд Шпаније је такође у својој пресуди бр. 645/2013, од 18. јула 2013⁸, у четвртој правној основи, навео и *„Као што се обично дешава у кривичним делима прања новца, докази су индикативне природе. У овом случају, умешаност оца у активности трговине дрогом (што се, према судској пракси, може закључити из доказних елемената који детаљно описују чињеничну мотивацију за одређивање казне), недостатак објашњења о пореклу имовине (у жалби се наводе објашњења за делове имовине, али не и за укупну огромну количину ствари и готовине), и близак однос који се мора претпоставити између оца и његове ћерке (она не може бити несвесна њихових проблема са законом), подржавају осуђујућу одлуку и негирају тврдње о повреди претпоставке невиности. Кривично дело прања новца није кривично дело за које је довољна сумња и, као и за сваку другу осуђујућу пресуду, захтева доказивање сваког елемента кривичног дела (Пресуда Врховног суда Шпаније бр. 578/201 од 26. јуна је једна од многих у којима се ово наводи), и достизање нивоа извесности ван сваке сумње, али то не значи да се одлука не може засновати на посредним доказима, који су, као што је речено, обично најчешћи вид доказа у поступцима за ова кривична дела, с обзиром на њихове особености. (видети и Пресуду 1637/2000 од 10. јануара 2000; Пресуда 2410/2001 од 18. децембра 2021; Пресуду 774/2001 од 9. маја 2001. године и Пресуду 1584/2001, од 8. септембра 2001.).“*

Судска пракса у Србији по овом питању заузима став да: *„Суд може заснивати чињенице и правне закључке и на посредним доказима када, посматрано у међусобној вези, представљају логичну целину и упућују на несумњив закључак (извесност) да је окривљени извршио кривично дело“* (Пресуда Апелационог суда у Београду Кж1 бр. 338/21 од 17. јуна 2021. године, и Пресуда Вишег суда у Београду К бр. 82/21 од 23. децембра 2020. године⁹).

6 [CETS 198 – Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма \[coe.int\]](#).

7 [Пресуда бр. 152/2022 Врховног суда Шпаније, од 15. новембра 2022. Године.](#)

8 [Пресуда бр. 645/2023 Врховног суда Шпаније, од 25. јула 2023. године \[РЕЗИМЕ SP-5\].](#)

9 [Билтен Вишег суда у Београду, бр. 92/2021, стр. 41-42.](#)

„У случају када не постоје непосредни докази да је окривљени извршио кривично дело за које се терети, али је чињенично стање утврђено на основу посредних доказа, основ за осуђујућу пресуду може бити само такав низ чињеница утврђених на основу посредних доказа, који су несумњиво потврђени и међусобно чврсто и логички повезани, тако да представљају затворени круг и са пуном сигурношћу упућују на једини могући закључак да је окривљени извршио кривично дело које је предмет оптужбе, те да изведени докази искључују сваку другу могућност“ (Пресуда Вишег суда у Краљеву К. бр. 3/16 од 2. децембра 2016. године, и Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу Кж1 бр. 340/17 од 23. маја 2017. године).¹⁰

Штавише, Виши суд у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције, наводи да „све наведене нетачности, недоследности, нелогичности и противречности у одбрани оптуженог Матића јасни су показатељи неистинитости његових тврдњи јер, да је изнео истините податке, он би свакако могао да да тачније и доследније изјаве о свим одлучујућим околностима (тј. када, где, код кога и на који начин је држан новац, колико је тачно новца уштедео и на који начин, да се прецизније каже зашто му је био потребан новац тог одређеног дана и др.).“¹¹

Активности прања новца експлоатишу постојеће правне и финансијске инструменте, који се често називају **финансијским инжењерингом**, иако са нелегитимном сврхом увођења новца или производа добијених извршењем кривичних дела на тржиште.

Неопходно је идентификовати најчешће комерцијалне и банкарске операције које криминалци користе у циљу прања новца. Ове радње се морају сматрати инкриминишућим или посредним доказом у предметима прања новца и морају се оцењивати као целина, као *indicia criminis*.

Ово је такође од суштинског значаја за истрагу и потенцијалну осуђујућу пресуду умешаним лицима. Када се идентификују релевантне операције, фокус истраге ће бити јасан и већа је вероватноћа да ће напори и ресурси утрошени на истрагу дати продуктивне резултате.

Узимајући у обзир употребу финансијских инструмената, најчешћи начини прања новца се могу категорисати како следи:

1. Куповина некретнина – Обично се користе два често коришћена приступа. Најчешће коришћени метод је следећи: неопходно је да учинилац претходно има уговор са једном или више офшор компанија (обично у пореским рајевима), чији капитал чини новац који треба да се опере. Ова офшор компанија ће купити некретнину, на пример, у Шпанији, коју би након тога учинилац могао да купи од офшор компаније. Сходно томе, ако се имовина касније прода, изгледаће да добијени новац потиче из законитог посла, а тај новац се враћа учиниоцу. Офшор компаније, које могу изгледати као нетранспарентне корпорације, фиктивне компаније или лажне компаније, никада се не региструју на име учиниоца, већ на име фиктивних лица (било физичких или правних), која обично отежавају откривање порекла компаније. Овај метод се такође може применити на другу имовину високе вредности, као што су аутомобили, накит, јахте и други луксузни предмети.

Други најчешћи начин је следећи: куповина некретнине испод реалне цене, а разлика се исплаћује у „*прљавом новцу*“ и, након неког времена, продаје се по реалној цени. Поред тога, врло чест начин прања новца је куповина некретнине, аутомобила или друге имовине на име блиских или поузданих рођака.

10 [Билтен Апелационог суда у Крагујевцу, бр. 1/2018](#), стр.103-104.

11 [Виши суд у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције: Кпо 4 бр.20/20, од 20. фебруара 2021. Билтен Вишег суда у Београду, бр.92/2021](#), стр.41-42.

2. Зајмови - Овај систем захтева постојање офшор компаније, као и при куповини некретнине. Међутим, у овом случају, офшор компанија даје зајам учиниоцу, при чему износ зајма одговара количини прљавог новца који треба да се опере, а офшор компанија никада неће тражити враћање зајма.
3. Продаја уметничких дела преко аукцијских кућа - Овај начин прања новца је сложенији и неопходно је да учинилац има вредно уметничко дело и поузданог саучесника. Поступак подразумева да учинилац стави уметничко дело на аукцију преко аукцијске куће, а саучесник учествује у аукцији и лицитира за уметничко дело користећи жељену количину незаконитог новца за прање. Када уметничко дело буде купљено, аукцијска кућа ће учиниоцу платити „чистим“ новцем, а саучесник ће вратити уметничко дело.
4. Тикети за лутрију - Овај систем захтева идентификацију особе са добитним тикетом којој се понуди откуп тикета по мало вишој цени него што је износ добитка. Ово се ради како би се лакше уверио власник тикета. Након што је тикет купљен, од администрације лутрије се тражи награда. У одређеним случајевима, дослук са службеником банке или запосленим у лутрији може олакшати стицање добитних тикета.
5. Клађење у коцкарницама - Ова тактика подразумева размену новца, који треба да се опере, за чипове за игре великих вредности. Учиниоца игра са малим делом новца и тражи другог играча да би откупио његове чипове, или купује припејд картицу или се договара са саучесником, или саучесницима да се кладе са другом особом, а што често укључује тзв. контрадикторну опкладу (на пример, све на црвено и све на црно – обојица играју са истим износима на црвено и црно и укупна количина новца остаје иста али добија законито порекло). Друга могућност је интернет казино, где поступак подразумева пренос износа добитка или чипова на рачун друге особе, посебно ако живи у држави која не примењује прописе против прања новца. Алтернативна могућност био би трансфер средстава преко другог ланца казина, у другој земљи са много блажим прописима против прања новца.
6. Улагања страних компанија у домаће компаније - Овде је такође неопходно имати једну или више офшор компанија које ће, као и у случају зајмова, уложити капитал у компанију коју је учинилац основао у другој земљи. Та компанија ће деловати легитимно и изгледаће да је укључена у легитимне активности (иако је врло вероватно да су све активности измишљене). Уложени новац ће изгледати као да имају легитимно порекло, а учинилац ће моћи да га користи преко компаније.
7. Лажни рачуни (фактуре) - Због своје релативне једноставности, лажни рачуни су још један, уобичајени начин за правдање готовинског прихода од нелегалног новца. У овом случају, компанија која прима готовинске износе (без обзира на порекло истих) и жели да их депонује на своје рачуне, мораће да оправда њихово порекло креирањем лажних фактура на име стварних клијената (с обзиром да порески органи могу проверити податке). Како би се избегла сумња, фактурисани износи треба да буду ниски (не прелазе лимит за готовинска плаћања), да нису сви издати једном клијенту и да не прелазе минимални износ за контролу од стране Пореске управе (3.000 евра).¹²

12 На основу оваквог поступања, Пресудом бр. 12507000710, ССК 1/2023 Врховног суда Летоније [\[РЕЗИМЕ LAT-1\]](#) одбијена је жалба против пресуде за прање новца Округног суда у Риги, од 1. фебруара 2023. године, где је „пренос новца извршен на основу докумената којима се доказује фиктивна трансакција, чиме су промењени локација и власништво тих средстава, знајући да су та средства прибављена криминалним радњама, а те радње су вршене са циљем прикривања криминалног порекла средстава, тако да се средства која треба уплатити држави, као ПДВ, преносе на основу фиктивних трансакција, а затим се (по истеку пореског периода), пријављују за повраћај ПДВ-а.“

У односу на банкарско пословања, најчешћи облици прања новца су следећи:

1. Неоправдано увећање имовине или ванредне финансијске операције. Међу ванредним операцијама, можемо навести:
 - Учестало оснивање и ликвидација различитих компанија.
 - Коришћење лажних компанија и заступника, како би се надлежним органима отежала идентификација појединаца који *de facto* контролишу операције.¹³
 - Управљање неуобичајено високим готовинским износима.¹⁴
 - Несазивање састанака акционара у случају „*фиктивних компанија*“, што јасно указује да овим компанијама не управљају формални акционари.
 - Неприказивање годишњих биланса или, у случају приказивања истих, постојање нередовних евиденција у њиховој рачуноводственој документацији. Као неправилне ставке, посебан значај имају оне које се односе на друге трошкове репрезентације, којима се новац компаније уводи као трошак у корист повезаних лица или зајмови између компаније и лица умешаних у кривична дела¹⁵, а који се никада не враћају. Поред тога, овај начин омогућава компанијама да пријаве мањи приход у сврху смањења пореза, упркос великом обиму пословања. Исто тако, уобичајено је да има више пријављених радника или главних канцеларија, за које се касније испостави да не постоје, упркос великом обиму пословања, или да годинама немају никакву активност званично пријављену у релевантном трговинском регистру, упркос њиховој тајној активности – такозване „*фиктивне компаније*“.¹⁶

13 Чланови завере под називом „Гуртел“ познате и као „Кореа група“ која је за циљ имала криминалну корупцију, осуђени су за мито, проневеру јавних средстава, трговину утицајем и прање новца. Осуђујућа пресуда потврђена је **Пресудом Врховног суда Шпаније** од 20. новембра 2023. године, ЕС:ТС: 2023:5060 [\[РЕЗИМЕ SP-6\]](#), у којој стоји да је „*успостављена корпоративна и пословна мрежа са којом су развијене и легалне и нелегалне активности које су омогућиле приступ јавним уговорима, сакривање порекла средстава везаних за провизије, улагање и нетранспарентну дистрибуцију наплата, избегавање пореских обавеза и издавање фактура које не одговарају стварном раду, а што је обухватило три различите пословне области и било подељено према свом облику деловања на два временска периода, у које су укључена маркетиншка предузећа, предузећа за организовање догађаја и туристичка предузећа*“. Та предузећа су била повезана преко компаније основане у Уједињеном Краљевству, чији власник је била компанија са седиштем на острвима Сент Кристофер и Невис.

14 Чланови завере под називом „Гуртел“ која је позната и као „Кореа групе“ која је за циљ имала криминалну корупцију, чији су чланови осуђени су за мито, проневеру јавних средстава, трговину утицајем и прање новца, а чија је осуда потврђена **пресудом Врховног суда Шпаније**, од 20. новембра 2023. године, ЕС:ТС: 2023:5060 [\[РЕЗИМЕ SP-6\]](#), доказана је материјалним доказом „*Плави фолдер [R16-Exp2]*“, који показује финансијски обрачун завере и у којем је буквално забележено да је особа позната као „Аргимири“ испоручила 157.800 евра, и начин на како је тај новац расподељен“.

15 Овакво поступање је прихваћено као доказ у **пресуди Врховног суда Шпаније**, од 20. новембра 2023, ЕС:ТС: 2023:5060 [\[РЕЗИМЕ SP-6\]](#) јер је „*оптужени Епифанио примио, имајући у виду његову улогу и интервенције заинтересованих за склапање уговора у деловима Боадиле дел Монте (шпански град), износ од 261.870 евра, којим је у име своје компаније FREE CONSULTING SL регистровао зајам у REAL ESTATE EQUITY PORTFOLIO SL (REEP), који није фискално пријављен и који је 25. јула 2006. године пренет у износу од 274.963,50 евра у корист оптужених Артемија и Херонима, који су, знајући порекло средстава и фискалну нетранспарентност истих, да би их сакрили, уплатили свој део од 137.481,75 евра на рачун који је Епифанио имао у филијали банке Cr dit Suisse у Женеви, на име панамске компаније CALA ASSET SA, са којом је Епифанио инвестирао у различите финансијске производе. Штавише, 6. јуна 2006. године за исти концепт добио је 30.000 евра.*“

16 Овакво поступање је оцењено као доказ у пресуди бр. ECLI:SI:VSRS:2021:l.IPS.46951.2015 **Врховног суда Словеније**, од 2. децембра 2021. године [\[РЕЗИМЕ SLO-1\]](#), којом су одбијене жалбе на решења нижих судова. У наведеном решењу се наводи да су „*осуђени, сами или преко лица од поверења, преносили готовину на банковни рачун за плаћање обавеза по основу уговора о финансијском лизингу са којима је компанија „Б. доо“, која није имала видљиву активност нити приход, а имала је капитал за плаћање закупнине, купила земљиште. Тиме су новац каналисали у легалну привредну активност путем уговора и трансфера, што је онемогућило праћење тока новца како би се утврдило његово стварно порекло.*“

- Цепкање уплата или продаја робе у мањим количинама (енг - *smurfing*), која се састоји од поделе великих количина нелегалног новца на мање износе, тако што се новац расподели између неколико појединаца који можда немају ни директну везу са преварантом и преко њих се новац уводи у финансијске токове. На пример, ове особе ће положити ове мале износе на потпуно легитимне банковне рачуне (без прекорачења минималног износа за контролу).
 - Узастопна отварања банковних рачуна у кратким временским интервалима, са тренутним приспећем уплата и трансферима новца ка трећим лицима¹⁷.
 - Физички трансфери (преношење готовине). Још једна уобичајена, иако ризична, врста прања новца је трансфер готовине из једне државе у другу¹⁸, обично у порески рај где се банке не распитују о пореклу новца нити пријављују депоновање истог. Кажемо да је то ризичан метод, јер се по закону, унутар ЕУ, може путовати са највише 10.000 евра у готовини. Сваки износ који премашује тај износ мора бити пријављен. Због тога је за веће количине новца уобичајено да се поделе на мање износе и пренесу током више путовања или између више лица која имају међусобно поверење.
 - Клијенти који преносе велике количине новца у или из иностранства, преко различитих банковних рачуна, или их депонују у другом комерцијалном инструменту, како би отежали откривање порекла новца¹⁹.
 - Коришћење кредитних или припејд картица за кретање новца између земаља у којима ова врста трансакција није логична према уобичајеном пословању власника банковног рачуна. Приходи на рачунима у националним банкама и повлачење средстава у иностранству који се временски поклапају.
 - Повећана употреба банкарских сефова од стране корисника, док се истовремено мање користи банковни рачун.
2. Одсуство привредних или комерцијалних активности које оправдавају увећање имовине.
 3. Повезаност или веза са криминалном делатношћу.
 4. Банковни рачуни отворени од стране домаћих финансијских институција у банкама, у пореским рајевима.
 5. Особе које су на високим политичким положајима или особе које су на високим функцијама у јавним предузећима које отварају банковне рачуне у државама или територијама које немају легислативу против прања новца.

17 Овакво поступање је сматрано као доказ у пресуди бр. 9646 **Врховног суда Италије**, од 11. јануара 2022. године [\[РЕЗИМЕ IT-2\]](#).

18 У пресуди бр. 16-82.579 **Касационог суда Француске**, од 20. децембра 2017. године [\[РЕЗИМЕ FR-1\]](#), указује се на наведено поступање и истиче да су, на граничном прелазу Кале (канал Ламанш), у возилу којим је управљао М.И. британски држављанин и возач камиона запослен у компанији *Kent Trucking Ltd*, којом руководи М.З. царински агенти пронашли сакривени новац у износу од 693.000 евра; да је истрага показала да је на захтев М.З. извршено неколико готовинских трансфера у укупном износу од 5 милиона евра, у периоду од јануара до октобра 2009. године, између Уједињеног Краљевства и Холандије преко Француске и особе М.Х. која је 2011. године осуђена у Уједињеном Краљевству због трговине канабисом.

19 У складу са овим поступањем, пресудом бр. 37932-2020 **Врховног суда Италије**, од 1. децембра 2020. године [\[РЕЗИМЕ IT-1\]](#), одбијена је жалба на пресуду Апелационог суда у Бреши, којом је потврђена пресуда суда у Бергаму, којом су оптужени осуђени за кривично дело злочиначко удруживање, пореско кривично дело, лажни трансфер и прање новца. У образложењу пресуде Врховни суд је навео да сматра да прање новца постоји зато што су: „окривљени у Словенији основали предузећа у корист којих су вршили трансфере новчаних средстава проистеклих из бројних пореских кривичних дела. Након трансфера новца на текуће рачуне ових предузећа, жалилац и други партнери су отишли у Словенију, подигли значајне суме новца са текућих рачуна истих предузећа и вратили се у Италију са тако опраним новцем.“

6. Банковни рачуни отворени у државама, територијама или јурисдикцијама које се сматрају високоризичним у смислу прања новца, према Оперативној групи за финансијску акцију (енгл. FATF)²⁰:

- Државе, територије или јурисдикције које немају адекватне системе за спречавање прања новца и финансирања тероризма.
- Државе, територије или јурисдикције које подлежу санкцијама, замрзавању или сличним мерама које су одобриле Европска унија, Уједињене нације или друге међународне организације.
- Државе, територије или јурисдикције са значајним нивоима корупције или других криминалних активности.

6) *Dolus eventualis* (евентуални умишљај) и нехат

С обзиром на потешкоће при доказивању сазнања о незаконитом пореклу имовине, **члан 9.3 Варшавске конвенције** наводи да свака страна може прогласити кривичним делом, према свом домаћем закону, све или неке од радњи дефинисаних у конвенцијама као прање новца, када учинилац сумња да је имовина проистекла или је требало да посумња да је имовина проистекла из криминалне активности. Слична одредба се може наћи у европском праву²¹.

Ова одредба омогућава државама уговорницама да уведу нижи степен елемента умишљаја учиниоца и да самим тим утврде инкриминацију нехатног понашања када суд објективно вага доказе и утврди да је учинилац требало да претпостави да је имовина незаконитог порекла, иако о томе није имао конкретна сазнања.

Понекад, чињеница да је учинилац сумњао да је имовина незаконитог порекла или је требало да претпостави да је имовина незаконитог порекла, може бити обухваћена такозваним евентуалним умишљајем (*dolus eventualis*), без експлицитне инкриминације таквог поступка у опису прања новца. *Dolus eventualis* значи да учинилац предвиђа и прихвата могуће последице свог поступка, иако непосредно не жели те исходе и чак може очекивати да се не догоде. Евентуални умишљај се може дефинисати као свест о вероватном исходу неке радње²².

Штавише, та експлицитна инкриминација није неопходна када је **нехатно прање новца** предвиђено као кривично дело у кривичном закону државе чланице. Нехатно поступање значи да није потребна директна намера да се изврши кривично дело.

Шпански Врховни суд у својој пресуди од 20. новембра 2023²³ по овом питању наводи и следеће: „Да би се утврдило да постоји *dolus eventualis*, свакако да није довољно да учинилац има извесне сумње у вези са суштинским елементима свог поступања. У зависности од конкретних околности случаја, то би у најбољем случају могло довести до оптужбе и осуде за несавесно или нехатно поступање. Постојање *dolus eventualis*-а у финансијским кривичним делима и сходно томе и код прања новца захтева да се јасно докаже да је учинилац, знајући суштину свог понашања (чак и уколико су му можда неки мање важне околности догађаја остале непознате) имао више него довољно елемената да закључи

20 [Сајт ФАТФ-а.](#)

21 Члан 3(2) [Директиве Европског парламента и Савета о борби против прања новца путем кривичног права](#), у наставку ДППН.

22 За детаљно објашњење, видети „Тумачење члана 9(3) Варшавске конвенције“ (тумачење члана [9\(3\) Варшавске конвенције](#)), од 12. маја 2021. године (Документ С198-СОР[2021]4 Савета Европе).

23 Пресуда бр. 5060/2023 Врховног суда Шпаније, од 20. новембра 2023. године [\[РЕЗИМЕ SP-6\]](#).

да ће његове активности резултирати у извршењу кривичног дела, па је упркос томе одлучио да те активности спроведе.”

в) Кривична одговорност правних лица за кривична дела прања новца

Кривична одговорност правних лица за кривична дела прања новца је тема од све већег значаја у областима права и финансија. Традиционално, кривични приступ се фокусирао на одговорност физичких лица укључених у ова кривична дела. Међутим, са повећањем сложености финансијског пословања и глобализацијом, препозната је потреба за укључивањем предузећа и организација у кривичну одговорност. Разлог је што се правна лица могу користити као инструмент за вршење активности прања новца, било намерно било из нехата.

У многим земљама примењују се закони и прописи којима се утврђује кривична одговорност правних лица у случајевима прања новца. На нивоу ЕУ, према **Директиви 2018/1673 Европског парламента и Савета, од 23. октобра 2018. године, о борби против прања новца путем кривичног права**²⁴ (у наставку „ДППН“), у члану 7, наводи се да се правна лица могу сматрати одговорним за било које поступање које је у њихову корист учинило било које лице, делујући појединачно или као страна у правном лицу, које има руководећу позицију у поменутом правном лицу, на основу било ког од следећих елемената: а) овлашћење за заступање правног лица, б) овлашћење за доношење одлука за рачун правног лица, или в) овлашћење за вршење контроле у оквиру правног лица.

Услед наведеног, кривични закони држава чланица, због транспоновања Директиве у националне оквиру, укључују кривичну одговорност правних лица за прање новца. То укључује спровођење програма усклађености, детаљну проверу при идентификацији клијената и пријављивање сумњивих активности надлежним органима. Када компанија не испуни ове обавезе и користи се у активностима прања новца, може се суочити за кривичним санкцијама, као што су значајне новчане казне или чак затварање тог правног лица.

Кривичном одговорношћу правних лица за кривично дело прање новца настоји се да се обесхрабри учешће компанија у незаконитим активностима и промовише етичка и транспарентна пословна пракса. Поред тога, фокусира се и на важност да компаније преузму веће одговорности у борби против финансијског криминала и да активно сарађују са органима власти на спречавању и откривању случајева прања новца.

Сврха ове Директиве (као што је наведено у уводу) је да инкриминише прање новца као кривично дело, када је учињено намерно и са знањем да је имовина проистекла из криминалне активности. Међутим, пошто ова Директива успоставља минималне стандарде у погледу дефиниције кривичних дела и санкција у области прања новца, државе чланице могу да усвоје или задрже строже кривичне стандарде по том питању. Државе чланице морају да имају могућност да, на пример, предвиде и да прање новца учињено из свесног нехата представља кривично дело, као што је утврђено у **Кривичном закону Шпаније**²⁵ или у **финском Кривичном закону**²⁶.

24 [Директива 2018/1673 Европског парламента и Савета, од 23. октобра 2018. године, о борби против прања новца путем кривичног права.](#)

25 Члан 301.3 [Кривичног закона Шпаније](#), Органски закон 10/1995.

26 Поглавље 32, одељак 4 [финског Кривичног закона 1889/39](#).

Врховни суд Финске је у пресуди (која представља новитет и преседан) од 3. фебруара 2021. године²⁷ закључио да постоји кривична одговорност правних лица за нехатно поступање, и осудио компанију (удружење слот машина), јер није предузела проактивне мере за спречавање прања новца након што су се појавили легитимни разлози за сумњу у порекло депозита играча „А“ за онлајн коцкање, и након што је Централној криминалистичкој полицији поднет извештај о могућем прању новца. Током девет месеци након овог извештаја о прању новца, ово удружење није испунило своје обавезе из Закона о спречавању прања новца, да спроведе континуирано праћење коцкања особе „А“, обраћајући пажњу на неувичајене трансакције, да пријави сумњу на прање новца Централној криминалистичкој полицији или обустави игру особе „А“. Према наведеној пресуди, интерни начини контроле, истраге и праћења били су недовољни за спречавање криминалних активности, с обзиром да су активности у удружењу слот машина биле посебно подложне прању новца. Врховни суд је утврдио да је до прања новца дошло из нехата у оквиру пословања удружења, у корист самог субјекта, и да удружење није предузело неопходне мере опреза како би спречило кривично дело. Сходно томе, потврђена је одлука да се удружењу слот машина изрекне новчана казна због прања новца из нехата, и поред чињенице да је идентитет стварног извршиоца у удружењу слот машина остао непознат.

2.1.2. Предикатно дело или „криминална делатност“

Предикатно кривично дело се дефинише као свако кривично дело које доноси имовинску корист. Члан 1. Варшавске конвенције дефинише предикатно дело као *„свако кривично дело услед којег је стечена имовинска корист која може постати предмет кривичног дела (прања новца) како је дефинисано у члану 9. ове Конвенције“*.

Члан 245 Кривичног законика Србије, под прањем новца превидља следеће: *„Ко изврши конверзију или пренос имовине, са знањем да та имовина потиче од криминалне делатности, у намери да се прикрије или лажно прикаже незаконито порекло имовине, или прикрије или лажно прикаже чињенице о имовини са знањем да та имовина потиче од криминалне делатности, или стекне, држи или користи имовину са знањем, у тренутку пријема, да та имовина потиче од криминалне делатности.“*

Важно је имати на уму да *„сазнање“* да имовина потиче из кривичног дела, не мора бити тачно; а тумачење тог члана треба да буде у складу са међународним конвенцијама као што је претходно поменуто **Варшавска конвенција**.

Довољно је знати да је та чињеница категорисана као кривично дело и да имовина потиче из противправне радње. Овде је важно приметити да само сумња није довољна. Такође је битно знати да нема потребе за утврђивањем учиниоца предикатног дела, јер би овај услов у пракси онемогућио доказивање.

Није потребна прецизна правна категоризација, довољна је еквивалентна лаичка процена. Сходно томе, она не подразумева сазнање у строгом смислу, оно које је засновано на научном посматрању појаве, или на директној умешаности неког ко се понаша као виновник неког догађаја. Пре ће бити да се оно односи на практична знања која се стичу из искуства и која омогућавају представљање нечега као највероватнијег објашњења у датим околностима. То је оно што обично, у свакодневном животу, омогућава људима да уоче, утврде разлике, усмере своје понашање и знају шта треба да очекују од одређене особе.

27 Пресуда Врховног суда Финске, од 3. фебруара 2021. године [\[РЕЗИМЕ FIN-1\]](#).

Није неопходно да постоји осуђујућа пресуда за предикатно кривично дело, довољно је само позивање на извршење предикатног кривичног дела, које није прецизирано у свим детаљима. То је зато што се десила типична и противправна чињеница. Утврђивање идентитета извршилаца предикатног дела такође није неопходно.

У српској судској пракси о овом је заузет следећи став: „довољно је да постоји противправно дело у закону одређено као кривично дело тј. делатност која се може подвести под законски опис одређеног кривичног дела, а ирелевантно је о ком кривичном делу се ради и то дело не мора бити појединачно утврђено, нити је потребно да претходно постоји правноснажна пресуда за то дело. Дакле, у погледу утврђивања да ли имовина потиче од вршења кривичног дела, није потребно да постоји правноснажна пресуда за тзв. „предикатно“ кривично дело, већ се порекло имовине утврђује за потребе сваког конкретног случаја прања новца. Чланом 9.5 Варшавске конвенције предвиђено је: „Свака страна уговорница ће омогућити да претходна или истовремена пресуда за предикатно кривично дело не буде предуслов за осуђујућу пресуду за прање новца.“ Одлука Кзз ОК 33/2021, Врховни суд Србије (посредни докази о основаној сумњи и незаконитом пореклу имовине; примена пресуде Европског суда за људска права у предмету Шушен против Белгије, примена чл. 9 Варшавске конвенције, претходна или истовремена осуђујућа пресуда за предикатно кривично дело није предуслов за осуђујућу пресуду за прање новца).²⁸

Поред тога, Виши суд у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције, наводи: „Приликом доношења пресуде, суд је узео у обзир исказе браниоца окривљеног, који се односе на чињеницу да у случају кривичног дела прања новца, мора бити назначена кривична радња као извор из ког потиче имовина, али суд није могао да прихвати такве наводе одбране, имајући у виду законски опис овог кривичног дела према којем, супротно ставу одбране, за постојање овог кривичног дела потребно је и довољно да имовина потиче од криминалне делатности и да је окривљени то знао у тренутку пријема без обавезе да опише и утврди конкретну кривичну радњу из које имовина потиче, а шта произилази из релевантних међународних извора из којих је ова инкриминација узета, па се ради о члану 9 Варшавске конвенције (Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању имовине стечене кривичним делом и о финансирању тероризма – Сл. гласник РС – Међународни уговори бр. 19/09) који предвиђа да је изрицање пресуде којом се пролашава кривица за прање новца могуће свуда где се докаже да предметна имовина потиче од кривичног дела, с тим што не мора нужно бити прецизно утврђено о ком делу се ради, а имајући у виду да је и ово мишљење изражено у пракси Европског суда за људска права, који је у својој одлуци *Zschüschen* против Белгије (бр. 23572/07 од 1. јуна 2017. године) утврдио да у случају кривичног дела прања новца не постоји обавеза прецизирања криминалне радње у смислу описивања конкретних противзаконитих радњи из којих произилази имовина која је била предмет прања новца, а имајући у виду да та радња није суштина оптужби у случају овог кривичног дела, због чега је заправо потребно само утврдити да постоји незаконито порекло предметног новца, односно имовине, што је став Врховног касационог суда у решењу КЗЗ ОК бр. 33/2021 од 5. априла 2022. године.“²⁹

2.1.3. Различите врсте доказа

Да би суд прогласио оптуженог кривим и донео осуђујућу пресуду, мора се ван разумне сумње доказати да је оптужени крив. Суд је након испитивања доказа у целини дужан да оцени и довољно образложи веродостојност и доказну вредност доказа, дајући образложење за своју одлуку у разлогима пресуде.

У светлу наведених разматрања, неопходно је извршити кратку анализу најчешће коришћених метода за утврђивање доказа о кривичним делима прања новца.

²⁸ Пресуда Врховног суда Србије, бр.2022. Кзз ОК 33/2021, од 5. априла 2022. године [\[РЕЗИМЕ SER-1\]](#).

²⁹ Виши суд у Београду, Посебно одељење за сузбијање корупције: Кпо 4 бр.28/22 2022. године.

а) Документи

Разне кривичне истраге које треба спровести су различите и обично укључују заједничку анализу различитих информација добијених из јавних евиденција и документације добијене од наводних починилаца.

Конкретно, **информације из банке** су кључне за доказивање кривице у значајном броју случајева прања новца. Због тога члан 7 Варшавске конвенције обавезује државе потписнице да овласте своје судове или друге надлежне органе (тужилаштво, на пример) да наложе да се банкарски, финансијски или комерцијални подаци ставе на располагање или да се заплене ради спровођења истрага у случајевима прања новца, додајући да „држава уговорница неће одбити да делује [...] *повињајући се на банкарску тајну*“. Сходно томе, свака држава потписница мора бити у могућности да:

- а)** утврди да ли је физичко или правно лице корисник или стварни власник једног или више рачуна, било које врсте, у било којој банци која се налази на његовој територији, и, ако јесте, прибави све детаље идентификованих рачуна;
- б)** прибави податке о одређеним банковним рачунима и банкарским трансакцијама које су обављене током одређеног периода преко једног или више конкретних рачуна (не претерано дугог периода), укључујући податке о било ком рачуну пошиљаоца или примаоца; у супротном, може прекршити члан 8 **Европске конвенције о људским правима**, према пресуди ЕСЉП од 27. априла 2017. године, „*Сомер против Немачке*“.
- в)** прати, током одређеног периода, банкарске трансакције које се спроводе преко једног или више идентификованих рачуна;
- г)** побрине се да банке не открију дотичном клијенту банке или другим трећим лицима да су информације тражене или добијене, или да се спроводи истрага.

Чињеница наведена на крају параграфа б) („*укључујући податке о било ком рачуну пошиљаоца или примаоца*“) је врло важна, јер омогућава праћење путање којом се новац од једног банковног рачуна креће до другог и да се коначно открије крајњи корисник новца.

Осим банака, другим „*обавезним субјектима*“, утврђеним чланом 2 **Директиве ЕУ 2015/849** допуњене **Директивом ЕУ против прања новца**, (односно кредитне и финансијске институције, ревизори, нотари, агенти за некретнине, компаније - пружаоци услуга и др.) може бити наложено да приложе документе који ће се користити као доказ у суђењима за прање новца. Под условом да се придржавају свих мера прописаних законодавством о спречавању прања новца (мере детаљне провере клијената или мере које се односе на податке о стварном власништву, на пример), морају имати много информација које су врло корисне за доказивање извршења кривичног дела прања новца.

Поред тога, важно је имати на уму да, у складу са чланом 40 ДППН, „*обавезни субјекти*“ морају да чувају пратеће доказе и евиденцију трансакција, који се састоје од оригиналних докумената или копија прихватљивих у судском поступку, према важећем националном закону, а који су неопходни за идентификацију трансакција, у периоду од најмање пет година након завршетка пословног односа са њиховим клијентом или након датума повремене трансакције. Овај петогодишњи период је минимални рок чије се трајање може продужити одредбама националних законодавстава.

Друге важне истражне процедуре које се могу применити у вези са документованим доказима су следеће:

1. Захтев за приступ годишњим рачунима депонованим у комерцијалним регистрима, с обзиром да су ти регистри јавни. Биланс стања, биланс успеха/извод и извештај за неколико година, како би се испитао развој ставки активе или пасиве, размотрило да ли је дошло до значајног повећања обавеза (кредити без накнаде) или смањења средстава или ставки међу осталим оперативним трошковима (који нису трошкови везани за запослене), а који нису оправдани у годишњем извештају предузећа.
2. Регистар имовине ради истраге имовине лица које је под истрагом.
3. Пореска пријава предузећа и подручје пријаве које одражава кретање клијената као и оне које обухватају пословање са повезаним лицима, групама предузећа и породицом администратора.
4. Изјаве радника и поверилаца.
5. Поред тога, друге истражне радње које се могу спроводити, у зависности од околности и специфичних ризика (државе или сумњиве трансакције) су следеће:
 - Прибавити документацију или додатне информације о пореклу инвестиције или новца.
 - Прибавити документацију или додатне информације о пореклу клијента или добављача и сврси пословања.
 - Да би се истражило да ли се ради о једнократној операцији или пословном односу који траје, наведени однос се мора пратити како би се откриле недоследне или сумњиве ситуације. Праћење је обично могуће уз дозволу од суда.
6. Неопходно је, у случају да постоје компаније које ће бити укључене у прање новца, испитати акционарску и корпоративну структуру, узимајући у обзир да ли је пословни субјект који се истражује, међународни, инострани или домаћи субјект, матична компанија, огранак, филијала или друга врста субјекта, као и степен сложености и транспарентности његове организације и структуре, националне или међународне. Углед и интегритет високо-позиционираних менаџера, чланова борда директора и значајних акционара и њихове имовине.
7. Природа и сложеност производа и услуга које се пружају, и активности и операције које се спроводе од стране клијената.
8. Уобичајени дистрибутивни канали, укључујући бесплатно пружање услуга и коришћење агената и посредника.

Као што се види из претходно наведеног, међу различитим врстама доказа, **документи су посебно важни у већини поступака за прање новца**, јер се обично користе за доказивање радњи које су предузете ради прања прихода стечених претходним кривичним делима.

б) Финансијско-обавештајне јединице

Финансијско-обавештајне јединице (у даљем тексту ФОЈ) такође играју важну улогу у прикупљању доказа у кривичним делима прања новца. Оне су формиране „*како би спречиле, откриле и ефикасно се бориле против прања новца и финансирања тероризма*“ (члан 32.1 Директиве против прања новца - ДППН)³⁰. Конкретно, оне су задужене за пријем и анализу извештаја о сумњивим трансакцијама (које обично шаљу „обавезни субјекти“) и других информација релевантних за прање новца и повезаних са предикатним кривичним делима, као и за достављање резултата својих анализа и свих додатних релевантних информација надлежним органима када постоји основа за сумњу на прање новца или повезана предикатна кривична дела (члан 32.3 ДППН).

30 [Директива 2018/1673 Европског парламента и Савета, од 23. октобра 2018. године, о борби против прања новца путем кривичног права.](#)

Иако ФОЈ морају бити у стању да одговоре на поткрепљене захтеве надлежних органа за достављање информација у вези са прањем новца или повезаним предикатним кривичним делима, одлука је и даље на ФОЈ (члан 32.4 ДППН). Осим тога, главни задатак ФОЈ је спровођење финансијских анализа, које строго говорећи нису докази, а улога ФОЈ је обично само покретање поступка слањем извештаја о сумњивој трансакцији (обично познатог под енглеском скраћеницом - STR) органима надлежним за покретање кривичне истраге. Због тога је веома неуобичајено у финансијским истрагама да се од ФОЈ прибављају информације које могу да пруже директно „обавезни“ или други субјекти (нотарски акти, фактуре, комерцијални уговори, и др.).

в) Сведоци (са посебним фокусом на узбуњиваче)

Према уобичајеним стандардима судске праксе, **сведоком** се сматра особа која има сазнање о одређеним чињеницама или догађајима који су релевантни за кривичну истрагу или кривично гоњење.

За разлику од докумената, сведоци нису међу најчешћим доказима који се користе за постизање осуђујуће пресуде за прање новца.

Међутим, у одређеним случајевима тзв. **узбуњивачи** могу одиграти суштинску улогу у откривању конкретног начина рада/ модуса операнди неких механизма прања новца, посебно у оквиру сложене организације посвећене вршењу ове врсте кривичних дела. Узбуњивач се може дефинисати као неко ко пријављује или открива информације о претњи или штети јавном интересу у контексту свог радног односа³¹. Ступањем на снагу **Директиве 2019/1937**, узбуњивач је добио на значају који до сада није имао, пружањем одговарајуће заштите овом лицу, као и интегритету и поверљивости информација, и пружањем овакве заштите сваком ко понуди информације у вези са разним примерима кршења закона обухваћених актима Уније, у контексту јавног или приватног сектора, а који се тичу спречавања прања новца. Осим тога, она намеће обавезу успостављања интерних канала извештавања³². Примењује се на широк спектар људи, укључујући запослене, државне службенике и samozапослене појединце, као и оне на руководећим позицијама, акционаре, волонтере и правнике, и забрањује сваки облик одмазде против узбуњивача.

Треба напоменути да се употреба посредних доказа – као што су докази из друге руке (*рекла – казала*, енг – *hearsay*) од полицијског доушника – како би се поткрепила првобитна одлука о одређивању притвора, не сматра проблематичном. Међутим, да би притвор био продужаван на значајно дуг период, било би неопходно да се дати наводи поткрепе. Према пресуди **Европског суда за људска права**, у случају *Шенон против Уједињеног Краљевства*, од 6. априла 2004. године³³, у вези са овом врстом доказа, они су прихватљиви ако су их пружила лица која нису радила за полицију или по инструкцијама полиције, или на неки други начин под контролом полиције, и нису прибављени тако што је учинилац намамљен да изврши дело (енг – *entrapment* – радња намамљивања лица у извршење кривичног дела а које то лице не би учинило у редовним околностима, а све са циљем да се то лице кривично гони за то дело).

31 Фигура узбуњивача је такође регулисана [Директивом \(ЕУ\) 2019/1937 Европског парламента и Савета, од 23. октобра 2019. године, о заштити лица која пријаве кршење права Уније.](#)

32 За организације са 50 или више запослених у приватном или јавном сектору, обавезно је успоставити интерне канале извештавања и процедуре за накнадно поступање. Међутим, државе чланице ЕУ имају могућност да уведу овај услов за организације са мање од 50 запослених. Мале општине са мање од 10.000 становника или мање од 50 радника такође могу бити изузете.

33 [Одлука ЕСЉП, Представка бр. 67537/01, Shannon против Уједињеног краљевства, од 6. априла 2004. Године.](#)

г) Дигитални докази

Електронски или дигитални докази се могу сматрати врстом документарних доказа, с обзиром да се већина докумената који су у прошлости били израђивани и потписивани на папиру, данас саставља, па чак и потписује у дигиталном формату, а чува се у компјутеру или другом електронском уређају, или чак у такозваном „облаку“ (енгл. *cloud*). Осим тога, у тим системима за складиштење чувају се и дигиталне копије папирних докумената.

Постоје захтевни изазови у односу на дигиталне доказе који се морају узети у обзир.

Прикупљање дигиталних доказа захтева вештине које превазилазе оне потребне за прикупљање физичких доказа. Постоји много метода за издвајање дигиталних доказа са различитих уређаја и ове методе, као и уређаји на којима се докази чувају, брзо се мењају.

Истражитељи морају да развију специфичну техничку експертизу или да се ослоне на стручњаке да ураде екстракцију уместо њих.

Очување дигиталних доказа је такође изазовно јер, за разлику од физичких доказа, они могу бити измењени или избрисани на даљину. Истражитељи морају бити у стању да потврде аутентичност доказа, као и да обезбеде документацију како би доказали интегритет истих.

Очигледно је да су проналажење електронских уређаја (рачунара, лаптопова, таблета, мобилних телефона, дискова, екстерних меморија и др.), преузимање свих релевантних информација са њих и спречавање модификације истих, често сложене операције које морају спровести стручњаци, као што су квалификовани службеници правосудне полиције или компјутерски форензичари. Постоје и неке техничке карактеристике у вези са обављањем ових активности, чији опис излази ван оквира ових Смерница.

д) Индикатори прања новца путем криптовалута

Коришћење виртуелне имовине у сврху прања новца почело је пре више од једне деценије, а криминалне активности су распрострањене и бележе раст. Последице томе, проширен је делокруг регулаторне надлежности Директиве ЕУ о спречавању прања новца са циљем да обухвати шири круг субјеката, што је и наведено у члану 1. Међу новим субјектима на које се односе ове обавезе, укључене су и „Платформе за размену или размене“³⁴ и „пружаоци услуга чувања новчаника“.³⁵

Према извештајима ФАТФ, постоје одређени поновљени обрасци активности прања новца у вези са криптовалутама, а њихова идентификација од стране Пружалаца услуга крипто-активе (енгл. *Crypto Asset Services Provides – CASP*) и других субјеката који подлежу прописима против прања новца, има

34 Размене: омогућавају међусобну размену виртуелних валута, или за новац „ФИАТ“ (новац фиат је врста валуте која није подржана робом, као што је злато или сребро. Обично га влада која га издаје одреди као законито средство плаћања). Другим речима, размена виртуелне валуте за валуту фиат се односи на стицање и располагање виртуелним валутама у замену за евре или другу страну валуту законског средства плаћања, односно електронски новац (дигитална валута централне банке) који је прихваћен као средство плаћања у земљи где је издата.

35 Чување новчаника: пружаоци услуга/провајдери нуде „хостоване новчанике“ где клијенти могу да чувају своје крипто-валуте, што значи да се пружаоци услуга чувања електронског новчаника односе на појединце или ентитете који пружају услуге заштите и чувања приватних криптографских кључева у име својих клијената, како би одржавали, чували и преносили виртуелне валуте.

за циљ достављање извештаја о сумњивим трансакцијама, који се односе на виртуелну имовину, надлежним органима који врше надзор поштовања прописа о прању новца (обично централне банке/националне пореске управе), а чије извештаје такође могу захтевати надлежни судски/порески органи. Важно је нагласити да присуство ових назнака не значи аутоматски да је дошло до чина прања новца, јер се они морају размотрити у вези са другим индикативним доказима и доступним подацима.

Према ФАТФ³⁶ следеће околности се појављују као индикатори постојања **кривичног дела прања новца**:

- Технолошки елементи који повећавају анонимност, као што су миксери и употреба техника анонимизације у трансферима виртуелних средстава, као што су коришћење услуга мешања и ротације, обједињавање адреса новчаника и новчаници приватности.
- Приступ алатима за анонимизацију интернет протокола (ИП), као што су системи *The Onion Router (Tor)*, *Invisible Internet Project (I2P)*, и други програми који могу додатно прикрити трансакције, што пружаоцима услуга крипто-активе отежава идентификацију корисника и ефикасно спровођење мера против прања новца и финансирања тероризма.
- Трансакције са клијентима који тргују са нерегистрованим или нелиценцираним пружаоцима услуга крипто-активе на платформама за размену *peer-to-peer (P2P)*.
- Неуобичајена трансакцијска активност у смислу обима и образаца без логичног пословног објашњења.
- Трансфери виртуелне имовине у или из виртуелних новчаника који омогућавају проверу стања, рад са криптовалутама и потписивање трансакција уз пуну контролу приватних кључева, што показује обрасце активности који су претходно били повезани са пружаоцима услуга виртуелне имовине (енгл. VASP), који нуде услуге мешања или платформе P2P.

Друге назнаке, које се тичу прања новца путем криптовалута, повезане су са географским ризицима: криминалци могу да искористе предности држава са неадекватно slabим или непостојећим прописима за спречавање прања новца, као и пореске рајеве, као порекло или одредиште средстава, или оснивањем седишта пружаоца услуга виртуелне имовине у тим земљама.

Поред тога, постоје обрасци трансакција које криминалци често користе, а што укључује трансакције које су структурисане тако да се избегне откривање или које изгледају необично или нетипично, као и величина трансакције. Неки примери су:

- Подела трансакција са виртуелном имовином на мале износе или испод износа за евидентирање или извештавање, слично структурирању готовинских трансакција.
- Вршење више трансакција велике вредности, редовно и постепено, без накнадних евиденција током дужег периода, што је уобичајено у случајевима који укључују злонамерне апликације (*ransomware*) или брзе операције, на пример у периоду који траје до 24 сата.
- Непосредни пренос виртуелних средстава на више пружалаца услуга виртуелне имовине, посебно на оне регистроване или који функционишу у различитим јурисдикцијама, где не постоје прописи против прања новца и финансирања тероризма или су слаби.

36 [Извештај ФАТФ. Индикатори који су црвене заставе за виртуелна средства за прање новца и финансирање тероризма.](#)

Постоје и други показатељи повезаности прања новца са профилима пошиљаоца или примаоца:

- Подаци достављени приликом креирања налога су непотпуни или недовољни, или клијент одбија захтеве за пружањем документације или упите о пореклу својих средстава, или нуди нетачне податке о трансакцији.
- Пошиљалац или прималац предочава лажна документа или фотографије, као и лажне идентификационе документе.
- Заједнички профил: клијент користи идентификацију или акредитиве налога који су такође повезани са другим налозима.

Као што је наведено, присуство једног или више ових показатеља, који се узимају заједно са недовољним доказима о легитимној економској или комерцијалној сврси (трансакције), може довести до постојања индиција о кривичном делу прања новца. Од пружалаца услуга виртуелне имовине се може затражити да поднесу Извештај о сумњивим трансакцијама (ИСТ) или Извештај о посебној трансакцији (ИПТ), којима ће пружити специфичне информације о назначеној операцији или операцијама.

На основу претходно наведених посредних доказа, уз чињеницу да није постојало кохерентно и легитимно алтернативно оправдање оптуженог које оправдава претходно поступање, Врховни судови Италије и Француске одбијали су жалбе изјављене против одлука нижих судова у којима је утврђено постојање кривичног дела прања новца коришћењем крипто имовине. Конкретне одуке су:

Врховни касациони суд Италије³⁷ одбија жалбу на одлуку суда у Милану, којом је одређен привремено притвор наводном учиниоцу кривичног дела на основу одговорности аутора дела за кривично дело прање новца путем криптовалута. У делу образложења које се односи на право у тачки 2.2 у одлуци се наводи: „Као што је наглашено у доктрини, конфигурација система куповине биткоина је погодна за олакшавање незаконитог поступања, јер – за разлику од онога што је представљено у жалби у вези са евиденцијом у блокчејну и у дистрибуираној књизи – могуће је гарантовати висок степен анонимности (тзв. систем без дозволе), без икакве контроле порекла конвертованог новца (такође је наглашено да је сада познат велики број криптовалута које се користе на дарквебу, тачније због својих специфичних карактеристика, те да неке од њих, употребом напредних криптографских техника, гарантују висок ниво приватности, како у односу на личност корисника тако и у односу на предмет трансакције).”

Француски касациони суд³⁸ одбија жалбу против судске наредбе (*ordonnance*) коју је издао Апелациони суд у Паризу, а којом је одређена заплена биткоина, у образложењу се наводи да „због разлога који се сматрају усвојеним, судије на крају потврђују да методе рада својствене овим криптоактивама (посебно анонимност) фаворизују прикривање користи генерисане како трговином дрогом, тако и трансакцијама које се односе на препродају телефона опремљених софтверским решењем Sky ECC, за које се показало да га користе искључиво криминалне организације, те да стога трансакције криптоактиве које финансирају ове рачуне не могу имати никакво друго оправдање осим скривања лажног порекла ових средстава која представљају директан или чак индиректан производ претходно поменутог.”

ђ) Посредни докази

Као што је већ поменуто, кривично дело прања новца обично се може доказати на основу посредних доказа. Постоје нека општеприхваћена правила када је у питању коришћење посредних доказа

37 Пресуда Врховног касационог суда Италије бр. 27023-2022, од 7. фебруара 2022. године [\[РЕЗИМЕ IT-3\]](#).

38 Пресуда Касационог суда Француске, бр. 22-81.326, 15. фебруар 2023. године [\[РЕЗИМЕ FR-4\]](#).

као основа за осуђујућу пресуду. Заправо, **правилна употреба посредних доказа подлеже следећим условима**, према установљеној судској пракси коју је, између осталих примера, навео ЕСЉП у предметима од којих као пример наводимо случај *Начова и други против Бугарске*³⁹:

1. Први ослонац: Индиције морају постојати у множини (врло изузетно, једна може бити довољна све док има инкриминишућу моћ у једнини) и засновано на потпуно потврђеним чињеницама, а не на пуким сумњама, гласинама или нагађањима.
2. Други ослонац: Претпоставке о чињеницама морају бити довољно јаке, јасне и непобитне, и морају бити недвосмислено инкриминишуће.
3. Трећи ослонац: докази и чињенице морају бити уско повезани, односно мора да постоји јасна и директна веза између доказа и чињенице која се доказује, у складу са правилима логике, искуства и разумног расуђивања.

На пример, конструкција са посредним доказима којима се доказује кривично дело прања новца биће:

- Први ослонац: а) Доказано обављање необичних финансијских трансакција; и б) доказано неоправдано повећање имовине.
- Други ослонац: Постоји апсолутни недостатак економске или комерцијалне активности која би оправдала повећање имовине.
- Трећи ослонац: Очигледна повезаност са или умешаност у криминалне активности.

На сличан начин, одредбе из члана 3.3 **Бечке конвенције** против недозвољене трговине опојних дрога и психотропних супстанци⁴⁰, из члана 6.2.ф) **Палермо конвенције** против транснационалног организованог криминала⁴¹, из члана 28 **Мерида конвенције** против корупције⁴² и члана 6.2.ц) **Стразбуршке конвенције** о прању, откривању, заплени и одузимању имовинске користи стечене кривичним делом⁴³, подсећају да се „*сазнање, намера или сврха који се захтевају као елементи таквих кривичних дела могу закључити из објективних околности случаја*”. Неки од ставова наведених у судским одлукама на кристално јасан начин објашњавају важност и значај **посредних доказа** за ове предмете.

Европски суд за људска права није усвојио сопствену дефиницију индиректних доказа, али се осврнуо на употребу дефиниција у поступцима у којима је поступао и користио је дефиницију у одређивању индиректних доказа.

Пракса ЕСЉП јасно указује да из перспективе Европске конвенције нема суштинских примедби на коришћење индиректних доказа.

39 [Пресуда бр.43577/98 и 43579/98 ЕСЉП, од 6. јула 2005. године, Начова и други против Бугарске](#), „Специфичност њеног задатка према члану 19 Конвенције – да обезбеди да државе потписнице поштују своје ангажовање у обезбеђивању основних права садржаних у Конвенцији – условљава њен приступ питањима доказа. У поступку пред Судом не постоје процедуралне препреке за прихватљивост доказа нити унапред одређене формуле за оцену истог. Суд усваја закључке који су, по његовом мишљењу, поткрепљени слободном оценом свих доказа, укључујући закључке који могу произаћи из чињеница и поднесака страна. Према утврђеној судској пракси, доказ може произаћи из коегзистенције довољно јаких, јасних и сагласних закључака или сличних непобитних чињеничних претпоставки. Штавише, ниво убеђивања неопходан за доношење одређеног закључка и, с тим у вези, расподела терета доказивања суштински су повезани са специфичношћу чињеница, природом изнетих навода и правом из Конвенције о коме је реч. Суд такође води рачуна о озбиљности која се придаје пресуди да је држава потписница прекршила основна права” (став 147).

40 [Конвенција УН против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци](#).

41 [Конвенција УН против транснационалног организованог криминала и пратећи протоколи](#).

42 [Конвенција УН против корупције](#).

43 [Конвенција о прању, откривању, заплени и одузимању прихода стечених криминалом](#).

Међутим, ЕСЉП сматра да би употребу таквих доказа требало пажљиво испитати и – где је релевантно – да то буде у складу са захтевима који регулишу унакрсно испитивање сведока. Овај последњи захтев је еволуирао у последњих неколико година, тако да се не би требало ослањати на раније пресуде, посебно раније постојеће **Европске комисије за људска права**, у којима се индиректни докази који се сматрају непроблематичним састоје од записника о ранијим судским испитивањима сведока.

Осуђујуће пресуде које су у делу засноване на доказима из друге руке и **посредним доказима** нису се, сходно томе, сматрале неправичним у смислу члана 6(1) **Европске конвенције**⁴⁴.

2.2. ПРОЦЕДУРАЛНЕ ГАРАНЦИЈЕ И ПОШТОВАЊЕ ЉУДСКИХ ПРАВА

2.2.1. Право на правично суђење и поштовање приватног и породичног живота

Право на правично суђење утврђено је у Европској конвенцији о људским правима („ЕКЉП“)⁴⁵, посебно у члану 6⁴⁶. Исто тако, члан 32 Устава Републике Србије уређује право на правично суђење.

Релевантност права на правично суђење се универзално сматра демократским правом које се ни на који начин не сме повредити током било ког судског поступка. Дакле, примена инструмената узајамне правне помоћи захтева поштовање овог права као основног принципа сарадње (на пример, кршење овог права би био основ за одбијање захтева за извршење европског истражног налога - чл. 11.1.ф - Директиве 2014/41/ЕУ Европског парламента и Савета, од 3. априла 2014. године, о Европском налогу за истрагу у кривичним стварима).

У поступцима везаним за прање новца, као и у сваком другом кривичном поступку, морају се поштовати људска права и процесне гаранције; посебно, право на правично суђење, како је предвиђено чланом 6 Европске конвенције о људским правима и чланом 47. Повеље Европске уније о основним правима. Исто тако, важно је узети у обзир члан 8. Конвенције и члан 7. Повеље, у вези са **правом на поштовање приватног и породичног живота, дома и комуникација**. Многе од истражних радњи које се предузимају у поступцима за прање новца (претрес стана, истрага банковних рачуна, заплена личних докумената, анализе порука пронађених у рачунарима, лаптоповима, мобилним телефонима и др.) обично ометају остваривање овог права и, стога мере, осим што морају бити неопходне и сразмерне, морају бити донете и спроведене у складу са законом.

Право на правично суђење има врло различите опсеге. Главни је, према Европском суду за људска права, „правичност“ (*Грегачевић против Хрватске*, из 2012. године, ст. 49)⁴⁷. Правичност треба проценити на основу околности конкретног случаја. Овај услов правичности примењује се на све врсте

44 [Европска конвенција о људским правима \(coe.int\)](#).

45 [Конвенција за заштиту људских права и основних слобода](#).

46 Члан 6.1 Европске конвенције о људским правима прописује да „У утврђивању његових грађанских права и обавеза или било које кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично и јавно суђење у разумном року од стране независног и непристрасног суда основаног законом. Пресуда се изриче јавно, али медији и јавност могу бити искључени из целог или дела суђења у интересу морала, јавног реда или националне безбедности у демократском друштву, где интереси малолетника или заштита приватног живота странке то захтевају, или у мери која је стриктно неопходна по мишљењу суда у посебним околностима у којима би јавност штетила интересима правде“.

47 [Пресуда бр. 58331/09, ЕСЉП, Грегачевић против Хрватске, од 10. јула 2012. године](#).

кривичних поступака, укључујући, наравно, прање новца и кривична дела криминала са финансијским мотивима или привредног криминала (енг - "white-collar" crimes), те стога није од важности о ком кривичном делу је реч. Међутим, приликом процене правичности поступања у предмету, ЕСЉП је утврдио да се јавни интерес у истраживању и кажњавању конкретног кривичног дела може узети у обзир. Ипак, јавни интерес не може оправдати повреду права оптужених. (*Ибрахим и други против Уједињеног Краљевства* [Вв], 2016, § 252)⁴⁸.

Право на правично суђење обухвата и друге елементе, као што је право на приступ суду, са могућим ограничењима имунитета, које ЕСЉП сматра легитимним (*Карт против Турске* [Вв], 2009. година, ст. 90)⁴⁹, и заштита процедуралних правила за приступ суду. То такође укључује право на јавну расправу пред независним и непристрасним судом образованим на основу закона.

Што се тиче кривичних дела прања новца, важно је напоменути да право на правично суђење, дефинисано чланом 6. Конвенције захтева правично суђење, једнакост странака и образложење судских одлука. Стога, правилно спровођење правде обавезује судове да на задовољавајући начин наведу разлоге на којима се одлука заснива (*Мореира Ферейра против Португала* (бр. 2) [Вв], 2017. година, ст. 84)⁵⁰. Као што је претходно наведено, кључни елемент у кривичним делима са финансијским мотивима јесу посредни докази, па је стога у пресуди потребно правилно оценити чињенице које граде посредне доказе које је изнело тужилаштво, као и образложење зашто суд налази да су те чињеничне околности довољне да се окривљени осуди. Сва ова анализа чињеница о поступцима окривљених кључни је елемент у пресуди, како се наводи у неколико пресуда српских судова⁵¹.

Одлуке Европског суда за људска права у вези са овим принципом у случајевима привредног криминала су ретке. Ипак, под овим оквиром, сматрамо да је право на суђење у разумном року део права на правично суђење. Разумни рок се оцењује на основу свеукупне оцене предмета, као што је наведено у пресуди *Бодерт против Белгије*, 1992. година, ст. 36.⁵²

Како би се утврдило шта је разумно време/рок, ЕСЉП је као први елемент навео сложеност случаја. Кривична дела привредног криминала су обично врло сложена, посебно када постоји превара великих размера која укључује, између осталог, истрагу више компанија, сложене трансакције, захтев за узајамном правном помоћи или финансијску експертизу. Ови случајеви захтевају дужи период истраге, што не представља повреду права на правично суђење. ЕСЉП је пресудио у случају у вези са међународним прањем новца који је захтевао истрагу у неколико земаља, да је био посебно сложен и стога није дошло до нарушавања права на правично суђење упркос дуготрајној истрази вођеној против осумњиченог (ЕСЉП, пресуда у предмету *Арева против Литваније*, 2021. година, став 52)⁵³.

48 [Пресуда бр. 50541/08, 50571/08, 50573/08 и 40351/09, ЕСЉП, Ibrahim и др. Против Уједињеног Краљевства, 13. септембра 2016. године.](#)

49 [Пресуда бр. 8917/05, ЕСЉП, Kart против Турске, 3. децембра 2009. године.](#)

50 [Пресуда бр. 19867/12, ЕСЉП, Moreira Ferreira против Португала \(бр. 2\), од 11. јула 2017. године.](#)

51 Апелациони суд у Београду, Кж1 1140/22, 2.2.2023: „Апелациони суд у Београду налази да је првостепени суд, у погледу свих чињеница од значаја за доношење пресуде, дао довољно јасне и аргументоване разлоге, који не садрже никакве противречности или нејасноће у погледу кривичног дела за које је окривљени ослобођен оптужбе“.

52 [Пресуда бр. 65/1991/317/389, ЕСЉП, Vodert против Белгије, од 12. октобра 1992. године.](#)

53 [Пресуда бр. 16031/18, ЕСЉП, Agewa против Литваније, од 9. јуна 2021. године.](#)

2.2.2. Претпоставка невиности

У складу са чланом 6.2 Европске конвенције о људским правима и чланом 48.2 Повеље ЕУ о основним правима, као и чланом 34. Устава Србије⁵⁴, свако ко је оптужен за кривично дело сматра се невиним док се његова кривица не докаже у складу са законом. ЕСЉП захтева, између осталог, да: (1) у вршењу својих дужности чланови суда не треба да полазе од унапред створене идеје да је оптужени починио кривично дело за које се терети; (2) терет доказивања је на тужилаштву, и (3) свака сумња треба да користи оптуженом (*Барбера, Месегеу и Хабардо против Шпаније, 1988. година, став 77*)⁵⁵.

Кључни елемент претпоставке невиности у кривичним делима привредног криминала је терет доказивања, који се никада не може пребацити са оптужбе на одбрану, упркос чињеници да ће докази углавном проizaћи из посредних доказа. Због тога тужилаштво мора да темељи посредне доказе на овим елементима:

Што се тиче доказа, као што је претходно наведено у тачки 2.1.3 ф) ових Смерница, неопходно је да буду (три ослонаца):

1. Први ослонац: Индиције морају бити вишеструке (изузетно, једна може бити довољна све док је јединствено инкриминишућа).
2. Други ослонац: Претпоставке о чињеницама морају бити довољно јаке, јасне и непобитне, и морају бити недвосмислено инкриминишуће.
3. Трећи ослонац: Они морају бити уско повезани, то јест, са прецизном и директном везом између доказа и чињенице коју треба доказати, у складу са правилима логике, искуства и људског расуђивања.

За дедукцију или закључивање, неопходно је да:

- а) морају у потпуности бити у складу са правилима логике и искуства.
- б) из основних доказаних чињеница произилазе, као природан закључак, према правилима разумног расуђивања⁵⁶.

У сваком случају, тужилаштво ће морати да докаже да опрана имовина није потекла из легалне економије; на пример, показујући како посао који је перач користио за прикривање стварних активности није имао довољно робе да одржи обим продаје, или да није био отворен за јавност током комерцијалног радног времена и др.

У овом случају, особе под истрагом морају да доставе податке који недвосмислено доказују законско порекло њихове имовине. То не значи да се терет доказивања помера, нити подразумева да су људи приморани да обављају немогуће, дијаболичне или скупе активности само да би доказали порекло имовине, јер је прилично лако извести доказе о њиховом легалном извору.

54 Свако ће се сматрати невиним за кривично дело док се не осуди правноснажном пресудом суда.

55 [Пресуда бр. 10590/83, ЕСЉП, Barberà, Messegue i Jabardo против Шпаније, од 6. децембра 1988. године.](#)

56 Овакав закључак је јасно изведен у Вишем суду у Београду, одлука Кпо 4.бр.49/22 из 2023. године, када је наведено да је „неприхватљиво објашњење окривљеног о пореклу предметног новца уверило суд да овакав низ свих набројаних околности, с обзиром на њихов број и чврсту међусобну повезаност, представља низ посредних доказа и чини јединствену логичку целину из које се несумњиво може извести само један закључак, да је новац који је у питању, а који је окривљени држао у датом тренутку, нелегалног порекла”.

Према пракси Европског суда за људска права, „чланови судског већа не би требало да почну са унапред створеном идејом да је оптужени починио кривично дело за које се терети; терет доказивања је на тужилаштву, а свака сумња треба да буде у корист оптуженог. Дакле, претпоставка невиности ће бити прекршена када се терет доказивања пребаци са оптужбе на одбрану”; међутим, од одбране се може затражити да пружи објашњење након што оптужба изнесе *prima facie* аргумент против оптуженог (пресуда у случају *Телфнер против Аустрије*, бр. 33501/96, од 20. марта 2001. године⁵⁷).

2.2.3. Право окривљеног на одбрану ћутањем

Упркос томе што није изричито наведено у члану 6. Конвенције о људским правима, **право на одбрану ћутањем** је данас део међународног стандарда права на правично суђење, које дозвољава оптуженом да не доприноси инкриминисању самог себе (*О’Халоран и Френсис против Уједињеног Краљевства* [Вв], 2007. година, ст. 45)⁵⁸. У многим поступцима за прање новца, с обзиром да је тешко доћи до директних доказа о свим елементима кривичног дела, посебно о намери (*mens rea*), а посредни докази су кључни, може се доћи у искушење да се ћутање окривљеног сматра још једном *индицијом* његове кривице.

Право на одбрану ћутањем или нечије одбијање да призна одговорност немају никакве везе са обавезом давања података који могу омогућити судијама да провере да ли су чињенице које су предмет истраге тачне или не. Уколико окривљени одбије да пружи те податке, правна оцена оваквог става везује се за чињеницу да је он одбио да пружи податке које он сам може да пружи на јединствен и незаменљив начин. Ослобађање од кривице је на оптуженом тако што ће доказати да је порекло његовог новца легално и транспарентно.

Према судској пракси Европског суда за људска права, дозвољено је да се ћутање оптуженог сматра доказом; на пример, у предмету *Мари против УК* (Вв, бр. 18731/91, од 8. фебруара 1996. године)⁵⁹, ЕСЉП је утврдио да, „имајући у виду тежину доказа против подносиоца представке, [...] извођење закључака из његовог одбијања да, приликом хапшења, током полицијског испитивања и на суђењу, да објашњење за своје присуство у кући било је питање здравог разума и не може се сматрати неправедним или неразумним у датим околностима”.

Поред тога, важност посредних доказа може бити од великог значаја при закључивању да је објашњење затражено и стога би оправдало чињеницу да би суд могао извући негативан закључак из ћутања оптуженог, као што је ЕСЉП навео у случају *О’Донел против Уједињеног Краљевства*, бр. 16667/10, од 7. априла 2015. године, у ст. 52 и 58⁶⁰.

У специфичној области поступака за прање новца, пресуда ЕСЉП *Жушен против Белгије*⁶¹, од 2. маја 2017. године, сажето је приказана у последњем делу овог поглавља. Њен главни интерес у вези са овом одлуком је да се оптужени, након извођења низа посредних доказа, може прогласити кривим. Штавише, одбијање оптуженог да пружи објашњења о пореклу новца само је послужило да поткрепи тај доказ.

57 [Пресуда бр. 33501/96, ЕСЉП, Telfner против Аустрије, од 20. јуна 2001. године.](#)

58 [Пресуда бр. 15809/02 и 25624/02, ЕСЉП, O’Halloran и Francis, од 26. јуна 2007. године.](#)

59 [Пресуда бр. 14310/88, ЕСЉП, Murray против Уједињеног Краљевства, од 28. октобра 1994. године.](#)

60 [Пресуда бр. 16667/10, ЕСЉП, O’Donnell против Уједињеног Краљевства, од 7. јула 2015. године.](#)

61 Одлука Европског суда за људска права, Захтев бр. 23572/07, Zschüschen против Белгије, од 5. маја 2017. године [\[РЕ-ЗИМЕ ECHR-7\]](#).

Слично томе, у вези са посредним доказима о прању новца, Врховни суд Холандије⁶² је утврдио да, када се изнесу чињенице у вези са окривљеним (у овом случају аконтација од 90.000 евра током четири месеца), од осумњиченог се може тражити да да конкретну и проверљиву изјаву о законском пореклу имовине. Штавише, овим захтевом се не би повредило право на ћутање, што је окривљени и искористио, али закључак који произилази из коришћења тог права може бити цењен у пресуди.

2.2.4. Право на правну помоћ

Право на правну помоћ је део члана 6. ЕКЉП. Међутим, могу се појавити ограничења за радње правне помоћи, јер су у неким случајевима адвокати били део шеме у криминалним организацијама, стварајући правно оправдање неопходно за прање новца. Европска унија се бави овим питањем у Директиви (ЕУ) 2015/849 од 20. маја 2015. године, о спречавању коришћења финансијског система у сврхе прања новца или финансирања тероризма. Конкретније, тачка 9 Директиве предвиђа да „правни стручњаци треба да подлежу овој Директиви када учествују у финансијским или корпоративним трансакцијама, укључујући и случајеве када дају пореске савете, где постоји највећи ризик да се услуге тих правних стручњака злоупотребе у сврху прања прихода стечених криминалним активностима или у сврху финансирања тероризма”.

Међутим, треба да постоје изузећа од сваке обавезе давања информација добијених пре, током или након судског поступка, или у току утврђивања правног положаја клијента. Према томе, правни савети треба да остану под обавезом чувања професионалне тајне, осим када правни стручњак учествује у прању новца или финансирању тероризма, када се правни савет даје у сврхе прања новца или финансирања тероризма, или правни стручњак зна да клијент тражи правни савет у сврху прања новца или финансирања тероризма.”

По овом питању, ЕСЉП има сличан приступ. На пример, у одлуци *Мишо против Француске*,⁶³ од 6. децембра 2012. године, одлучено је да обавеза адвоката да пријаве сумње у вези са активностима прања новца не омета несразмерно професионалну привилегију адвоката (став 131). Упркос оваквом тумачењу, по овом питању важе одређена ограничења и мора се узети у обзир посебна пажња, а то је наведено у одлуци Европског суда за људска права у предмету *Саргава против Естоније*⁶⁴, од 16. новембра 2021. године, где је недостајало довољно процедуралних гаранција за заштиту привилегованих података током заплене и накнадног прегледа лаптопа и мобилног телефона адвоката, након што је закључено да нема довољно доказа да се адвокат сматра умешаним у шему прања новца.

2.3. ПРАВА ТРЕЋИХ ЛИЦА

У овом поглављу можемо разликовати две главне групе лица која нису под истрагом или кривично гоњена, али на неки начин могу бити погођена одлукама донетим у поступцима за прање новца: прво, она лица чија права могу бити ограничена мерама у односу на имовину која се сматра инструментима или приходима од криминала, као што су власници те имовине или људи који имају нека друга имовинска права (право плодуживања, на пример); и, друго, жртве кривичног дела.

62 Пресуда Врховног суда Холандије, бр. 17/01030, од 18. децембра 2018. године [\[РЕЗИМЕ NE-2\]](#).

63 [Пресуда бр. 12323/11, ЕСЉП, Michaud против Француске, од 6. децембра 2012. године.](#)

64 [Пресуда бр. 698/19, ЕСЉП, Särgava против Естоније, од 16. новембра 2021. године.](#)

2.3.1. Права особа обухваћених мерама обезбеђења

Што се тиче прве групе, особе чија права могу бити ограничена мерама у односу на имовину која се сматра инструментима или имовином стеченом криминалом, важно је нагласити да све стране обухваћене налозима за замрзавање, заплону или одузимање имовине треба да имају приступ делотворним правним лековима за заштиту својих права (као што је наведено у члану 8 Варшавске конвенције). Ова одредба је даље разрађена у праву ЕУ, пружајући детаљнији оквир за заштиту интереса оних који су укључени.

Међу правима утврђеним чланом 8 Директиве 2014/42/ЕУ⁶⁵, појединци морају бити благовремено обавештени о разлозима за издавање налога/наредби у односу на имовину, гарантујући транспарентност и одговорност током целог поступка. Поред тога, они имају право да заштите своја права током суђења и да пред судом оспоравају одлуку о заплени или одузимању, обезбеђујући правичан и праведан законски процес. Штавише, ова одредба гарантује да налог за заплону остаје на снази само онолико дуго колико је неопходно да се имовина сачува за потенцијално накнадно одузимање. Ако се имовина на крају не одузме, мора се одмах вратити правом власнику, чиме се гарантују његова имовинска права.

Права појединаца обухваћених мерама обезбеђења у поступцима за прање новца била су предмет важних судских одлука врховних судова држава чланица⁶⁶, као и пресуда изречених пред Европским судом за људска права (ЕСЉП) и Судом правде Европске уније (СПЕУ). Ови случајеви су пружили вредан увид у сложеност и изазове са којима се суочавају у балансирању борбе против организованог криминала уз заштиту основних људских права.

У случају *Силицкиене против Литваније* (10. април 2012. године)⁶⁷, ЕСЉП је разматрао значај делотворних правних лекова за стране које су обухваћене мерама одузимања имовине. Суд је утврдио да је подносилац представке имала директна сазнања о криминалном пореклу одузете имовине и да је признала да је учинила кривична дела како би помогла свом супругу да избегне кривичну одговорност. У том контексту, сматрало се да се спорни поступак одузимања односи и на законитост и на оправданост те мере. Даље је утврђено да је сва одузета имовина стечена незаконитим радњама. ЕСЉП је признао неопходност мере конфискације у борби против организованог криминала и сматрао да мешање у имовинска права подносиоца представке није било несразмерно легитимном циљу којем се тежило.

С друге стране, СПЕУ се у предмету Ц-393/19 (14. јануар 2021.)⁶⁸, бавио питањем **права трећих лица у контексту мера одузимања имовине**. Суд је пресудио против националног правила које је дозвољавало одузимање имовине која припада трећој страни која је деловала у доброј вери и није била

65 [Директива 2014/42/ЕУ Европског парламента и Савета од 3. априла 2014. о замрзавању и одузимању средстава и прихода стечених криминалом у Европској унији.](#)

66 Тако пресуда бр. 18-82.090 Касационог суда Француске, од 6. марта 2019. године, којом је решена жалба на пресуду Апелационог суда у Паризу, којом је потврђен кривични ембарго који је наложио истражни судија у извршењу међународне замолнице издате од стране египатских правосудних органа, у којима је договорена заплена, између осталог, имовине компаније, напомиње да „као партнер и власник акција SCI MHRF, који није власник заплењене имовине, он нема статус трећег лица са правима над овом имовином у смислу члана 706-150 Закона о кривичном поступку и стога, нема активну способност да се жали на налог о одузимању имовине или да се жали Касационом суду”.

67 Пресуда Европског суда за људска права, Представка бр. 20496/02, *Silickiene* против Литваније, од 10. априла 2012. године [\[РЕЗИМЕ ЕЧХР-2\]](#).

68 Пресуда Суда правде Европске уније, предмет C-393/19, од 14. јануара 2021. године [\[РЕЗИМЕ СЈЕУ-2\]](#).

укључена у извршење кривичног дела. Суд је нагласио да право ЕУ предвиђа одузимање имовине која представља економску корист од кривичног дела за које је учинилац осуђен. Поред тога, право ЕУ дозвољава одузимање имовине која припада учиниоцу ако се докаже да имовина потиче из другог кривичног дела, с обзиром на њену непропорционалну вредност у односу на законити приход починиоца. Међутим, СПЕУ је сматрао да национално законодавство које дозвољава одузимање имовине која припада лицу које није повезано са кривичним делом, а да му не даје право да учествује у поступку за одузимање, није у складу са правом ЕУ.

У другом случају, у предмету *Веитс против Естоније* (15. јануар 2015.)⁶⁹, ЕСЉП се бавио интересима малолетног подносиоца представке у контексту одузете имовине. Суд је прихватио да су интересе подносиоца представке ефективно штитиле њена мајка и бака током поступка у коме су била инволвирана њена грађанска права. Штавише, подносилац представке није била оптужена нити осуђена за било које кривично дело у вези са одузетом имовином. ЕСЉП је утврдио да је имовина стечена кривичним делом и пребачена на подносиоца представке. У овом контексту, сматрало се да домаће одредбе које дозвољавају одузимање имовине под таквим околностима не представљају несразмерно мешање у имовинска права подносиоца представке.

Исто тако, у предмету *Филкин против Португалије* (3. март 2020.)⁷⁰ ЕСЉП је испитао интересе особе чији су банковни рачуни били блокирани, а који су коришћени за банкарске операције које би могле бити повезане са прањем новца. Циљ ове мере био је да се спречи расипање овог новца, али нико није оптужен ни за какво кривично дело и одлучено је о тајности истражног списка. Судски органи су подносиоцу представке онемогућили приступ истражном спису. Иако је сврха била легитимна, њено трајање и продужетак нису били предочени лицу под истрагом, које се и поред блокаде рачуна није сматрало страном у поступку, а да није могло да оствари своја права. Коначно, ЕСЉП је закључио да процедуралне гаранције које би му омогућиле да ефикасно оспори ову меру нису поштоване, те да је стога дошло до повреде имовинских права подносиоца представке.

Ове судске одлуке указују на сложеност поступака за прање новца и права појединаца обухваћених мерама обезбеђења. Оне наглашавају важност успостављања деликатне равнотеже између борбе против организованог криминала и заштите права свих укључених страна. Пресуде наглашавају значај делотворних правних лекова за оне на које утичу налози за замрзавање, заплену или одузимање имовине. Право на благовремену обавештеност о разлозима таквих налога и право приступа правном заступању током целог процеса је од суштинског значаја за одржавање принципа правичности и правде.

Пресудом СПЕУ је утврђено да национални пропис који омогућава одузимање имовине која припада недужним трећим странама није у сагласности са правом Уније и наглашава потребу за заштитом права појединаца који нису директно укључени у криминалне активности, али на њих могу утицати предузете мере. Она истиче потребу да закон ЕУ гарантује појединцима који нису повезани са кривичним делом право да учествују у поступцима за одузимање и бране своја имовинска права.

Све у свему, ове судске одлуке пружају корисне смернице за европске земље у обезбеђивању правичног законског процеса који поштује права и интересе свих страна укључених у поступке за прање новца. Од суштинске је важности да надлежни органи размотре принципе наведене у овим случајевима како би се успоставила права равнотежа између борбе против тешког криминала и заштите основних људских права појединаца обихваћених мерама обезбеђења.

69 Пресуда Европског суда за људска права, Представка бр. 12951/11, *Veits* против Естоније, од 15. јануара 2015. године [\[РЕЗИМЕ ЕCHR-4\]](#).

70 Пресуда бр. 69729, Европски суд за људска права, *Filkin* против Португалије, од 3. марта 2020. године.

2.3.2. Права оштећених

Другу групу појединаца обухваћених поступцима за прање новца чине **оштећени/жртве основних предикатних кривичних дела**. Што се тиче права оштећених, прва ствар коју морамо узети у обзир је да кривична дела прања новца сама по себи немају оштећене. Међутим, у многим случајевима постоје жртве предикатног кривичног дела. Осим тога, даље активности прања новца ометају ефективност њихових потраживања, јер те активности имају за циљ да прикрију однос између имовине која тренутно припада починиоцима или њиховим саучесницима и производа првобитног кривичног дела. На пример, у великој превари, када је кривично дело учињено, уобичајени и непосредни циљ превараната је управо да ефикасно оперу незаконито стечену добит и да отежају повраћај новца његовим законитим власницима.

Међутим, активности прања новца додатно компликују процес тражења реституције за оштећене/жртве. Ове активности имају за циљ да прикрију везу између имовине која припада преступницима или њиховим саучесницима и прихода стечених првобитним кривичним делом. У значајним преварама, на пример, преваранти одмах покушавају да оперу незаконито стечену добит како би спречили жртве да поврате своју закониту имовину.

При признавању права оштећених, од виталног значаја је успостављање јасне везе између предикатног кривичног дела и накнадне активности прања новца. Када се успостави таква веза, постаје императив да се истраже и процесуирају оба дела у истом поступку. Овај приступ гарантује да се оштећенима дају права предвиђена законом, укључујући право да траже правду и реституцију.

Заштита права трећих лица и оштећених у поступцима прања новца захтева свеобухватан и добро избалансиран приступ. Европско право, вођено Европском конвенцијом о људским правима, пружа основне принципе и мере за постизање овог баланса / равнотеже.

Морају се наставити напори на јачању правних лекова и обезбеђивању ефективног заступања за појединце обухваћене мерама обезбеђења током поступака за прање новца. Истовремено, препознавање и решавање везе између предикатних кривичних дела и активности прања новца је од виталног значаја за заштиту права оштећених и побољшање укупне ефикасности правног процеса.

Подржавајући ове принципе и усвајајући ширу перспективу, европске земље могу да подстичу фер и правичан процес кривичног гоњења за прање новца који поштује права и интересе свих укључених страна. Овакав свеобухватан приступ ће несумњиво допринети јачој борби против организованог криминала и недозвољених финансијских активности уз очување основних права појединаца и оштећених/жртава.

2.4. ПОСЕБНИ УСЛОВИ ЗА ДОКАЗЕ У ОДЛУКАМА О ОДУЗИМАЊУ ИМОВИНЕ, СА ПОСЕБНИМ ФОКУСОМ НА СЛУЧАЈЕВЕ ЗАСНОВАНЕ НА ПОСРЕДНИМ ДОКАЗИМА

2.4.1. Увод

Добро је познато да је „финансијска добит главни мотив прекограничног организованог криминала, укључујући и криминалне организације мафијашког типа”.⁷¹ Стога су „замрзавање и одузимање средстава и

71 Уводне напомене (1) Директиве 2014/42/ЕУ Европског парламента и Савета, од 3. априла 2014. године, о замрзавању и одузимању средстава и прихода стечених криминалом у Европској унији, у даљем тексту Директива из 2014. године.

прихода стечених криминалом међу најефикаснијим средствима у борби против криминала”;⁷² или, једноставније речено, „ефикасно се борити против криминала значи погодити криминалце тамо где их то највише боли (а то је њихова имовина). Одузимање и повраћај имовинске користи стечене криминалом уперено је на њихове ресурсе и суштински је део шире стратегије ЕУ за финансијски криминал. Требало би учинити више да се одузимање истакне као један од најефикаснијих начина за борбу против организованог криминала”.⁷³

Као кључни елемент ове глобалне стратегије, преовлађујући тренд у мерама политике борбе против криминала у већини развијених земаља је фокусирање истрага на имовину у поседу криминалаца и заплена исте већ на самом почетку истраге. Циљ је да се по окончању кривичног поступка одузме имовина, а не само да се криминалци ухапсе и осуде на дуготрајне затворске казне.

Сходно томе, почетна фаза у процесу повраћаја имовине је идентификација оне имовине која може бити предмет одузимања по завршетку поступка. Ова активност зависи од врста одузимања имовине које су дозвољене законом.

Од највеће је важности да се спроведе свеобухватна истрага у односу на имовину осумњичених, укључујући имовину њихових сродника и имовину регистровану на правна лица која се могу користити за прикривање правога власништва над имовином. Основни аспект финансијске истраге је да се идентификују средства која су у вези са криминалним активностима и да се идентификују неопходни начини и докази за њихово одузимање.

Циљ је да се идентификује имовина која је повезана са криминалним активностима и да се утврде неопходни начини и докази који су потребни за њихово одузимање.

Да би се постигао овај циљ, неопходно је узети у обзир и међународно право у делу који се односи на одузимање имовине и релевантне прописе Републике Србије.

2.4.2. Међународно право у вези са одузимањем имовине

Према одредби из члана 16 ст. 2 Устава Републике Србије⁷⁴ „општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни су део правног поретка Републике Србије и непосредно се примењују”.

Да би се стекло свеобухватно разумевање међународних правила у области одузимања имовине, неопходно је на почетку остварити јасан преглед о три различите области сарадње (Уједињене нације, Савет Европе и Европска унија) и о томе како су и у којој мери оне имплементирани у право Републике Србије. То представља основу за даљу анализу услова које треба да испуне докази у одлукама о одузимању имовине. Што се тиче **конвенција Уједињених нација (УН)** и **конвенција Савета Европе (СЕ)**, важно је истаћи да се њихове одредбе, поред тога што их судије и тужиоци могу непосредно применити, могу користити и као користан инструмент за правилно тумачење значења домаћих одредби.

72 Уводне напомене (3) Уредбе (ЕУ) 2018/1805 Европског парламента и Савета, од 14. новембра 2018. године, о узајамном признавању налога за замрзавање и одузимање, у даљем тексту Уредба из 2018. године.

73 [Саопштење Комисије Европском парламенту и Савету – Приходи из организованог криминала: побринути се да се „криминал не исплати”](#) (Саопштење/2008/0766/финално).

74 [Устав Републике Србије](#).

С друге стране, што се тиче права Европске уније (ЕУ), иако још увек није применљиво у Србији, важно је узети у разматрање да би српско законодавство требало да се усклади са стандардима ЕУ у блиској будућности, у циљу њеног приступања ЕУ.

Стога, на следећој табели можете пронаћи дефиниције одузимања имовине, његов обим и врсте предвиђене различитим међународним инструментима.

	УЈЕДИЊЕНЕ НАЦИЈЕ	САВЕТ ЕВРОПЕ	ЕВРОПСКА УНИЈА	СРБИЈА
	КОНВЕНЦИЈЕ УН ⁷⁵	Варшавска конвенција ⁷⁶	Директива из 2014 ⁷⁷	Кривични закон
Дефиниција одузимања имовине	Члан 2 (г) Конвенција УН против транснационалног организованог криминала (енгл. UNTOC) и Конвенција УН против корупције (енгл. UNCAC): трајно лишавање права својине на имовини по налогу суда или другог надлежног органа;	Члан 1 (д): Казна или мера, по налогу суда након поступка у вези са кривичним делом или делима, која за резултат има коначно одузимање имовине.	Члан 2 (4): Коначно одузимање имовине по налогу суда (судске власти) у вези са кривичним делом (или криминалним поступањем).	Члан 91 (1) и (2): Судска одлука суда којом је утврђено извршење кривичног дела којом се одузима имовинска корист прибављена кривичним делом.

75 [Конвенција УН против транснационалног организованог криминала](#) (позната и као Палермска конвенција, усвојена од стране Генералне скупштине ЕУ 15. новембра 2000. године) и [Конвенција УН против корупције](#) (позната и као Конвенција из Мериде, усвојена од стране Генералне скупштине УН 31. октобра 2003. године).

76 [Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма](#) [Споразуми Савета Европе серија бр. 198, Варшава, 16. мај 2005. године].

77 [Директива 2014/42/ЕУ Европског парламента и Савета од 3. априла 2014. године о замрзавању и одузимању средстава и прихода стечених криминалом у Европској унији. Правила ЕУ о повраћају и одузимању имовине су у процесу ревизије: „Одузимање незаконите добити криминалаца сматра се ефикасним средством у борби против организованог криминала, који је идентификован као велика претња безбедности ЕУ. Међутим, упркос свеобухватном скупу правила ЕУ о замрзавању и конфискацији имовине, и даље постоје препреке на путу повраћаја имовине стечене криминалом, као што је показала евалуација Директиве Европске комисије из јуна 2020. године о замрзавању и одузимању средстава и прихода стечених криминалом из 2014. године и одлука Савета из 2007. године о канцеларијама за повраћај имовине \(ARO\). Да би се позабавила овом ситуацијом, Комисија је у мају 2022. године усвојила предлог за измену директиве из 2014. године у циљу јачања правила ЕУ о повраћају имовине и конфискације и јачања овлашћења ARO-а. У Европском парламенту, Одбор за грађанске слободе, правосуђе и унутрашње послове усвојио је свој извештај 23. маја 2023. године. Дана 12. децембра 2023. године, сузаконодавци су постигли привремени договор о тексту у међуинституционалним преговорима. Европски парламент је 13. марта 2024. године усвојио свој став у првом читању са 598 гласова за, 19 против и 7 уздржаних. Савет је усвојио директиву 24. априла 2024. године, а 2. маја 2024. године коначни акт је објављен у Службеном листу. Државе чланице морају транспоновати директиву до 23. новембра 2026. године. Стога је објављена нова Директива \(ЕУ\) 2024/1260 Европског парламента и Савета од 24. априла 2024. године о повраћају и одузимању имовине и мора бити транспонована до 23. новембра 2026. године. Међутим, дефиниције наведене на графикону остају исте; уведене су само мале измене \(између заграда\).](#)

	УЈЕДИЊЕНЕ НАЦИЈЕ	САВЕТ ЕВРОПЕ	ЕВРОПСКА УНИЈА	СРБИЈА
	КОНВЕНЦИЈЕ УН ⁷⁵	Варшавска конвенција ⁷⁶	Директива из 2014 ⁷⁷	Кривични закон
Обим одузимања	Члан 12 (1) Конвенције УН против транснационалног организованог криминала и чл.31 (1) Конвенције УН против корупције: приходи (+одузимање вредности) и средстава.	Члан 3 (1): Средства и приходи + одузимање вредности.	Члан 4 (1): Средства и приходи + одузимање вредности.	Члан 92 (1): Имовинска корист + одузимање вредности. Члан 87 (1): Мера безбедности одузимања предмета.
Дефиниција прихода/ користи	Члан 2(ц) Конвенције УН против корупције: Свака имовина, добијена или стечена, директно или индиректно, извршењем кривичног дела, укључујући (члан 12 (3) до (5) Конвенције УН против транснационалног организованог криминала и 31 (4) до (6) Конвенције УН против корупције имовину у коју су такви приходи претворени, делимично или у потпуности, имовину стечену из легитимних извора са којом су такви приходи помешани до процењене вредности измешаних прихода, као и приход или друга корист проистекли из тих прихода стечених криминалом, из имовине у коју је трансформисана имовина стечена криминалом или претворена, или из имовине са којом је помешана таква имовинска корист стечена криминалом на исти начин и у стој мери као и имовинска корист стечена криминалом.	Члан 1 (а): Свака економска корист, произашла из или стечена, директно или индиректно, из кривичних дела, укључујући (члан 5): а) имовина у коју су приходи претворени; б) имовина стечена из легитимних извора, уколико су приходи помешани, у целини или делимично, са таквом имовином, до процењене вредности измешаних прихода; ц) приходи или друга корист стечена из имовинске користи, од имовине у коју је претворена имовинска корист стечена кривичним делом или од имовине са којом је помешана имовинска корист стечена кривичним делом, до процењене вредности помешане имовинске користи, на исти начин и у истој мери као приходи.	Члан 2 (1): Свака економска корист која је директно или индиректно проистекла из кривичног дела; може је чинити било који облик имовине и укључује свако накнадно поновно улагање или трансформацију директних прихода и било које користи од вредности.	Члан 92 (1): Новац, предмети од вредности и свака друга имовинска корист стечена кривичним делом. Члан 112 (36). Имовинска корист је добро сваке врсте, материјално или нематеријално, покретно или непокретно, процењиво или непроцењиво и исправно у било ком облику којим се доказује право или интерес у односу на такво добро. Имовином се сматра и приход или друга корист остварена, непосредно или посредно, из кривичног дела, као и добро у које је она претворена или са којим је помешана.

	УЈЕДИЊЕНЕ НАЦИЈЕ	САВЕТ ЕВРОПЕ	ЕВРОПСКА УНИЈА	СРБИЈА
	КОНВЕНЦИЈЕ УН ⁷⁵	Варшавска конвенција ⁷⁶	Директива из 2014 ⁷⁷	Кривични закон
Дефиниција средстава	Чл. 12 (1) (б) Конвенције УН против транснац. ОК и 31 (1) (б) Конвенције УН против корупције: Имовина или опрема која се користи или је намењена за коришћење у кривичним делима.	Члан 1(ц): Сва имовина која се користи или се намерава користити, на било који начин, у целини или делимично, за извршење кривичног или кривичних дела.	Члан 2 (3): Сва имовина која се користи или се намерава користити, на било који начин, у целини или делимично, за извршење кривичног дела.	предмет који је био намењен или употребљен за извршење кривичног дела или је настао извршењем кривичног дела, кад постоји опасност да ће се одређени предмет поново употребити за извршење кривичног дела, или кад је ради заштите опште безбедности или из моралних разлога одузимање предмета неопходно.
Дефиниција својине	Члан 2 (д) Конвенција УН против транснационалног ОК и против корупције: имовина сваке врсте, физичка или нематеријална, покретна или непокретна, материјална или нематеријална и правни документи или инструменти који доказују власништво или интерес у тој имовини.	Члан 1 (б): Имовина било ког облика, физичка или нематеријална, покретна или непокретна, и правни документи или инструменти који доказују власништво или интерес у тој имовини.	Члан 2 (2): Имовина било ког облика, физичка или нематеријална, покретна или непокретна, и правни документи или инструменти који доказују власништво или интерес у тој имовини.	
Дефиниција одузимања вредности	Члан 12 (1) (а) Конвенције УН против транснац. ОК и члан 31 (1) (а) Конвенције УН против корупције: Имовина чија вредност одговара вредности прихода.	Члан 3 (1): Имовина чија вредност одговара приходима и опраној имовини.	Члан 4 (1): Имовина чија вредност одговара средствима или приходима.	Члан 92 (1): Друга имовина која одговара вредности имовине стечене кривичним делом или проистекле из кривичних дела.

2.4.3. Одузимање имовине према српском закону

Одлуке о одузимању имовине могу се, према прописима Србије, генерално донети по два различита основа, а то су:

- a) Одредбе Кривичног законика.
- b) Одредбе Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела (у даљем тексту: ЗОИПКД)⁷⁸.

a) Одредбе Кривичног законика

Као што је већ наведено у претходној табели, према члану 92 (1) Кривичног законика Србије, мора се одузети:

1. *„Новац, предмети од вредности и свака друга имовинска корист прибављена кривичним делом“*; то јест, имовинска корист проистекла из криминала у ширем смислу, укључујући *„добро сваке врсте, материјално или нематеријално, покретно или непокретно, процењиво или непроцењиво и исправа у било ком облику којим се доказује право или интерес у односу на такво добро. Имовином се сматра и приход или друга корист остварена, непосредно или посредно, из кривичног дела, као и добро у које је она претворена или са којим је помешана“* (члан 112 [36] Кривичног законика). Дакле, не само директна добит, већ и свака индиректна корист (то јест, накнадно реинвестирање или трансформисање директних прихода и сва остварена зарада) подлеже одузимању.
2. *„Друга имовина која одговара вредности имовине стечене кривичним делом или проистекле из кривичног дела“*, уколико није могуће одузимање саме имовинске користи.

Захтеви у вези са доказима за доношење одлуке о одузимању у овим случајевима су следећи:

1. Што се тиче одузимања имовинске користи, мора се доказати:
 - Да је извршено кривично дело (члан 91 ст. 2 КЗ).
 - Да је тим кривичним дело остварена било каква економска корист.
 - За одузимање конкретних делова имовине, да ти делови директно проистичу из извршења кривичног дела, или да проистичу из конверзије или трансформације директне имовинске користи на било који начин.
2. Што се тиче одузимања вредности:
 - Уколико се ти конкретни делови имовине, који се могу сматрати приходима чак и у ширем смислу (укључујући даље трансформације или улагања), не могу пронаћи или запленили (јер су се, на пример, расули или нестали), мора се израчунати укупни износ тих прихода тако да се омогући одузимање друге имовине која припада учиниоцу, а чија вредност одговара таквој имовини.

Према члану 538 ЗКП *„Имовинска корист прибављена извршењем кривичног дела утврђује се у кривичном поступку по службеној дужности. Орган поступка је дужан да у току поступка прикупља доказе и провери околности које су од важности за утврђивање имовинске користи.“*. Штавише, члан 541 ЗКП наводи да ће *„Суд висину износа имовинске користи одмерити по слободној оцени, ако би њено*

78 Овај закон, усвојен 2013. године и накнадно измењен и допуњен 2016. и 2019. године (*„Службени гласник Републике Србије“*, бр. 32/2013, 94/2016 и 35/2019) заменио је дотадашњи ЗОИПКД из 2008. године (објављен у *„Службеном гласнику РС“*, бр. 97/2008).

утврђивање изазвало несразмерне тешкоће или знатно одуговлачење поступка. У изреци пресуде или решења, суд ће навести који се предмет, односно новчани износ одузима.“. Уколико није могуће тачно утврдити вредност, суд ће слободно проценити вредност имовинске користи.

Међутим, „ако је оштећена страна поднела захтев за реституцију чији предмет искључује одузимање имовинске користи, имовинска корист ће се утврдити само у делу који није обухваћен захтевом за реституцију“ (члан 538 ЗКП на крају).

Поред тога, према члану 87 (1) КЗ, средства кривичног дела, дефинисана као предмети који су коришћени или је било намере да се искористе за извршење кривичног дела или проистичу из кривичног дела, биће одузета када постоји опасност да ће предмет поново бити употребљен за извршење кривичног дела, или ако то захтевају интереси опште безбедности или из моралних разлога.

У сваком случају, употреба посредних доказа није толико пресудна као што је то случај у другим врстама одузимања, као што су проширено одузимање или одузимање од треће стране, што је анализирано у следећим одељцима.

б) Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела (ЗОИПКД)

Основни циљ овог закона је увођење такозваног „проширеног одузимања“ у српско законодавство. Тај концепт не постоји ни у конвенцијама УН нити Савета Европе. Ипак, у члану 5 (1) Директиве ЕУ из 2014. године, оно је дефинисано као „одузимање, у целини или делимично, имовине која припада лицу осуђеном за кривично дело које може директно или индиректно изазвати економску корист, када се суд, на основу околности предмета, укључујући конкретне чињенице и расположиве доказе, као што је да је вредност имовине несразмерна законском приходу осуђене особе, увери да је предметна имовина проистекла из кривичног поступања“.⁷⁹

Суштински елементи проширеног одузимања могу се извући из ове дефиниције; наиме:

- Особа осуђена за кривично дело које може, директно или индиректно, омогућити економску корист.⁸⁰
- Постојање значајне имовине која није у складу са њиховим законитим приходима, а припада тој особи.
- Претпоставка суда да та имовина потиче из кривичног поступања, поред конкретног кривичног дела које је предмет осуде.

79 Поред овог концепта проширеног одузимања, нова Директива (ЕУ) 2024/1260 Европског парламента и Савета од 24. априла 2024. године о повраћају и одузимању имовине од 24. априла 2024. године, предвиђа и “одузимање неоправданог богатства повезаног са криминалним радњама” (чл. 16), где је национални суд уверен да имовина произилази из криминалног поступања, барем у случајевима када би то поступање могло донети, директно или индиректно, значајну економску корист, а почињено је у оквиру криминалне организације. Приликом доношења одлуке о одузимању имовине, узимају се у обзир све околности предмета, укључујући доступне доказе и конкретне чињенице који, где је то релевантно, могу обухватити, али се не ограничавају на следеће: а) да је вредност имовине суштински несразмерна законитом приходом особе у предмету, б) да не постоји веродостојан законит извор имовине и в) да је особа повезана са особама са везама у криминалној организацији.

80 Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела утврђује списак кривичних дела за која окривљени мора бити осуђен како би се омогућило проширено одузимање. Друго ограничење предвиђено овим законом је да проширено одузимање није могуће према лицима чија је имовина несразмерна њиховим законским приходима, уколико су осуђена за кривична дела која укључују имовинску корист мању од 1.500.000 динара, имовинску корист чија се вредност није могла утврдити или уопште не укључују имовинску корист.

Другим речима, проширено одузимање је усмерено на имовинску корист за коју се може претпоставити да је резултат неутврђене криминалне активности коју врши лице осуђено за одређена кривична дела. Управо то је образложење у основи ЗОИПКД, чија се правила темеље на чињеници да се, када је особа осуђена за одређена кривична дела, а његова или њена имовина се не могу оправдати законитим приходима, претпоставља да таква имовина потиче из кривичног дела и да стога може бити одузета. Заправо, да би се усвојило одузимање (или трајна заплена), према ЗОИПКД:

- Мора постојати правоснажна пресуда којом се утврђује да је извршено кривично дело из члана 2 овог закона (члан 38).
- Поступак се води против власника имовине (члан 4), који је окривљени, окривљени-сарадник, оставилац, правни наследник или трећа страна (члан 3.4), термини који су даље разрађени у ставовима 5 до 9 члана 3.
- Претпоставља се да су та добра „приходи из кривичних дела“ уколико су очигледно несразмерна законито стеченим приходима власника.

Дакле, концепт „очигледне несразмере“ имовине и законитих прихода осуђеног лица постаје кључан приликом процене да ли се та имовина може или не може сматрати имовинском користи стеченом криминалним поступањем и, стога, подлеже проширеном одузимању.

Како је наведено у дефиницији садржаној у Директиви ЕУ из 2014. године, проширено одузимање се усваја „на основу околности случаја, укључујући конкретне чињенице и расположиве доказе“, уколико дозвољавају суду да донесе закључак „да предметна имовина проистиче из криминалног поступања“.

И Директива из 2014. године и ЗОИПКД изричито предвиђају као пример посредних доказа неопходних за доношење таквог закључка, чињеницу да је вредност имовине (очигледно) несразмерна законитом приходом осуђеног лица. Очигледно, уколико је имовина сразмерна законитом приходом починиоца, главни предуслов за издавање налога за проширено одузимање није испуњен. Међутим, несразмера између вредности имовине и законитих прихода власника може се доказати помоћу неколико других посредних доказа; на пример:

- коришћење физичких или правних лица као паравана или лажних власника;
- други начини сакривања стварног власништва и контроле над имовином;
- стављање имовине у порески рај или несарадничку јурисдикцију;
- пренос имовине путем операција које отежавају њихово проналажење и немају легитимно и разумно оправдање са економског становишта.⁸¹

Као што је већ поменуто, осуда за кривично дело је увек предуслов за проширено одузимање и стандард доказа за било какву кривичну осуду „ван основане сумње“. Поред тога, докази прикупљени за време кривичног поступка могу се искористити и у поступку ЗОИПКД (члан 4). У одлуци о проширеном одузимању, међутим, овај праг је снижен, јер тужилаштво не мора у потпуности да докаже кривично порекло имовине.

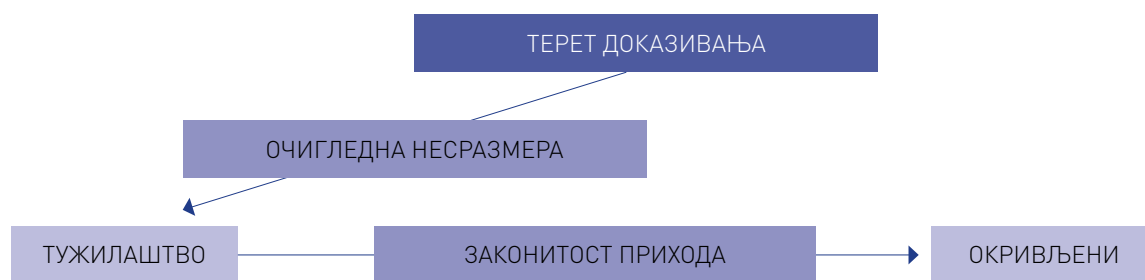
Пре свега, тужилаштво не треба да докаже конкретно дело из кога проистиче имовинска корист. То је разлог зашто се у праву ЕУ, када се говори о проширеном одузимању, термини „криминално поступање“ или „криминална активност“, уопште говорећи, преферирају у односу на термин „предикатно дело“, који се широко користи у другим међународним инструментима као што су конвенције УН или Савета Европе.

81 [Кривични закон Шпаније](#), члан 127 бис. 2.

Штавише, довољно је утврдити „разумну претпоставку“ кривичног порекла имовине на основу „равнотеже вероватноћа“ када се докаже несразмера исте и законитих прихода окривљеног. Од тог тренутка, терет доказивања се премешта на окривљеног, који, ипак може да побије ову претпоставку доказивањем законитог порекла имовине.

Дакле, није исправно рећи да се у проширеном одузимању терет доказивања пребацује са оптужбе на окривљеног, барем не без даљег објашњења. Оно што се заиста дешава је следећи ток догађаја:

1. Прво, тужилаштво мора доказати да је постојала осуђујућа пресуда и да то лице, које је проглашено кривим, поседује имовину чија је вредност очигледно несразмерна његовим или њеним законитим приходима. Та очигледна несразмера може се доказати, као што је већ поменуто, посредним доказима. Сходно томе, члан 38 (6) ЗОИПКД наводи да ће захтев тужиоца за проширено одузимање садржати околности које указују да је имовина проистекла из кривичног дела или околности које указују да постоји очигледна несразмера између имовине и законитих прихода. Стога истрага мора бити усмерена на прикупљање доказа о имовини, законитим приходима, начину и трошковима живота оптуженог (члан 17 ЗОИПКД). Средства истраге могу укључити, између осталог, претрес пребивалишта или просторија власника или другог физичког или правног лица по налогу надлежног суда, ако постоји вероватноћа да ће се ту наћи докази (члан 20 ЗОИПКД), приступ предметима, евиденцијама, документима, електронским базама података и информацијама који се могу искористити као докази (члан 21 ЗОИПКД), или прибављање банкарских или било којих других финансијских информација (члан 22 ЗОИПКД). Као резултат тога, јавни тужилац треба да буде у могућности да изнесе доказе о имовини у власништву оптуженог, као и о њиховим законитим приходима и околностима које указују да постоји директна несразмера између имовине и законитих прихода (члан 43 ЗОИПКД).
2. Затим, када се докаже очигледна несразмера, терет доказивања прелази на оптуженог који може доказати законито порекло имовине, као што је приказано на следећој слици.

Слична одредба се може наћи у праву ЕУ. Према члану 8 (8) Директиве из 2014. године, у поступцима у вези са проширеним одузимањем, „оштећено лице има ефективну могућност да оспори околности случаја, укључујући конкретне и доступне доказе на основу којих се предметна имовина сматра имовином која је проистекла из кривичног дела“. Сходно томе, посредни докази нису само кључни за тужилаштво како би утврдило несразмеру између вредности имовине и законитих прихода осуђеног лица, већ и за оптуженог како би доказао законско порекло имовине.

Штавише, ова одредба је усклађена са садржајем међународних споразума, посебно:

- Члан 3 (4) Варшавске конвенције наводи да ће „свака страна усвојити такве законодавне и друге мере које могу бити неопходне да би се захтевало да, у погледу озбиљног кривичног дела или кривичних дела дефинисаних националним законом, починилац докаже порекло наводних прихода или

друге имовине подложне одузимању у мери, у којој је такав захтев у складу са принципима домаћег права“.

- Члан 12 (7) Конвенције УН против транснационалног организованог криминала и члан 31 (8) Конвенције УН против корупције наводе да „државе потписнице могу размотрити могућност да од починиоца затраже да докаже законито порекло таквих наводних прихода стечених кривичним делом, или друге имовине која је подложна одузимању, у мери у којој је тај захтев у складу са основним принципима домаћег права и природом судских и других поступака“.

У сваком случају, мора се узети у обзир да се доказивање разликује од једноставних тврдњи. Дакле, за побијање претпоставке о нелегалном пореклу имовине није довољно рећи да је стечена законитим путем, чак ни описивањем која су то средства (наследство, претходни послови, капитална добит од продаје акција и др.); мора се доказати помоћу доследних и поузданих доказа, посебно документарне природе. Затим, суд треба да одлучи о прихватљивости, релевантности и тежини доказа које је изнео оптужени. Поред тога, оптужени мора доказати не само природу законитих прихода, већ и износ истог, како би оправдао укупну вредност имовине у власништву. На пример, једноставна тврдња да је оптужени радио у иностранству више година у прошлости, без пружања било каквог документа који би оправдао ту тврдњу и утврдио износ новца зарађеног у том периоду, очигледно не испуњава услове неопходне да се побије претпоставка да је имовина стечена кривичним делом.

Природа одузимања имовине предвиђена ЗОИПКД анализирана је у пресуди ЕСЉП, Представка бр. 41680/13, Улемек против Србије.⁸² Према ЕСЉП, одузимање је предвиђено по ЗОИПКД није казна, већ последица чињенице да су извршилац или други уживаоци стекли имовину која потиче од противзаконитог дела (§ 49), што га чини упоредивим са грађанским одузимањем ствари (§ 57).

в) Одузимање од трећег лица

Одузимање од трећег лица (односно, одузимање имовине у власништву лица која нису осуђена ни за једно кривично дело) предвиђено је и у Кривичном закону Србије (и у Закону о кривичном поступку Србије) и ЗОИПКД, са сличним правилима и по истом принципу; утврђено је чланом 91 (1) КЗ, према коме „нико не може задржати имовинску корист прибављену кривичним делом“.

Одузимање од трећег лица није изричито предвиђено ни у конвенцијама УН и Савета Европе, али члан 6 (1) Директиве из 2014. године предвиђа одузимање „прихода или друге имовине чија вредност одговара приходима које је осумњичени или окривљени, директно или индиректно, пренео на трећа лица, или које су трећа лица стекла од осумњиченог или окривљеног, барем ако су трећа лица знала или је требало да знају да је сврха преноса или прибављања било избегавање одузимања, на основу конкретних чињеница и околности, укључујући и то да је пренос или прибављање извршено бесплатно или у замену за износ који је значајно нижи од тржишне вредности“.⁸³

Слична одредба се може наћи у Кривичном закону Србије. Према члану 92 (2), „имовинска корист прибављена кривичним делом ће бити одузета и од лица, правних или физичких, на које је пренета без накнаде или уз накнаду која очигледно не одговара њеној стварној вредности“. Поред тога, имовинска корист се може директно одузети од лица које је имало директну корист од кривичног дела (чл. 92 [3]).

82 Одлука Европског суда за људска права, Представка бр. 41680/13, Улемек против Србије, од 2. фебруара 2021. године [\[РЕЗИМЕ ЕСНР-8\]](#).

83 Према Директиви (ЕУ) 2024/1260 Европског парламента и Савета од 24. априла 2024. године о повраћају и одузимању имовине, ове конкретне чињенице и околности такође укључују да је имовина пренета на блиско повезана лица док је остала под тадашњом ефективном контролом осумњиченог или оптуженог лица.

С друге стране, према ЗОИПКД, осим у случају правног наслеђивања, где нису потребни додатни захтеви, одузимање од трећег лица се може прихватити у следећим случајевима:

- имовина је пренета на треће лице са циљем избегавања одузимања (члан 38).
- приходи су пренети на треће лице без накнаде или уз накнаду која очигледно није сразмерна њиховој стварној вредности у циљу спречавања заплене (члан 43).

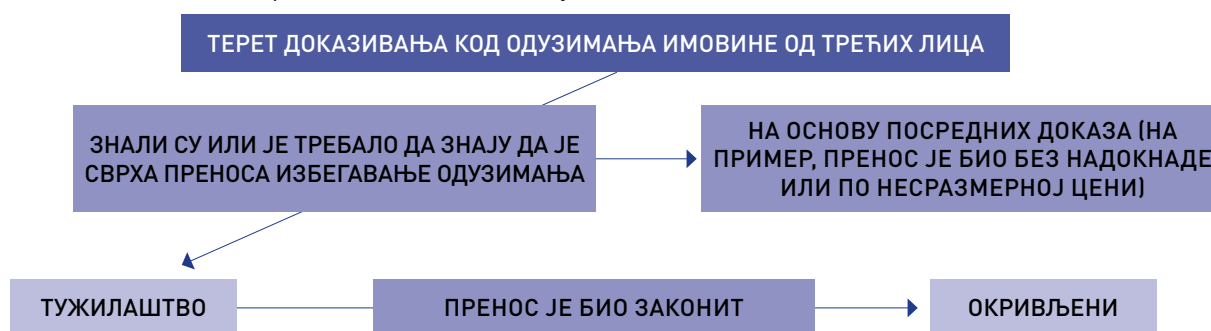
То је разлог да се, приликом спровођења финансијских истрага, морају прикупити и докази о имовини и накнади за пренос имовине на треће лице (члан 17 ЗОИПКР), како би се јавном тужиоцу омогућило да изведе доказ да трећа страна није поступила у доброј вери. Затим се окривљеном даје могућност да се изјасни у вези са наводима јавног тужиоца и да докаже законитост трансакције (члан 43 *in fine* ЗОИПКД).

Судови у Србији сматрају да намера избегавања одузимања и неплаћање или плаћање очигледно не-сразмерне цене нису кумулативни предуслови. На пример, одузимање је могуће када је трећа страна платила нормалну цену, али је „фиктивни власник“ имовине која у ствари припада оптуженом).

У стварности постоји само једно тумачење у складу са правилима ЕУ, како су садржана у Директиви из 2014. године. Као што је већ поменуто, одузимање од трећег лица се мора наложити кад год је треће лице знало или је требало да зна да је циљ преноса или прибављања имовине избегавање одузимања, и то се мора доказати на основу конкретних чињеница и околности. Чињеница да је пренос или прибављање имовине извршено бесплатно или у замену за износ који је знатно нижи од тржишне вредности, само је део таквог посредног доказа (највероватније онај јачи), али може бити много других начина да се докаже намера избегавања одузимања имовине путем преноса исте.⁸⁴

У стварности, ментални елемент који је неопходан да се наложи одузимање од трећег лица (чињеница да је трећа страна знала или је морала знати да је сврха преноса или прибављања имовине избегавање одузимања исте) „може се закључити из објективних чињеничних околности“, на исти начин на који се обично доказују ментални елементи (знање, намера или сврха) прања новца или кривичних дела.⁸⁵ Као што је већ поменуто, несразмера између цене преноса и стварне цене имовине је само снажан доказ у том погледу, али не и једини.

Дакле, што се тиче терета доказивања, постоји следећа схема:

⁸⁴ Исто мишљење се може наћи и у Техничкој процени рада о оперативној ефикасности режима Републике Србије за повраћај имовине, спроведеној кроз дубинску студију правног оквира и анализу оперативних случајева, коју су припремили Маурицио Варанезе и Ијан Ричардсон, експерти Савета Европе (ECCD-PMLTF-SRB-TP3-2023, од 13. марта 2023. године), стр. 11-12. Међутим, ови стручњаци указују на забринутост у вези са регулацијом одузимања имовине трећих лица (став 3.3 Рада) и предлажу неке могуће измене Закона у том погледу.

⁸⁵ Члан 6.2. ф) КУНТОК, чл. 28 КУНК и чл. 9.2.ц) Варшавске конвенције.

У сваком случају, особе чија је имовина предмет налога за одузимање морају имати одређене гаранције за време трајања поступка; посебно, право на делотворан правни лек и правично суђење у циљу заштите њихових права, укључујући право на адвоката током целокупног поступка, право на полагање права својине или друга имовинска права и ефективну могућност да оспоре налог за одузимање пред судом (члан 8 Директиве из 2014. године).

С тим у вези, с обзиром да се правила ЗКП примењују не само на одузимање од трећих лица, што је усвојено Кривичним законом, већ и на одузимање од трећих лица које се налаже према ЗОИПКД, осим ако није другачије наведено (члан 4), постоји заједнички скуп процедуралних правила која се примењују код обе врсте одузимања. На пример, треће лице (или заступник истог, ако је правно лице) имаће могућност да оспори доказе које је изнео тужилац. Конкретно, треће лице ће бити овлашћено да предложи доказе у вези са утврђивањем имовинске користи стечене кривичним делом, као и да уз дозволу председника суда испита окривљеног, сведока, вештака и стручног саветника (члан 539 ЗКП).

г) Одузимање имовине без кривичне пресуде

Закон ЕУ предвиђа одузимање имовине без окривљујуће пресуде у оквиру кривичног поступка у неким случајевима, односно када правоснажна пресуда није могућа због болести или бекства осумњиченог или оптуженог лица. У таквим случајевима, државе чланице су дужне да омогуће одузимање средстава и имовинске користи ако је покренут кривични поступак у вези са кривичним делом које може донети, директну или индиректну, економску корист, а такав поступак је могао довести до кривичне пресуде уколико је осумњиченом или оптуженом могло да се суди.⁸⁶ Штавише, нова Директива о повраћају и одузимању имовине⁸⁷ проширује ову обавезу на предмете у којима је осумњичено или оптужено лице умрло или на рокове застарелости, прописане националним законом за релевантна кривична дела, који су истекли након покретања кривичног поступка.

Стога би Србија требало да укључи ове одредбе у вези са одузимањем без окривљујуће пресуде у своје домаће право како би законодавство било усклађено са правом ЕУ.

С друге стране, стандард доказа који је потребан за одузимање без окривљујуће пресуде је нижи него у класичном или традиционалном одузимању и сличан је оном који се захтева у проширеном одузимању, јер се не ради о претпоставки невиности. Стога, доказ „ван разумне сумње” о незаконитом пореклу имовине није потребан. Уместо тога, доказ о равнотежи вероватноћа или великој вероватноћи незаконитог порекла, у комбинацији са немогућношћу да се докаже супротно, може бити довољан да се примени одузимање без окривљујуће пресуде.⁸⁸

86 Члан 4.2 Директива 2014/42/ЕУ Европског парламента и Савета од 3. априла 2014. о замрзавању и одузимању средстава и прихода стечених криминалом у Европској унији.

87 Нова Директива (ЕУ) 2024/1260 Европског парламента и Савета од 24. априла 2024. године о повраћају и одузимању имовине.

88 Погледати Пресуда ЕСЉП, Представка бр. 3405/21, Zaghini против Сан Марина од 11. маја 2023. године, § 62.

2.5. СУДСКА ПРАКСА ЕСЉП, СПЕУ И НЕКИХ ВРХОВНИХ И ВИШИХ СУДОВА ЗЕМАЉА ЧЛАНИЦА ЕУ

Компаративна анализа релевантних судских одлука, у којима се примењују доказни концепти који се разматрају, може олакшати свеобухватније разумевање самих концепата. Ова анализа ће бити представљена у следећем потпоглављу, узимајући у обзир најзначајније доказне изазове које је свака пресуда дужна да реши.

2.5.1. Уопштено о доказима

Европски суд за људска права

Прво, морамо разликовати одлуке и пресуде Европског суда за људска права. Одлуку обично доноси судија појединац, одбор или судско веће и односи се само на прихватљивост, а не на меритум случаја. Супротно томе, када веће одлучује и о прихватљивости и о меритуму представке, оно доноси пресуду. Пресуде којима се утврђују повреде права су обавезујуће за дотичне државе и оне су дужне да те пресуде изврше. За разлику од пресуда, одлуке Европског суда за људска права нису обавезујуће иако се многе одлуке о људским правима сматрају толико важним да постају део права ЕУ, које је обавезујуће за државе чланице ЕУ.

<p>Пресуда бр. 33501/96 ЕСЉП, Telfner против Аустрије⁸⁹</p> <p>Терет доказивања</p>	<p>Императив је да се чланови већа уздрже од претпоставке о кривници оптуженог, јер је терет доказивања на тужилаштву. Сваку сумњу треба тумачити у корист оптуженог. Сходно томе, претпоставка невиности ће бити нарушена када се терет доказивања пребаци са оптужбе на одбрану. Међутим, одбрана може бити у обавези да да објашњење након што тужилаштво изнесе <i>prima facie</i> аргументацију против оптуженог.</p>
<p>Пресуда бр. 22384/93 ЕСЉП, John Murray против Уједињеног Краљевства⁹⁰</p> <p>Извођење закључака из одбијања оптуженог да пружи објашњења</p>	<p>Полицијски службеници лишили су слободе подносиоца представке у Северној Ирској у складу са Законом о спречавању тероризма, када је излазио из куће полицијског доушника. Подносилац представке оптужен је за заверу да убије доушника. Када га је полиција испитивала, подносилац представке је изјавио да нема шта да каже. Такође на суђењу, поступајући по савету свог браниоца, подносилац представке је одлучио да не износи одбрану и одбрана није предложила ниједног сведока. С друге стране, тужилаштво је изнело јаке доказе против њега.</p> <p>Суд сматра, имајући у виду тежину доказа против подносиоца представке, да је извођење закључака из његовог одбијања да пружи објашњење, приликом хапшења, током полицијског испитивања и на суђењу, за његово присуство у кући доушника било ствар здравог разума и не може се сматрати неправедним или неразумним у датим околностима.</p>

89 [Пресуда ЕСЉП, Представка бр. 33501/96, Telfner против Аустрије, од 20. марта. 2001. године.](#)

90 [Пресуда ЕСЉП, Представка бр. 22384/93, John Murray против Уједињеног Краљевства од 8. фебруара 1996. године.](#)

<p>Пресуда бр. 10519/83 ЕСЉП, Salabiaku против Француске⁹¹</p> <p>Чињеничне или правне претпоставке нису у супротности са претпоставком невиности</p>	<p>Подносилац представке је лишен слободe на једном француском аеродрому са пртљагом у чијем је лажном дну било сакривено 10 кг канабиса. Иако је тврдио да није знао да је дрога у коферу, француски суд га је осудио за кријумчарење на основу правне претпоставке француског Царинског законика, према којој свако лице које поседује робу коју је унело у Француску, а да је није пријавило царини, сматра се законски одговорним осим ако он или она не докажу да је одређени догађај force majeure (више силе) и као такав екскулпаторан. По мишљењу Суда, наведеног у овом и другим случајевима, чињеничне или правне претпоставке функционишу у сваком кривично-правном систему и нису у супротности са претпоставком невиности садржаном у Конвенцији и стога у принципу нису њоме забрањене.</p>
<p>Пресуда бр. 26711/07, 32786/10 и 34278/10 ЕСЉП, Poletan и Azirovik против бивше југословенске Републике Македоније⁹²</p> <p>Посредни докази</p>	<p>Двојица подносилаца представке осуђена су за трговину дрогом. Они су тврдили да је кривични поступак против њих био неправичан, а посебно да одлука првостепеног суда није била образложена. Међутим, Суд – истичући да је његова улога у суштини била супсидијарна у односу на улогу националних органа који су били у бољој позицији да процене веродостојност доказа у циљу утврђивања чињеница – није видео разлог да се одступи од закључка домаћих судова да је један од подносилаца представке, који је управљао камионом у којем је пронађена дрога, био свестан да је превозио дрогу. Суд је посебно приметио да су следеће чињенице неспорне: једног од подносилаца представке је други осуђени ангажовао да камионом превози боје из Црне Горе за Грчку, за шта је плаћен; он је позвао релевантну контакт особу у Црној Гори, чији му је број телефона дао други осуђени, ради разговора о формалностима у вези са робом која је превожена; он је у релевантно време довезао камион до граничног прелаза, где је дрога откривена у кантама са бојом; а вештачењем је потврђено да је пронађена дрога кокаин. Штавише, подносиоци представке су међусобно остварили значајан број телефонских разговора пре и током испоруке, на шта су се домаћи судови позивали у својим пресудама.</p>

Шпанија

<p>Пресуда Уставног суда Шпаније бр. 263/2005⁹³</p> <p>Могућност посредних доказа да поткрепе кривичну пресуду</p>	<p>Посредни докази могу поткрепити пресуду без подривања права на претпоставку невиности уколико су испуњени следећи услови:</p> <p>а) посредни докази су засновани на потпуно потврђеним чињеницама, а не на пуким сумњама, гласинама или нагађањима, и</p> <p>б) да се чињенице које указују на кривично дело изводе из посредних доказа кроз образложени процес резонавања у складу са правилима људског расуђивања, и детаљно су наведене у пресуди.</p> <p>Штавише, посредни докази никада нису супсидијарни директним доказима, иако посредни докази морају нужно бити засновани на потпуно доказаним чињеницама. У доказним средствима нема хијерархије, већ су сви докази подложни слободној оцени суда.</p>
--	--

91 [Пресуда ЕСЉП, Представка бр. 10519/83, Salabiaku против Француске, од 7. октобра 1988. године.](#)

92 [Пресуда ЕСЉП, Представка бр. 26711/07, 32786/10 и 34278/10, Poletan и Azirovik против бивше југословенске Републике Македоније од 12. маја 2016. године.](#)

93 [Пресуда Уставног суда Шпаније, бр. 263/2005, од 24. октобра 2005. године \[РЕЗИМЕ SP-1\].](#)

<p>Пресуда бр. 3210/2017 Врховног суда Шпаније⁹⁴</p> <p>Валидност обавештајних извештаја као доказа</p>	<p>Стручни обавештајни извештај се не може сврстати у стриктну процедуралну категорију. Реч је о извештају који износи закључке службеника који га потписују на основу прикупљених докумената и других извора сазнања, дедукција које они праве и закључака до којих долазе. Ти закључци не могу бити сматрани неоспорним, али то не значи да је извештај ништаван.</p> <p>Извештај има информативну вредност, те је стога примерено да се анализира рационално.</p> <p>Оно што је одлучујуће није како је документ насловљен (обавештајни извештај, извештај о имовини, итд.), већ како се процењује и да ли је његова тежина у складу са рационалним критеријумима.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Странке су биле упознате са извештајем који је као доказ предложио тужилац. • Били су у могућности да испитају оне који су га припремили; • Могли су да предложе било који доказ који су сматрали прикладним да га дискредитују. • Суд исто тако није некритички прихватио закључке извештаја. • Суд га прихвата тек када сматра да су закључци убедљиви због доказа и индиција на којима се заснива и образложења на суду његових аутора под унакрсном испитивањем тужилаштва и одбране. • Суд не зазира од сопствених функција, као што је процена посредних доказа, а када постоје делови извештаја који нису поуздани, суд разумно одступа од њих како би извео сопствене закључке.
---	--

Француска

<p>Пресуда бр. 21-83.500 француског Касационог суда (кривично веће)⁹⁵</p> <p>Могућност да посредни докази побију претпоставку невиности</p>	<p>Оптужени је осуђен за инсајдерску трговину, према сталном тумачењу француског Монетарног и финансијског законика, по коме једноставан скуп прецизних и подударних озбиљних индиција омогућава претпоставку поседовања привилегованих информација; посебно, у овом случају <i>„поседовање ових привилегованих информација може се утврдити низом озбиљних, прецизних и подударних индиција из којих произилази да само поседовање привилегованих информација може објаснити извршене операције без потребе да се прецизно утврђују околности у којима је привилегована информација стигла до особе која ју је користила.“</i></p> <p>Међутим, оптужени је сматрао да овај став није у складу са његовом претпоставком невиности.</p> <p>Са друге стране, апелациони суд је сматрао да су сви прецизни, озбиљни и подударни елементи засновани на хронологији улагања, њиховој брзини, процедурама наручивања, обиму набавки, значајним уложеним износима у вези са доступношћу, објашњењима и оправдањима која је оптужени дао за своје интервенције, довољни да се утврди да су привилеговане информације, чак и када њихово тачно порекло није утврђено, такве природе да објашњавају куповину хартија од вредности од стране окривљеног.</p>
---	---

94 Пресуда Врховног суда Шпаније бр. 3210/2017, од 19. јула 2017. године [\[РЕЗИМЕ SP-3\]](#).

95 Пресуда бр. 21-83.500 француског Касационог суда (кривично веће), од 30. марта 2022. године.

2.5.2. Докази у пресудама за прање новца

Европски суд за људска права	
Одлука бр. 23572/07 ЕСЉП, Zschüschen против Белгије ⁹⁶	Случај се односи на кривични поступак који је довео до осуђујуће пресуде подносиоца представке за кривично дело прања новца. Он, који се у прошлости бавио трговином дрогом и није имао приходе, отворио је рачун у белгијској банци и за два месеца на њега уплатио укупно 75.000 евра. Упитан од стране надлежних органа о пореклу новца, он се бранио ћутањем током целог поступка.
Претпоставка невиности	Подносилац представке се притужио на повреду права на претпоставку невиности, његовог права да се брани ћутањем, и повреду права на одбрану уопште.
Право окривљеног да се брани ћутањем	Суд је утврдио да је представка очигледно неоснована (енг - <i>manifestly ill-founded</i>), сматрајући да приступ поступајућих националних судова, по коме није било
Посредни докази	неопходно да се дефинише предикатно дело како би се лице осудило за прање новца, није имао за последицу пребацивање терета доказивања са тужилаштва на одбрану. Суд је истакао да су домаћи судови утврдили низ посредних доказа довољних да се подносилац представке прогласи кривим и да је његово одбијање да пружи потребна објашњења о пореклу новца само поткрепило те доказе.
Нема потребе за описом предикатног дела	Подносилац представке се жалио на повреду његовог права да буде одмах обавештен о оптужби против њега, пошто предикатно кривично дело у основи прања новца није било описано у позиву за појављивање пред кривичним судом. Суд је ову притужбу нашао очигледно неоснованом, с обзиром да је позив садржао свеобухватан и детаљан опис свих сумњивих трансакција и упућивао на правну карактеризацију чињеница, и да је исти био довољан да подносиоцу представке омогући да буде свестан да је оптужен за прање новца и да користи права на одбрану.

96 Одлука ЕСЉП, Представка бр. 23572/07, Zschüschen против Белгије, од 5. маја 2017. године [\[РЕЗИМЕ ECHR-7\]](#).

Шпанија

Пресуда бр. 484/2022
Врховног суда
Шпаније⁹⁷

**Осуђујућа пресуда
заснована на више
посредних доказа
Опис индиција на
којима се заснива
осуђујућа пресуда**

Хипотеза тужилаштва заснива се на доказима који јој дају висок степен извесности који хипотезу одбране ставља у положај маргиналног и безначајног домена пуке могућности. У ствари, корпус доказа значи да се доказна вредност њихових резултата за доношење осуђујуће пресуде не мери суштинском снагом доказивања сваког од њих, већ интегративном вредношћу свих њих заједно. Степен основаности у коначном закључивању не мери се простим збиром резултата већ сложенијом операцијом. Вредност која се приписује подацима допуњује се у интеракцији са другим подацима. Резултат доказивања је, дакле, вишефазан и кумулативан.

У овом случају постоји најмање 11 индикативних чињеница на којима се заснива пресуда:

1. Окривљени је два пута осуђиван за шверц дувана.
2. Његова супруга је купила значајну имовину у некретнинама.
3. Његова супруга је извршила неколико готовинских уплата великих сума новца.
4. Законити приход његове супруге није био сразмеран њеној имовини и уплатама које је извршила.
5. Окривљени је из различитих извора примао велике суме новца.
6. Његов пријављени приход био је далеко мањи од тих износа.
7. Имовина оптуженог се драматично повећала током периода за који је оптужен за прање новца.
8. Окривљени је плаћао углавном у готовини.
9. Део његове зараде није уплаћен ни на један банковни рачун.
10. На банковним рачунима окривљеног није било трансфера.
11. Окривљени у дугом периоду није подносио пријаву пореза на доходак.

97 Пресуда бр. 484/2022 Врховног суда Шпаније, од 18. маја 2022. године [\[РЕЗИМЕ SP-4\]](#).

<p>Пресуда бр. 468/2014 Врховног суда Шпаније⁹⁸</p> <p>Није потребна претходна пресуда за конкретно предикатно кривично дело</p> <p>Важност посредних доказа</p> <p>Усклађеност са међународним конвенцијама</p>	<p>Три члана породице осуђена су за прање новца који су стекли од трговине дрогом. У овом случају, оба родитеља су раније осуђивана за трговину дрогом. Међутим, ћерка, која је такође осуђена за прање новца, никада раније није била осуђивана. Породица је претходних година стекла различите скупе аутомобиле, неколико кућа и паркинг места, углавном плаћених готовином. Такође су отворили неколико банковних рачуна и инвестирали у тржишне вредности за своју ћерку.</p> <p>Према суду, основни принципи за доношење осуђујуће пресуде у случајевима прања новца су следећи:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Није претходна осуђујућа пресуда за основно кривично дело из којег потиче опрани капитал.2. Посредни докази су најпогодније средство и, у већини случајева, једина могућност да се докаже извршење кривичног дела.3. Докази који морају бити присутни су следећи, с тим да они не доводе у питање друге додатне доказе који потврђују пресуду:<ol style="list-style-type: none">а) Износ опраног новца.б) Повезаност извршилаца са недозвољеним активностима, или групама или са њима повезаним лицима.в) Неуобичајено или несразмерно повећање имовине субјекта.г) Природа и карактеристике економских операција које се спроводе; на пример, операције у којима се користе велике количине готовине.д) Недостатак законитог оправдања прихода који омогућавају обављање ових послова.ђ) Недоследности/мањкавости објашњења о законитом пореклу тог капитала.е) Постојање „параван“ компанија или финансијских мрежа које нису засноване на доказиво законитим привредним активностима. <p>Ова доктрина се не може схватити као ублажавање захтева у вези са доказима, већ као други облик доказа који је у вези са међународним документима (чл. 3.3 Бечке конвенције из 1988., члан 6.2.в) Стразбуршке конвенције из 1990. или чл. 6.2.ф) Конвенције против транснационалног организованог криминала) који истичу да је за борбу против ових криминалних претњи потребан овај алат за процену доказа, који је, с друге стране, класичан и не користи се искључиво за овај кривични модалитет.</p>
--	---

98 Пресуда бр. 468/2014 Врховног суда Шпаније, од 07.02.2014. године [\[РЕЗИМЕ SP-2\]](#).

Француска

Пресуда бр.
11055092033 Tribunal
de Grande Instance de
Paris⁹⁹

**Вредност посредних
доказа.**

**Претпоставка
невиности**

Судије су сматрале да су кривична дела окарактерисана на основу посредних доказа и сагласних сведочења. Сагледавани појединачно, ови докази нису били довољни, али су заједно указивали на превару и њену системску природу.

Члан 427. Законика о кривичном поступку предвиђа да *„Осим у случајевима када је законом другачије прописано, постојање кривичног дела се може утврдити било којим доказом, а судија одлучује по свом личном уверењу. Судија своју одлуку може засновати само на доказима изведеним током претреса на коме се о њима контрадикторно расправљало”*.

Претходно цитирана одредба не значи да се може користити било које доказно средство. Додуше, постојање чињеница и кривичних дела може се утврдити законом предвиђеним доказним средствима, а да ниједно од њих није искључено или привилеговано, а расположива доказна средства су: материјални налази (индикатори, трагови), запажања од стране специјализованих техничара, сведочења, испитивања и признања.

Међутим, судија мора да поштује захтеве законитости, лојалности, пропорционалности и достојанства. Од њега се такође тражи да образложи своју одлуку и објасни како је дошао до ове пресуде. Да би то урадио, своју пресуду мора засновати на доказима изведеним у поступку и расправљеним од стране странака. Које год да се доказно средство користи, увек се мора применити претпоставка невиности. На тужиоцу је да изведе доказе на терет окривљеног. А ако постоји сумња у кривицу оптуженог, она мора ићи у његову корист.

Мора се сачувати право на одбрану.

Холандија

Пресуда Overijssel
суда бр. 08/960086-15
(П)¹⁰⁰

**Посредни докази
Прикривање великих
количина новца
Лажне фактуре**

У кутијама са пилећим производима пронађен је износ од 2.833.340 евра у готовини. Бродски контејнер је отпремила компанија у којој је осумњичени једини акционар. Осумњичени је приликом хапшења изјавио да није био укључен у овај транспорт новца, као ни у претходни транспорт новца у вредности од 4.000.000 евра.

Транспорт две веће количине новца у готовини, према оцени суда, оправдава сумњу за прање новца, због начина на који је новац транспортован (и безбедносних ризика који такав транспорт подразумева) и због тога што је позната чињеница да различити облици криминала укључују велике количине готовине. Осумњичени није дао изјаву у којој би објаснио порекло готовине. На основу претходно наведеног суд је дошао до закључка да новчани износи морају потицати од криминала. Између осталог, Јавно тужилаштво је осумњиченог теретило и за прање новца у износу од 975.000 евра. Према мишљењу суда, случај је показао да је компанија А испоручила месне производе (између осталих) компанији Е (са седиштем у Бугарској). Неке од фактура су, међутим, издате на име компаније Б (са седиштем у Панаму). То значи да су фактуре предузећу Б лажне и да, дакле, токови новца потичу од криминала.

У овом случају, било је нејасно да ли је 972.579,00 евра новац простекао из кривичног дела или се једноставно односи на бенефит услед повољније пореске структуре. Међутим, суд је одбацио то питање и утврдио да је новац криминалног порекла јер је компанија Б платила компанији Е на основу лажних фактура.

99 Пресуда француског Апелационог суда у Паризу, Tribunal de Grande Instance, бр. 11055092033 (предмет УБС), од 20. фебруара 2019. године [\[РЕЗИМЕ FR-3\]](#).

100 Пресуда Overijssel суда Холандије, бр. 08/960086-15 (П), од 13. фебруара 2018. године [\[РЕЗИМЕ NE-1\]](#).

Пресуда Врховног суда Холандије бр. 17/01682¹⁰¹

**Посредни докази
Нема потребе
за утврђивањем
конкретног
предикатног
кривичног дела
Кораци које треба
следити у индиректној
методи доказивања**

Оптужени је имао три банковна рачуна на које су у периоду од око шест година депоноване новчане суме у укупном износу од преко 300.000 евра. У вези са пореклом новца, оптужени је навео да је велике суме новца стекао, *између осталог*, продајом имовине, од прихода од снек бара, добитака на покеру, закупнине, и продаје фигурица и злата. Оптужени је новац држао код куће, а повремено и код пријатеља. Новац би се понекад уплаћивао и на банковне рачуне, са циљем да се изврше плаћања за која су били потребни банковни трансфери. Истрага његових пореских пријава показала је да оптужени није имао никакве приходе или имовину који би могли објаснити готовинске депозите. Оптужени такође није доставио било какав доказ о вођењу евиденције о готовинским токовима. Оптужени није дао никакво објашњење у вези са готовинским токовима који су довели до полагања готовине на три банковна рачуна.

Апелациони суд је своју осуђујућу пресуду засновао на индиректном методу доказивања. Укратко, то значи да оптужени може бити осуђен за прање новца иако није познато предикатно дело из којег потиче његова незаконита зарада (из прања новца). Суд само треба да искључи постојање било каквог легалног порекла новца. Ово се може урадити у следећих 6 корака:

1. Не постоји конкретно предикатно кривично дело које се може повезати са опраним новцем.
2. Постоји ли сумња на прање новца?
3. Ако постоји, како оптужени реагује када се суочи са овом сумњом?
4. Може ли оптужени дати исказ који је конкретан и мање-више проверљив – и који није веома мало вероватан?
5. Ако је то случај, полиција и јавно тужилаштво дужни су да даље истраже тај исказ.
6. На основу исхода такве истраге, суд треба да одлучи да ли је исказ оптуженог валидан: ако није и ако се може искључити законито порекло, оптужени може бити осуђен за прање новца.

Апелациони суд је стога закључио да оптужени ни на који начин није дао исказ који би био и конкретан и проверљив у погледу порекла новчаних депозита. Стога је суд утврдио да нема потребе за даљом истрагом исказа оптуженог и осудио оптуженог за прање новца.

Врховни суд је потврдио пресуду Апелационог суда.

101 Пресуда Врховног суда Холандије, бр. 17/01682, од 9. јула 2019. године [\[РЕЗИМЕ НЕ-3\]](#).

Пресуда Врховног суда Холандије бр. 17/01030¹⁰²

**Посредни докази
Нема потребе
за утврђивањем
конкретног
предикатног дела
Терет доказивања**

Окривљени је у девет наврата затечен са новчаним износима од 6.000 до 20.000 евра, у укупном износу од 90.000 евра, којима је купио чамац, знајући, према мишљењу суда, да новац потиче, директно или индиректно, од кривичног дела. Окривљени је уложио жалбу против осуђујуће пресуде, јер, по његовом мишљењу, није довољно доказано противправно порекло наводно опраног новца. Холандски Врховни суд сматра да, иако не постоје директни докази за утврђивање директне везе са одређеним кривичним делом из којег потиче опрана имовина, осуђујућа пресуда је ипак могућа. Противправно порекло опране имовине се доказује ако на основу чињеница и околности утврђених у пресуди не постоји могућност да она не потиче из неког кривичног дела.

У овом случају, од осумњиченог се може захтевати да да конкретну и проверљиву изјаву да порекло имовине није предмет криминалне активности. Међутим, то не значи да осумњичени мора да докаже да опрана имовина не потиче од кривичног дела. Уколико оптужени пружи објашњење порекла опране имовине, на тужилаштву је да испита, истражи и оцени изведене доказе.

У предмету који је разматран, суд је сматрао да су индиције сазнања о недозвољеном пореклу опраног новца следеће и да не дају могућност поклањању вере верзији коју је дао окривљени:

- Износи које је оптужени плаћао увек су били испод границе која законом предвиђа пријављивање неуобичајених трансакција.
- Суд налази да је чудно то што је то окривљени био запослен као порески саветник у Холандији и редовно примао плату на рачун у Холандији банковним трансфером.
- Просечна плата коју је пријавио последњих година није одговарала износима плаћеним за чамац.

102 Пресуда Врховног суда Холандије, бр. 17/01030, од 18. децембра 2018. године [\[РЕЗИМЕ NE-2\]](#).

2.5.3. Докази у одлукама о конфискацији/одузимању

Европски суд за људска права	
<p>Пресуда бр. 15572/17 ЕСЉП, Ђорђевић против Француске¹⁰³</p> <p>Одузимање добара која нису директно повезана са кривичним делом из осуђујуће пресуде</p> <p>Сразмерност одузимања за тешка кривична дела</p>	<p>Подносилац представке, осуђен за вођење криминалне организације која се бави вршењем провала, тврдио је да је одузимање зграде која је у његовој својини представљала несразмерно мешање у његова имовинска права. Он је истакао да је имовина законито стечена много пре извршења кривичних дела за која је осуђен. Суд није сумњао да је борба против организованог криминала циљ који је у јавном интересу.</p> <p>У погледу сразмерности, суд је сматрао да одузимање имовине стечене кривичним делом сада игра важну улогу, како у правном систему неколико држава уговорница тако и на међународном нивоу, и да се тренутно користи не само у сврху пружања доказа о кривичном делу, већ и као посебна казна за кривично дело. Суд је већ објаснио да одузимање може укључити део имовине појединца, а да одузета имовина не мора нужно бити предмет кривичног дела, средство извршења или директна добит од њега. Суд је истакао да је спорно одузимање изречено као казна за посебно тешка кривична дела, која су више пута извршена. У овом случају, суд је приметно да су национални судови наложили само делимично одузимање непокретне имовине подносиоца представке и да су узели у обзир обим добити коју је остварила злочиначка организација коју је подносилац представке водио.</p>
<p>Пресуда бр. 12951/11 ЕСЉП, Veits против Естоније¹⁰⁴</p> <p>Одузимање имовине трећих лица</p> <p>Bona fide трећих лица</p>	<p>Бака и мајка окривљене осуђене су за више кривичних дела, а суд је наложио одузимање стана као имовине проистекле из кривичног дела, иако је био уписан на име окривљене када је била малолетна, без накнаде. ЕСЉП је утврдио да окривљена није била bona fide трећа страна и, стога, одузимање се сматра законитим.</p> <p>Осим тога, подносилац представке се жалила да јој је одузет стан, чији је она била bona fide власник, а да није била укључена у поступак. Међутим, у конкретним околностима овог случаја, суд прихвата да су интересе подносиоца представке de facto штитиле њена мајка и бака, те да се не може рећи да су њени интереси остали незаступљени у поступку.</p>

103 Одлука ЕСЉП, Представка бр. 15572/17, Ђорђевић против Француске, од 7. октобра 2021. године [\[РЕЗИМЕ ЕCHR-9\]](#).

104 Пресуда ЕСЉП, Представка бр. 12951/11, Veits против Естоније, од 15. јануара 2015. године [\[РЕЗИМЕ ЕCHR-4\]](#).

<p>Пресуда бр. 20496/02 ЕСЉП, <i>Silickiene</i> против Литваније¹⁰⁵</p> <p>Одузимање имовине трећих лица</p> <p>Пропорционалност одузимања</p>	<p>Супруг подносиоце представке, који је био високи службеник пореске полиције, оптужен је за формирање и вођење криминалне организације за кријумчарење. Суд је наложио одузимање одређене имовине, укључујући стан подносиоце представке и акције које је имала у телекомуникационој компанији. Имовина је одузета на основу тога што је стечена као резултат криминалних активности њеног супруга. Жалбе на пресуду су одбијене, између осталог, на основу тога што је имовина подносиоце представке стечена незаконитим активностима криминалне организације, што је подносиоце представке несумњиво било познато.</p> <p>Одузимање имовине, које је било у складу са законом, ишло је ка легитимном циљу да се осигура да коришћење предметне имовине не доведе подносиоце представке новчану предност на штету заједнице. Остало је да се утврди да ли је постигнута правична равнотежа између тог циља и основних права подносиоце представке, имајући у виду, између осталог, њено понашање.</p> <p>ЕСЉП је констатовао да је апелациони суд нашао да је подносиоце представке имала непосредна сазнања да је одузета имовина могла бити стечена само од прихода од незаконитог подухвата криминалне организације, и да је у одвојеном кривичном поступку признала да је извршила кривична дела у циљу помагања супругу да избегне кривичну одговорност док је супруг био у притвору. Оспорени поступак одузимања односио се и на законитост и на оправданост мере и утврдио је да је сва одузета имовина купљена од имовинске користи стечене незаконитим радњама. Најзад, с обзиром на обим, систематичност и организациони ниво криминалне активности о којој је реч, мера одузимања имовине на коју се притужује може имати суштински значај у борби против организованог криминала. Имајући у виду поље слободне процене које је дато државама у борби против најтежих кривичних дела, мешање у имовинска права подносиоце представке није било несразмерно легитимном циљу којем се тежило.</p>
<p>Пресуда бр. 20319/17 и 21414/17 ЕСЉП, <i>Balsamo</i> против Сан Марина¹⁰⁶</p> <p>Одузимање без осуђујуће пресуде</p>	<p>Истражни судија у Сан Марину је у јулу 2011. године запленио имовину у вредности од око 1,9 милиона евра која припада двама италијанским сестрама, осумњиченим да су учиниле прање новца. У новембру 2014. године подносиоце представке су проглашене кривим за прање новца и цео замрзнути износ је одузет. Суд се позвао на доказе да се против њиховог оца водио процес и да је осуђен у Италији за крађу и примање украдене робе, што је довело до зараде од 750.000 евра. Суд у Сан Марину је такође закључио да се, с обзиром на очев претходни историјат, не може искључити да цео износ који је одузет од подносиоце представке има кривично порекло. Суд није прихватио њихово објашњење да су средства дошла из легалних активности као што су некретнине или породични бизнис. У жалбеном поступку, подносиоце представке су у октобру 2016. године ослобођене оптужби за прање новца због њихове младости и могућег недостатка знања о криминалном пореклу средстава. Међутим, налог за одузимање је потврђен због очигледног криминалног порекла средстава.</p>

105 Пресуда ЕСЉП, Представка бр. 20496/02, *Silickiene* против Литваније, од 10. априла 2012. године [\[РЕЗИМЕ ЕCHR-2\]](#).

106 Пресуда ЕСЉП, Представке бр. 20319/17 и 21414/17, *Balsamo* против Сан Марина, од 8. октобра 2019. године.

Пресуда бр. 3405/21 ЕСЉП, Zaghini против Сан Марина ¹⁰⁷ Стандард доказивања у вези са одузимањем без осуђујуће пресуде	Случај се односи на заплену скоро 2 милиона евра у Сан Марину у оквиру кривичног поступка за прање новца (предикатно дело је била пореска превара коју је у Италији учинио син осуђеног). Након осуђујуће пресуде изречене оцу подносиоца представке за прање новца у Сан Марину, поступак у Италији против подносиоца представке је обустављен због застарелости. Међутим, осуђујућа пресуда је у међувремену постала правоснажна, као и налог за одузимање имовине, а покушаји подносиоца да поврати новац су били неуспешни. Осим тога, Суд не захтева доказ „ван разумне сумње“ о незаконитом пореклу имовине. Уместо тога, доказ о равнотежи вероватноћа или великој вероватноћи незаконитог порекла, у комбинацији са немогућношћу да се докаже супротно, утврђени су као довољни за потребе теста пропорционалности према члану 1 Протокола бр. 1 уз Конвенцију
---	---

Суд правде Европске уније

Пресуда Ц-393/19 СПЕУ ¹⁰⁸ Вона fide трећих лица Права трећих лица	Национално правило које дозвољава одузимање средства извршења кривичног дела, али припада трећој страни која поступа у доброј вери, супротно је праву ЕУ. Национални закон који дозвољава одузимање, у контексту кривичног поступка, имовине која припада лицу које није лице које је учинило кривично дело, а да му није омогућен делотворан правни лек, супротан је праву ЕУ.
Пресуда Ц-845 и Ц-863/19 СПЕУ ¹⁰⁹ Проширена конфискација Права трећих лица	Директива из 2001. године такође предвиђа одузимање имовине која припада том учиниоцу за коју је национални суд који води поступак уверен да проистиче из другог кривичног дела, у складу са правилима предвиђеним Директивом (проширено одузимање). Право ЕУ преклудира национално законодавство које дозвољава одузимање имовине која припада лицу које није извршилац кривичног дела, а да то лице нема право да се појави као странка у поступку за одузимање.

107 [Пресуда ЕСЉП, Представка бр. 3405/21, Zaghini против Сан Марина, од 11. маја 2023. године.](#)

108 Пресуда СПЕУ, предмет Ц-393/19, од 14. јануара 2021. године [\[РЕЗИМЕ СЈЕУ-2\]](#).

109 Пресуда СПЕУ, обједињени предмети Ц -845/19 и Ц -863/19, од 21. октобра 2021. године [\[РЕЗИМЕ СЈЕУ-3\]](#).

ПОГЛАВЉЕ 3

ПОСЕБАН ЗНАЧАЈ МЕЂУНАРОДНЕ САРАДЊЕ У ОБЛАСТИ ФИНАНСИЈСКОГ КРИМИНАЛА

3.1. УВОД

Међународна сарадња је кључни фактор у борби против најтежих кривичних дела финансијског криминала, укључујући и кривична дела прања новца, из два основна разлога:

1. Криминалне организације обично не делују само у једној земљи, већ у више њих. Осим тога, већина шема за преваре и прање новца користи предност олакшаних међународних онлајн трансакција за брзи пренос новца из једне земље у другу. Као последица тога, релевантне доказе (нпр. изводе из банке) треба прикупити у иностранству.
2. Већина најискуснијих криминалаца не држи имовину проистеклу из кривичних дела у својој држави, већ је преносе у друге земље како би избегли, или барем отежали проналажење и одузимање те имовине.

Стога је прилично очигледан значај међународне сарадње у следећим областима:

1. Проналажење доказа о кривичним делима извршеним, макар једним делом, у иностранству.
2. Повраћај имовине која се налази ван наших граница, али се на крају може одузети, што укључује све фазе читавог ланца активности у повраћају имовине (проналажење, замрзавање, одузимање, располагање имовином и враћање имовине).

3.2. МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ

Међународни уговори, конвенције или споразуми¹¹⁰ су главни инструменти који регулишу међународну правну помоћ у кривичним стварима. Они могу бити:

110 Према чл. 2.1.а) Бечке [конвенције о уговорном праву \[1969.\]](#), „уговор“ значи међународни споразум закључен између држава у писаној форми и регулисан међународним правом, било да је садржан у једном инструменту или у два или више сродних инструмената, без обзира на његову посебну ознаку. То је разлог зашто ћемо речи 'уговор', 'конвенција' или 'споразум' касније користити као синониме.

- Билатерални, ако су уговорне стране само две државе.
- Мултилатерални, ако је у питању више држава.

У сваком случају, међународни уговори се примењују у држави чланици искључиво након њиховог ступања на снагу и ратификације (ратификација је различита од потписивања) од стране те државе чланице.

Поред тога, држава чланица може дати декларације/изјаве или резерве у циљу појашњења, допуњавања или искључења примене неких одредби уговора. То је разлог зашто је важно, пре слања било каквог захтева за међународну помоћ, да знамо да ли је држава којој ћемо упутити захтев ратификовала или не инструмент на коме заснивамо наш захтев и евентуалне декларације или резерве дате од стране те државе.

Поред тога, треба истаћи постојање два различита система примене међународних инструмената у домаће законодавство.

С једне стране, такозвани монистички систем сматра да су одредбе утврђене међународним уговорима обавезујуће и непосредно примењиве након што је уговор званично објављен. Србија је прихватила монистички систем, пошто у чл. 16 Устава Србије стоји да су „опште прихваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни део правног поретка Републике Србије и непосредно се примењују”. Земље које имају континентални правни систем су често монистичке. Штавише, ове земље теже да међународне норме поставе на виши ниво од домаћих у хијерархији извора права. То је случај и у Србији, где се Законом о међународној правној помоћи у кривичним стварима¹¹¹, у складу са чланом 1 „уређује поступак пружања међународне правне помоћи у кривичним стварима у случајевима у којима не постоји потврђени међународни уговор или када одређена питања њиме нису уређена”.

С друге стране, неке државе (посебно земље које имају англосаксонски правни систем (енг – common law countries)) следе такозвани дуалистички систем, према којем међународни уговори стварају обавезе само између самих држава (не стварају обавезе за националне органе) и нису директно примењиви од стране судија или тужилаца. Они врше своју дужност у складу са домаћим правом и могу да примењују одредбе међународног права само у оној мери у којој су имплементиране у њихово домаће право и на начин на који су имплементиране.

Ова разлика је важна јер су мање кооперативне јурисдикције обично државе са дуалистичким системом. Иако су неке од њих потврдиле/ратификовале више уговора о међународној правној помоћи, могуће је да нису све одредбе тих уговора имплементиране у њихово домаће законодавство са истим садржајем које те одредбе имају у тим уговорима.

3.3. РАЗЛИЧИТА ПОДРУЧЈА САРАДЊЕ

Постоје три главна подручја примене међународних инструмената.

1. Шире подручје сарадње су Уједињене нације. Одредбе о међусобној правној помоћи можемо наћи у неколико уговора Уједињених нација, као што су:

111 Објављено у Службеном гласнику РС, бр. 20/09 од 19. марта 2009. године.

- Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци (Беч, 1988)¹¹²;
- Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала (UNTOC или Палермо конвенција, 2000)¹¹³; и
- Конвенција Уједињених нација против корупције (UNCAC или Конвенција из Мериде, 2003.)¹¹⁴.

Статус ратификације, као и декларације и резерве на ове конвенције могу се видети на веб страници: <https://treaties.un.org/Pages/Treaties.aspx?id=18&subid=A&clang=en>.

2. Уже подручје сарадње је Савет Европе, са два главна инструмента у области прибављања доказа и повраћаја имовине:

- Европска конвенција о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима (ETS бр. 30, Стразбур, 1959)¹¹⁵ и њени протоколи, посебно Други протокол (ETS бр. 182, Стразбур, 2001)¹¹⁶; и
- Конвенција о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма (ETS бр. 198, Варшава, 2005)¹¹⁷.

Статус ратификације, као и декларације и резерве на ове конвенције могу се видети на веб страници: <https://www.coe.int/en/web/conventions/>. На овом сајту можете пронаћи и извештаје са објашњењима конвенција, који су веома корисни за тумачење текста њихових одредби.

3. Најстриктније и најразвијеније подручје сарадње је Европска унија. У том контексту сарадња је толико јака да су чак и међународни уговори замењени најсавременијим инструментима заснованим на принципу међусобног признавања судских одлука, са директном комуникацијом између правосудних органа и веома ограниченим каталогом основа за одбијање признавања и извршења одлука које су донели правосудни органи других држава чланица.

Следећи инструменти, засновани на принципу међусобног признавања, имају за циљ прибављање доказа и повраћај имовине:

- Директива 2014/41/EУ од 3. априла 2014. године у вези са европским истражним налогом у кривичним стварима¹¹⁸ (познатом и као ЕИО); и
- Уредба (ЕУ) 2018/1805 од 14. новембра 2018. године о међусобном признавању налога за замрзавање и налога за одузимање¹¹⁹.

112 [Конвенција Уједињених нација против недозвољене трговине опојним дрогама и психотропним супстанцама.](#)

113 [Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала и њени протоколи.](#)

114 [Конвенција Уједињених нација против корупције.](#)

115 [CETS 030 - Европска конвенција о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима \(coe.int\).](#)

116 [CETS 182 – Други додатни протокол уз Европску конвенцију о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима \(coe.int\).](#)

117 [CETS 198 – Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и финансирању тероризма \(coe.int\).](#)

118 [EUR-Lex - 32014L0041 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\).](#)

119 [EUR-Lex - 32018P1805 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\).](#)

3.4. ПРЕГЛЕД НАЈВАЖНИЈИХ ОДРЕДБИ У МЕЂУНАРОДНИМ ИНСТРУМЕНТИМА

У следећим табелама можемо видети најрелевантније одредбе садржане у међународним инструментима у вези са међународном правном помоћи у циљу прибављања доказа о кривичним делима у области финансија (у ширем смислу, укључујући између осталог уступање поступака или заједничке истражне тимове) и повраћаја имовине, укључујући све фазе целог процеса (проналажење, замрзавање, одузимање и располагање одузетом имовином).

Друге теме које су обично део правосудне сарадње, као што су екстрадиција или трансфер осуђених лица, су ван оквира овог текста и стога нису укључене у табеле.

У табелама се разматра претходна подела на три главне географске области сарадње као и различити инструменти који се користе у свакој области.

Ради јасноће, представљене су три различите табеле, које се тичу подручја Уједињених нација, СЕ и ЕУ, управо тим редом.

УЈЕДИЊЕНЕ НАЦИЈЕ			
	<u>Конвенција против недозвољеног промета опојних дрога и психотропних супстанци (Беч, 1988.)¹²⁰</u>	<u>Конвенција против транснационалног организованог криминала (UNTOC или Палермо конвенција, 2000.)¹²¹</u>	<u>Конвенција против корупције (UNCAC или Мерида конвенција, 2003.)¹²²</u>
Проналажење имовине	Члан 5	Члан 13	Члан 54-55
Привремене мере ¹²³			
Замрзавање имовине			
Одузимање имовине			
Располагање имовином		Члан 14	Члан 57
Прибављање доказа (међусобна правна помоћ уопштено)	Члан 7	Члан 18	Члан 46
Позивање на банкарску тајну не може бити основ за одбијање	Члан 7.5 за МПП и чл. 5.3 за одузимање	Члан 18.8 за МПП и чл. 12.6 за одузимање	Члан 40 уопште, чл. 46.8 за МПП и 31.7 за одузимање
Спонтана размена информација	Без референце	Чланови 18.4-5	Члан 46.4-5 за МПП и чл. 56 у сврху одузимања
Сарадња између органа гоњења (енг – <i>law enforcement agencies</i>)	Члан 9	Члан 27	Члан 48
Контролисана испоруке или друге посебне истражне мере	Члан 11	Члан 20	Члан 50
Заједнички истражни тимови	Без референце	чл.19	Члан 49
Пренос поступка	Члан 8	Члан 21	Члан 47

120 Ова конвенција је међународни уговор који има за циљ борбу против трговине дрогом и сродних кривичних дела. Конвенције наводе мере за контролу хемикалија које се користе у производњи дроге, јачају међународну сарадњу у спречавању и борби против трговине дрогом и успостављају мере за сузбијање прања новца повезаних са кривичним делима у вези са опојним дрогама. Такође се наглашава потреба за екстрадицијом и узајамном правном помоћи између земаља у циљу кривичног гоњења појединаца умешаних у кривична дела у вези са опојним дрогама.

121 Ова конвенција има за циљ борбу против транснационалног организованог криминала промовисањем међународне сарадње и координације међу земљама. Она пружа оквир државама чланицама да унапреде своје законске мере и мере за спровођење закона против различитих облика организованог криминала, као што је нпр. прање новца. UNTOC подстиче земље да усвоје ефикасне законе и политике, олакшају сарадњу у истрагама и кривичном гоњењу и пруже подршку и заштиту жртвама организованог криминала.

122 Ова конвенција има за циљ промовисање и јачање мера за спречавање и борбу против корупције како у јавном тако и у приватном сектору. Она се бави различитим облицима корупције, укључујући мито, проневеру, прање новца и злоупотребу положаја. UNCAC охрабрује земље да спроводе ефикасне политике за борбу против корупције, побољшају транспарентност у владиним и пословним праксама и промовишу међународну сарадњу у истрази и кривичном гоњењу кривичних дела у вези са корупцијом. Конвенција се такође фокусира на превентивне мере, повраћај имовине и укључивање цивилног друштва и приватног сектора у борбу против корупције.

123 Привремене мере су све мере које имају за циљ спречавање било каквог пословања, преноса или располагања имовином која у каснијој фази може бити предмет захтева за одузимање. Дакле, и привремено одузимање и ограничење злоупотребе имовине, како је то предвиђено српским законом, су укључени у овај концепт.

САВЕТ ЕВРОПЕ				
	<u>Европска конвенција о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима (ETS бр. 30, Стразбур, 1959.)</u> ¹²⁴	<u>Други додатни протокол уз Европску конвенцију о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима (ETS бр. 182, Стразбур, 2001.)</u> ¹²⁵	<u>Конвенција о прању, тражењу, одузимању и конфискацији прихода стечених криминалом и финансирању тероризма (ETS бр. 198, Варшава, 2005.)</u> ¹²⁶	<u>Конвенција о прању, тражењу, одузимању и конфискацији прихода стечених криминалом (ETS бр. 141, Стразбур, 1990.)</u> ¹²⁷
Проналажење имовине	Није примењиво	Није примењиво	Члан 16	Члан 8-9
Привремене мере			Члан 15, 21-22	Члан 7, 11-12
Одузимање имовине			Члан 15, 23-24, 26-27	Члан 7, 13-14, 16-17
Располагање/ реституција имовине			Члан 12	Члан 25
Прибављање доказа	Члан 3-6	Члан 2 (измена и допуна чл. 4)	Није примењиво	
Посебно, мере истраге банковних рачуна	Могуће, иако није изричито предвиђено		Члан 17-19	Није предвиђено
Позивање на банкарску тајну не може бити основ за одбијање	Није предвиђено		Члан 28.7	Члан 18.7

124 Ова Конвенција уређује основна правила међународне правне помоћи у оквиру Савета Европе. Међутим, због свог значаја у то време, ову Конвенцију су потписале и ратификовале земље које нису чланице Савета Европе, као што су Чиле, Израел, Република Кореја и Руска Федерација. Ова конвенција такође функционише као стандардна конвенција која се примењује на све друге конвенције и протоколе у оквиру Савета Европе. Ипак, сарадња између земаља ЕУ све више се окреће инструментима ЕУ.

125 Други протокол о изменама и допунама Стразбуршке конвенције из 1959. године донео је велику модернизацију међународне правне помоћи за земље потписнице, уводећи нове облике сарадње као што су видео-конференција, спонтана размена информација од кривичног значаја међу државама, регулисање контролираних испорука, прикривене истраге и, што је још важније, поставља основна правила за стварање заједничких истражних тимова. Такође је ажурирала регулативу у појединим стварима, али, што је најважније, омогућила је директну комуникацију између правосудних органа у циљу тражења и обезбеђивања међусобне правне сарадње. Коначно, њена регулатива је веома слична Конвенцији о пружању међународне правне помоћи у кривичним стварима између држава чланица Европске уније [Брисел, 29. мај 2000], пошто су обе конвенције написане готово истовремено.

126 Ова конвенција, као и Конвенција из Стразбура из 1990. године, састављене су како би се модернизовале методе борбе против тешког криминала лишавањем криминалаца прихода стечених криминалом, јер проналажење, замрзавање или одузимање имовине није било регулисано претходним конвенцијама СЕ, чиме се ствара неефикасност – на дужи рок – кривичних истрага тешких кривичних дела. Варшавска конвенција је имала у виду претње међународном миру које изазива тероризам, у складу са Међународном конвенцијом о сузбијању финансирања тероризма, коју је усвојила Генерална скупштина Уједињених нација 9. децембра 1999. године, а посебно њеним члановима 2 и 4, који обавезују државе уговорнице да финансирање тероризма уврсте у кривично дело.

127 Ова конвенција је замењена Варшавском конвенцијом. Стога је примењива само у односима са државама потписницама које још нису ратификовале Варшавску конвенцију.

САВЕТ ЕВРОПЕ				
	<u>Европска конвенција о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима (ETS бр. 30, Стразбур, 1959.)</u> ¹²⁴	<u>Други додатни протокол уз Европску конвенцију о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима (ETS бр. 182, Стразбур, 2001.)</u> ¹²⁵	<u>Конвенција о прању, тражењу, одузимању и конфискацији прихода стечених криминалом и финансирању тероризма (ETS бр. 198, Варшава, 2005.)</u> ¹²⁶	<u>Конвенција о прању, тражењу, одузимању и конфискацији прихода стечених криминалом (ETS бр. 141, Стразбур, 1990.)</u> ¹²⁷
Видео конференција		Члан 9		
Достављање процесних докумената (позиви, обавештења)	Члан 7-12	Члан 3 (измена и допуна чл. 11) и 15-16	Члан 31	Члан 21
Општа правила за захтеве	Члан 14-20	Члан 4 (измена и допуна чл. 15) и 7-8	Члан 28-45	Члан 18-35
Спонтана размена информација	Није предвиђено	Члан 11	Члан 20	Члан 10
Контролисане испоруке		Члан 18	Није примењиво	
Тајне истраге		Члан 19		
Заједнички истражни тимови		Члан 20		
Пренос поступка	Европска конвенција о преносу поступака у кривичним стварима (ETS бр. 073, Стразбур, 1972) ¹²⁸			

128 У односима са државама које нису ратификовале ову конвенцију, чл. 21 Европске конвенције о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима такође се може користити у ту сврху.

ЕВРОПСКА УНИЈА				
	Конвенција о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима између држава чланица Европске уније (Брисел, 29. мај 2000. године)¹²⁹	Уредба (ЕУ) 2018/1805 од 14. новембра 2018. године о међусобном признавању налога за замрзавање и одузимања¹³⁰	Директива 2014/41/ЕУ од 3. априла 2014. године о европским истражним налогом у кривичним стварима (ЕИО)¹³¹	Одлука Савета 2007/845/ЈНА од 6. децембра 2007. године о сарадњи између канцеларија за повраћај имовине држава чланица у области праћења и идентификације имовине простекле из кривичног дела или друге имовине у вези са криминалом¹³²
Проналажење имовине	Није примењиво	Није примењиво	Између правосудних органа	Између КПИ (АРО)
Привремене мере		Члан 4-13	Није примењиво	Није примењиво
Конфискација имовине		Члан 14-22		
Општа правила за налоге за замрзавање и одузимање		Члан 1-3, 23-27 и 31-34		
Управљање имовином и располагање/реституција	Члан 8	Члан 28-30		
Прибављање доказа (MLA уопштено)	Није примењиво (осим за Данску и Ирску)	Није примењиво	Члан 1-21	
Мере истраге на банковним рачунима			Члан 26-28	
Видео конференција			Члан 24	
Достављање процесних докумената (позиви, обавештења)	Члан 5		Није примењиво	
Спонтана размена информација	Члан 7			
Контролисане испоруке	Није примењиво (осим за Данску и Ирску)		Члан 28	
Прикривене истраге			Члан 29	
Заједнички истражни тимови	Члан 13		Није примењиво	

129 Ова Конвенција је замењена Директивом о европском истражном налогу (ЕИО) у вези са свим питањима предвиђеним том Директивом. Конвенција има за циљ да подстакне и олакша међусобно пружање правне помоћи између правосудних, полицијских и царинских органа у кривичним стварима и да побољша брзину и ефикасност правосудне сарадње. Она допуњава Конвенцију Савета Европе о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима из 1959. и њен Протокол из 1978. године. Тим актом се одобрава конвенција у име ЕУ.

130 Уредба уводи потпуно нови правни оквир у ЕУ који регулише област правосудне сарадње у области повраћаја имовине, замењујући до сада важеће правне инструменте. Нови режим доноси значајне промене и новине које би могле утицати на свакодневни рад практичара у државама чланицама. Применљив је у свим државама чланицама ЕУ осим Данске и Ирске.

131 Европски истражни налог (ЕИО) је судска одлука коју је донео или потврдио правосудни орган у једној земљи ЕУ да би имао истражне мере за прикупљање или коришћење доказа у кривичним стварима спроведеним у другој земљи ЕУ. Важи у целој ЕУ, али се не примењује у Данској и Ирској. ЕИО се заснива на међусобном признавању, што значи да је извршни орган, у принципу, дужан да призна и обезбеди извршење захтева друге земље. Врло је мало основа за одбијање.

132 Сврха КПИ (АРО) је да олакша праћење и идентификацију имовине проистекле из кривичног дела која може постати предмет налога за замрзавање, заплону или конфискацију, као део кривичне или парничне истраге. Од земаља ЕУ се тражи да успоставе или одреде најмање једну КПИ (максимално 2) на својој територији. КПИ су обавезне да међусобно размењују информације без обзира на њихов статус (спровођење закона, управни или судски).

3.5. ЗАКОН О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРАВНОЈ ПОМОЋИ У КРИВИЧНИМ СТВАРИМА Р. СРБИЈЕ

Као што је већ поменуто, српски Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима примењује се само ако не постоји уговор који регулише предметну тему (чл. 1). Поред основних, завршних и прелазних одредби (чл. 1-12 и 102-104), овај закон покрива широк спектар тема у вези са међународном правном помоћи у ширем смислу и то:

- Екстрадицију (чл. 13-40).
- Преузимање и уступање кривичног гоњења (чл. 41-55). Ове одредбе дозвољавају пренос кривичног поступка из или у државе које нису чланице Европске конвенције о преносу поступака у кривичним стварима (ETS бр. 073, Стразбур, 1972).
- Извршење кривичних пресуда (чл. 56-82). У принципу, одлуке о одузимању имовине које су донеле стране државе, будући да се доносе у кривичним пресудама, могле би се извршавати према овим одредбама.
- Остали облици међународне правне помоћи (чл. 83-101), који укључују, између осталог, позивање и достављање писмена, саслушање окривљеног, испитивање сведока и вештака, увиђај, претресање просторија и лица, привремено одузимање предмета (чл. 83 ст. 1); посебне истражне мере, као што су надзор и прислушкивање телефонских и других разговора или комуникације, оптичка снимања лица, контролисана достава, пружање симулованих пословних услуга, склапање симулованих правних послова, ангажовање прикривеног истражника, рачунарско претраживање и обрада података (чл. 83 ст. 2), формирање заједничких истражних тимова (чл. 96) или спонтана размена информација (чл. 98).

Што се тиче основних одредби овог закона, поред правила о надлежним органима, садржају захтева или начину његовог слања (чл. 4, 5 и 6), оне прописују и нека основна начела општеприхваћена у поступку међународне правне помоћи, као што је узајамност (члан 8) или претпоставке за пружање тражене помоћи (члан 7). Међу овим претпоставкама, треба напоменути да је прва од њих „да кривично дело поводом којег се захтева пружање међународне правне помоћи представља кривично дело по закону Републике Србије“, односно тзв. „*двострука инкриминисаност*“.

Што се тиче узајамности, то је предвиђено конвенцијама СЕ када је реч о декларацијама или резервама држава чланица на примену неких одредби (чл. 5.2, 16.2 и 23.3 Европске конвенције о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима, чл. 25.3 и 40.3 Конвенције из 1990. или чланови 35.3 и 53.3 Варшавске конвенције). У сваком случају, према закону Р. Србије (чл. 8 ст. 2), предвиђено је да ако нема података о узајамности, претпоставља се да узајамност постоји.

Међутим, узајамност више није услов за пружање међусобне правне помоћи између држава чланица ЕУ, будући да принцип међусобног признавања, на коме се заснивају инструменти ЕУ у погледу различитих облика правосудне помоћи, далеко превазилази стриктно разумевање међународне сарадње између суверених држава. Ови савремени европски инструменти (Оквирна одлука о европском налогу за хапшење, која замењује процедуре за екстрадицију, Директива о европском истражном налогу или Уредба о међусобном признавању налога за замрзавање и одузимање, на пример) поставили су нову парадигму у којој су државе чланице (замољене државе или државе молиле) замењене правосудним органима (који издају и извршавају) са веома ограниченим овлашћењима да одбију сарадњу и то само по неколико основа изричито предвиђених правом ЕУ.

Што се тиче „двоструке инкриминисаности“, то није предуслов према већини међународних уговора, иако може бити факултативни (не обавезујући) основ за одбијање сарадње у неким случајевима.

На пример, чл. 18.9 UNTOC каже да „Државе уговорнице могу одбити да пруже међусобну правну помоћ [...] на основу одсуства двоструке инкриминације. Међутим, замољена држава чланица може, када сматра да је потребно, пружити помоћ, у мери у којој одлучи по свом нахођењу, без обзира да ли би то понашање представљало прекршај према домаћем закону замољене државе уговорнице“. Слична одредба се може наћи у чл. 46.9.а) UNCAC, у складу са којим, у одсуству двоструке инкриминисаности „*замољена држава уговорница ће, када је у складу са основним концептима њеног правног система, пружити помоћ која не укључује мере принуде*“.

Ово је такође опште правило садржано у конвенцијама СЕ: недостатак двоструке кажњивости је само факултативни основ за одбијање сарадње и то само ако тражена мера укључује меру принуде. Дакле, једноставна истражна помоћ у области повраћаја имовине не може се одбити само на основу тога што не постоји двострука инкриминисаност (члан 18.1.ђ Конвенције из 1990. године и члан 28.1.е) Варшавске конвенције). Поред тога, у Европској конвенцији о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима, одсуство двоструке инкриминације је само факултативни основ за одбијање сарадње у захтевима за претрес или одузимање имовине, и подлеже претходној декларацији у вези са тим (члан 5.1.а).

Сличне одредбе се могу наћи у праву ЕУ. Док је недостатак двоструке инкриминације факултативни основ за одбијање извршења налога за замрзавање и конфискацију усвојених у другој држави чланици ЕУ (чл. 8.1.д) и 19.1.ђ) Уредбе (ЕУ) 2018/1805), само извршење европских истражних налога који укључују мере принуде може бити одбијено ако није испуњен услов двоструке кажњивости (члан 11.1.г) у вези са чланом 10.2.д) Директиве о ЕИО).

ПОГЛАВЉЕ 4

ЗАКЉУЧЦИ

Узимајући у обзир доказе који су потребни за покретање поступка пред Судом у контексту кривичног дела прања новца или криминалне активности, сазнање о кривичном пореклу је основни елемент за кривично гоњење учиниоца кривичног дела. Терет доказивања лежи на тужилаштву, а сазнања се могу извести на основу конкретних чињеничних ситуација у предмету. Ове околности се могу разликовати у смислу обима, количине, степена и природе, у зависности од комерцијалних и банкарских операција које криминалци користе за прање новца. То значи да се кривично дело прања новца може доказати **посредним доказима**, као што је предвиђено чланом 9.2.Ц) **Варшавске конвенције**¹³³, који наводи да се „*знање, намера или сврха као елемент који је предвиђен као елемент кривичног дела (прање новца) могу закључити из чињеничних и објективних околности*”.

Када се користе посредни докази, важно је показати да су узрочна веза и последице правилно процењене.

Ова процена је тачно спроведена у бројним кључним судским одлукама из различитих земаља ЕУ, као што је анализирано у овим Смерницама. Ове судске одлуке наглашавају критичну важност заштите права трећих лица која нису умешана у кривично дело.

Што се тиче сазнања о предикатном делу или „*криминалној активности*“, важно је имати на уму да тумачење било ког националног законодавства мора бити у складу са међународним конвенцијама као што је Варшавска конвенција: сазнање да имовина потиче из кривичног дела не мора бити тачно.

Поводом различитих врста доказа, кривичне истраге су вишеслојне и подразумевају потребу за свеобухватном анализом информација добијених из јавних евиденција и документације прибављене од осумњичених починилаца. Међу свим врстама доказа, дигитални докази данас имају главну улогу, са посебним фокусом на прање новца путем криптовалута (као што је регулисано Директивом (ЕУ) 2018/843 Европског парламента и Савета, од 30. маја 2018. године). Криптовалуте представљају значајан изазов у кривичним истрагама због анонимности која се често повезује са обрасцима трансакција које користе криминалци.

Правилна употреба посредних доказа подлеже, према добро консолидованој правној доктрини коју наводи Европски суд за људска права, неким условима као што је неопходност постајања више индиција и поткрепљеност истих директним доказима. Те индиције морају бити уско повезане и усклађене једна са другом, уз директну везу између доказа и чињенице која се мора доказати.

133 [Конвенција Савета Европе о прању, откривању, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма.](#)

Узимајући у обзир **процедуралне гаранције и поштовање људских права**, не можемо узети здраво за готово значај очувања **права на правично суђење** и поштовања људских права у поступцима за прање новца. Ово право је основно и мора се задржати током правног процеса. Ако се то не учини, може доћи до неважећих суђења, неупотребљивих доказа или одбијања захтева за правну помоћ. Истражне мере не би требало да нарушавају право појединца на приватност и породични живот, и док се јавни интерес у случају може узети у обзир, то не може оправдати непоштовање права окривљеног.

Претпоставка невиности у кривичним делима привредног криминала подразумева да је терет доказивања на тужилаштву, а свака сумња треба да иде у прилог оптуженом. Међутим, посредни докази могу бити довољни да се захтева извршење обавезе појединаца под истрагом да пружи доказе о законском извору своје имовине.

Право на одбрану ћутањем у контексту поступка за прање новца, иако није експлицитно поменуто у члану 6. Конвенције, сматра се саставном компонентом стандарда правичног суђења, дајући окривљеном прерогатив да се не оптужује. У случајевима прања новца, где су директни докази често неухватљиви, а посредни докази имају кључну улогу, може постојати искушење да се ћутање оптуженог протумачи као индикација кривице. Међутим, ово право не ослобађа оптуженог од пружања података неопходних да би суд проверио истинитост истражених чињеница. Пропуст да се то уради може имати последице, посебно ако оптужени поседује јединствене и незаменљиве информације.

Исто тако, неопходно је истаћи значај **права трећих лица** у контексту поступка прања новца. Идентификоване су две главне групе појединаца који могу бити обухваћени овим истрагама. У прву групу спадају они **чија права могу бити ограничена мерама у вези са имовином** која се сматра инструментима или имовином стеченом кривичним делом, као што су власници те имовине или појединци са имовинским правима. Другу групу чине жртве кривичних дела у вези са прањем новца.

За прву групу, врло је значајно да све стране, обухваћене налозима за замрзавање, заплону или одузимање имовине, обавезно имају приступ делотворним правним лековима за заштиту својих права. То подразумева право да буду обавештени о разлозима за издавање налога и да на суду оспоре одлуке о заплени или одузимању. Поред тога, наглашава се да мере заплене морају бити пропорционалне легитимном циљу коме се тежи.

Наведене су кључне судске одлуке, као што су случај Силицкиене против Литваније и предмет Ц-393/19 Суда правде ЕУ. Ови случајеви подвлаче критични значај заштите права трећих лица која нису умешана у кривично дело.

Што се тиче **оштећених**, истичемо неопходност успостављања јасне везе између предикатног кривичног дела и дела прања новца. Ова веза је неопходна да би се осигурало да жртве/оштећени имају право да траже правду и реституцију за штету коју су претрпеле.

Укратко, неопходно је нагласити важност балансирања борбе против тешког и организованог криминала и заштите основних људских права за све стране у поступку. Постоји потреба да се настави јачање правних ресурса и апострофира веза између предикатних кривичних дела и активности прања новца. Ово настојање има за циљ успостављање процеса кривичног гоњења који је правичан, уз поштовање права и интереса свих оних који су у њему.

У погледу специфичних захтева за доказе у одлукама о одузимању имовине, важно је увек имати на уму да је главни мотив прекограничног организованог криминала финансијска корист. Стога су замрзавање и одузимање средстава и прихода стечених криминалом међу најефикаснијим средствима за борбу против криминала.

Сходно томе, фокусирање истрага на имовину у власништву криминалаца и заплена исте на самом почетку истраге, како би се она могла одузети на крају кривичног поступка, уобичајен је тренд у актуелној политици борбе против криминала.

Нове врсте одузимања, као што су одузимање засновано на вредности, проширено одузимање, одузимање од треће стране или одузимање без осуде, релевантни су инструменти за постизање овог циља.

С обзиром да се одлука о одузимању увек темељи на пресуди у којој је проглашено кривично порекло имовине, употреба посредних доказа има значајну улогу у овом погледу. Посебно:

- **У погледу одузимања имовинске користи или њене вредности**, „орган који води поступак дужан је да у току поступка прикупи доказе и испита околности од значаја за утврђивање имовинске користи“ (чл. 538 ЗКП).
- **Што се тиче проширеног одузимања**, суд се мора уверити да је, „на основу околности случаја, укључујући конкретне чињенице и расположиве доказе, као што је тај да је вредност имовине несразмерна законитом приходу осуђеног лица, предметна имовина потекла из кривичног дела“ као што каже члан 5 [1] Директиве 2014/42/ЕУ. Ова Директива је замењена Директивом (ЕУ) 2024/1260 Европског парламента и Савета од 24. априла 2024. године о повраћају и одузимању имовине. Државе чланице су дужне да имплементирају нову Директиву до 26. новембра 2026. године. Слично томе, ЗОИПКД Србије дозвољава одузимање имовине која припада лицу осуђеном за кривично дело које може довести до, директне или индиректне, економске користи, ако је та имовина очигледно у несразмери са законито стеченим приходом њеног власника. Посредни докази су такође кључни за утврђивање ове несразмере. У сваком случају, терет доказивања се не пребацује са тужиоца на окривљеног. Међутим, довољно је утврдити „разложну претпоставку“ о кривичном пореклу имовине на основу „равнотеже вероватноћа“ када се докаже њена несразмера са законитим приходима окривљеног. Од тог тренутка, терет доказивања прелази на окривљеног, који, ипак, може да побије претпоставку доказивањем законитог порекла имовине. Дакле, посредни докази су такође кључни за доказивање законитог порекла имовине од стране окривљеног.
- **Што се тиче одузимања од трећег лица**, оно мора бити могуће „барем ако су та трећа лица знала или су морала знати да је сврха преноса или стицања била да се избегне одузимање, на основу конкретних чињеница и околности, укључујући и то да је пренос или стицање извршено бесплатно или у замену за износ знатно нижи од тржишне вредности“ (члан 6 [1] Директиве 2014/42/ЕУ). Слична одредба се налази у члану 92, ст. 2 КЗ Србије.

Штавише, међународна сарадња се мора сматрати кључним фактором у борби против најтежих финансијских кривичних дела, укључујући и кривична дела прања новца, јер се докази о почињеним злочинима, бар делимично, могу налазити у другим земљама. Исто тако, због чињенице да имовина која се враћа може бити лоцирана ван наших граница, али евентуално може бити одузета, што укључује све фазе читавог ланца повраћаја имовине (откривање, замрзавање, одузимање, располагање и враћање имовине).

У закључку, успешно кривично гоњење у предметима организованог криминала, прања новца и повраћаја имовине може се снажно изградити само глобалним и холистичким приступом, узимајући у обзир све нове трендове „праћења новца“. Штавише, од највеће је важности узети у обзир значај посредних доказа у овим изазовним случајевима.

ДОДАТАК

РЕЗИМЕ СУДСКИХ ПРЕСУДА

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА

- [РЕЗИМЕ ЕСЧР-1](#). Пресуда Европског суда за људска права, Представка бр. 12315/04 и 17605/04, Laska и Lika против Албаније, од 20. априла 2010. године. **Посредни докази и право на правично суђење.**
- [РЕЗИМЕ ЕСЧР-2](#). Пресуда Европског суда за људска права, Представка бр. 20496/02, Silickiene против Литваније, од 10. априла 2012. године. **Посредни докази и конфискација имовине трећих лица.**
- [РЕЗИМЕ ЕСЧР-3](#). Пресуда Европског суда за људска права, Представка бр. 36044/09, Хорватић против Хрватске, од 17. октобра 2013. године. **Посредни докази и право на правично суђење.**
- [РЕЗИМЕ ЕСЧР-4](#). Пресуда Европског суда за људска права, Представка бр. 12951/11, Veits против Естоније, од 15. јануара 2015. године. **Посредни докази и конфискација имовине трећих лица.**
- [РЕЗИМЕ ЕСЧР-5](#). Пресуда Европског суда за људска права, Представка бр. 47143/06, Роман Захаров против Русије, од 4. децембра 2015. године. **Посредни докази и право на поштовање приватног и породичног живота.**
- [РЕЗИМЕ ЕСЧР-6](#). Пресуда Европског суда за људска права, Представка бр. 42079/12, В.К.М. Lojistik Tasimacilik Ticaret Limited Sirketi против Словеније, од 17. јануара 2017. године. **Посредни докази и конфискација имовине трећих лица.**
- [РЕЗИМЕ ЕСЧР-7](#). Одлука Европског суда за људска права, Захтев бр. 23572/07, Zschüschen против Белгије, од 5. маја 2017. године. **Посредни докази и право окривљеног да се брани ћутањем, претпоставка невиности и да нема потребе за описивањем предикатног кривичног дела.**
- [РЕЗИМЕ ЕСЧР-8](#). Одлука Европског суда за људска права, Представка бр. 41680/13, Улемек против Србије, од 2. фебруара 2021. године. **Посредни докази и сразмерност одузимања робе која није директно повезана са кривичним делом.**
- [РЕЗИМЕ ЕСЧР-9](#). Одлука Европског суда за људска права, Представка бр. 15572/17, Ђорђевић против Француске, од 7. октобра 2021. године. **Посредни докази и сразмерност одузимања робе која није директно повезана са кривичним делом.**
- [РЕЗИМЕ ЕСЧР-10](#). Пресуда Европског суда за људска права, Представка бр. 36584/17, МД и остали против Шпаније, од 28. јуна 2022. године. **Посредни докази и право на поштовање приватног и породичног живота.**

СУД ПРАВДЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

- [РЕЗИМЕ СЈЕУ-1](#). Пресуда Суда правде Европске уније, предмет С-234/ 18, од 19.03.2020. **Посредни докази и грађанска конфискација.**
- [РЕЗИМЕ СЈЕУ-2](#). Пресуда Суда правде Европске уније, предмет С-393/19, од 14. јануара 2021. године. **Посредни докази и права *bona fide* трећих страна.**
- [РЕЗИМЕ СЈЕУ-3](#). Пресуда Суда правде Европске уније, Спојени предмети С-845/19 и С-863/19 од 21.10.2021. године. **Посредни докази, проширена конфискација и права трећих лица.**

ФРАНЦУСКА

- [РЕЗИМЕ FR-1](#). Пресуда Касационог суда Француске, бр. 16-82.579, 20.12.2017 [ECLI:FR:CCASS:2017:CR03114]. **Индиректни докази и прање новца.**
- [РЕЗИМЕ FR-2](#). Пресуда Касационог суда Француске, бр. 17-87.551, 13. март 2018. године [ECLI:FR:CCASS:2018:CR00737]. **Посредни докази и проширена конфискација.**
- [РЕЗИМЕ FR-3](#). Пресуда француског Апелационог суда из Париза, Трибунал де Гранде Инстанце, бр. 11055092033 (случај УБС), 20. фебруар 2019. године. **Посредни докази, прање новца и правна лица.**
- [РЕЗИМЕ FR-4](#). Пресуда Касационог суда Француске, бр. 22-81.326, 15. фебруар 2023. године [СКИ ЕЦЦ] [ECLI:FR:CCASS:2023:CR00116]. **Посредни докази и права трећих лица.**

ФИНСКА

- [РЕЗИМЕ FIN-1](#). Пресуда Врховног суда Финске, бр. P2019/486, од 3. фебруара 2021. године [ЕЦЛИ:FI:KKO:2021:6]. **Посредни докази и кривична одговорност правних лица за прање новца.**

ИТАЛИЈА

- [РЕЗИМЕ IT-1](#). Пресуда Врховног касационог суда Италије, бр. 37932, од 1. децембра 2020. године. **Посредни докази и прање новца.**
- [РЕЗИМЕ IT-2](#). Пресуда Врховног касационог суда Италије, бр. 9646, од 11. јануара 2022. године. **Посредни докази и прање новца.**
- [РЕЗИМЕ IT-3](#). Пресуда Врховног касационог суда Италије, бр. 27023-2022, од 7. јула 2022. године. **Посредни докази и криптовалуте.**

ЛЕТОНИЈА

- [РЕЗИМЕ LAT-1](#). Пресуда Врховног суда Летоније, Сенат Републике Летоније, бр. 12507000710, СКК 1/2023, од 1. фебруара 2023. године. **Посредни докази и проширена конфискација.**

ХОЛАНДИЈА

- [РЕЗИМЕ NE-1](#). Пресуда холандског Оверијссел суда, бр. 08/960086-15 (П), од 13. фебруара 2018. године [ECLI:NL:RBOVE:2018:421]. **Посредни докази и проширена конфискација.**
- [РЕЗИМЕ NE-2](#). Пресуда Врховног суда Холандије, бр. 17/01030, од 18. децембра 2018. године [ECLI:NL:HR:2018:2352]. **Посредни докази и проширена конфискација.**
- [РЕЗИМЕ NE-3](#). Пресуда Врховног суда Холандије, бр. 17/01682, од 9. јула 2019. године [ECLI:NL:HR:2019:1137]. **Посредни докази и проширена конфискација.**

СРБИЈА

- [РЕЗИМЕ SER-1](#). Пресуда Врховног суда бр. Кзз ОК 33/2021 од 5. априла 2022. године – **Појединачни докази о основаној сумњи и незаконитом пореклу имовине; примена чл. 9 Варшавске конвенције.**

СЛОВЕНИЈА

- [РЕЗИМЕ SLO-1](#). Пресуда Врховног суда Словеније, бр. BC00052747 [ECLI:SI:VSRS:2021:I.IPS.46951.2015], од 2. децембра 2021. године. **Посредни докази и прање новца.**

ШПАНИЈА

- [РЕЗИМЕ SP-1](#). Пресуда Уставног суда Шпаније, бр. 263/2005, од 24. октобра 2005. године. **Услови за заснивање осуде на посредним доказима.**
- [РЕЗИМЕ SP-2](#). Пресуда Врховног суда Шпаније, бр. 468/2014, од 7. фебруара 2014. године [ECLI:ES:TS:2014:468]. **Услови за заснивање осуде на посредним доказима.**
- [РЕЗИМЕ SP-3](#). Пресуда Врховног суда Шпаније бр. 3210/2017, од 19.07.2017. године [ECLI:ES:TS:2017:3210]. **Посредни докази и извештај вештака.**
- [РЕЗИМЕ SP-4](#). Пресуда Врховног суда Шпаније, бр. 484/2022, од 18.05.2022. године [ECLI:ES:TS:2022:1961]. **Посредни докази и претпоставка невиности.**
- [РЕЗИМЕ SP-5](#). Пресуда Врховног суда Шпаније, бр. 645/2023, од 25. јула 2023. године [ECLI:ES:TS:2023:3483]. **Посредни докази и права трећих лица.**
- [РЕЗИМЕ SP-6](#). Пресуда Врховног суда Шпаније, бр. 849/2023, од 20.11.2023. године [ECLI:ES:TS:2023:506]. **Услови за заснивање осуде на посредним доказима.**

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА

Пресуда ЕСЉП, Представке бр. 12315/04 и 17605/04
Ласка и Лика против Албаније
20. април 2010. године
РЕЗИМЕ ЕCHR-1

I. Чињенице случаја

Чињенице описују оружану пљачку која се догодила 31. марта 2001. године у Албанији. Три особе са маскама, наоружане калашњиковима и ножем, опљачкале су минибус. Од путника су одузели новац и накит, али није било жртава.

Након инцидента, полиција је извршила претресе кућа у близини места злочина, укључујући и кућу г. Лике (другог подносиоца представке). Претрес је обављен у одсуству адвоката подносилаца представке. Полиција је тврдила да је пронашла маске у џепу јакне првог подносиоца представке и гранате у близини куће, али није успела да пронађе украдену робу или оружје коришћено у пљачки.

Подносиоци представке, заједно са Б.Л. и његовим оцем, одведени су у полицијску станицу на испитивање. Први подносилац представке је тражио присуство свог адвоката, али је одбијен. Он је негирао да је имао маску и оптужио полицију да је манипулисала доказима.

Полиција је наставила са процесом идентификације осумњичених за разбојништво, како особа тако и предмета. Жртве су доследно идентификовале особе које су носиле плаво-беле маске (подносиоци жалбе и Б.Л.) као нападаче. Такође су идентификовали беле и плаве маске као оне које су носили нападачи.

Касније тог дана, подносиоци представке и Б.Л. су ухапшени под сумњом за оружану пљачку и испитани без присуства адвоката, иако је Б.Л. у то време био малолетан. Први подносилац представке је признао да је имао белу мајицу коју је полицајац претворио у маску. Други подносилац представке је негирао да је пронађена мајица припадала њему.

Након тога, подносиоци представке и Б.Л. оптужени су за оружану пљачку и недозвољено држање оружја. Суђење је почело, а током суђења, подносиоци представке су оспорили оптужбе, тврдећи да је процес идентификације који је спровела полиција у супротности са релевантним одредбама Законика о кривичном поступку.

Упркос томе што је уочио неправилности током истражне фазе, као што је одсуство адвоката током испитивања и идентификације, Окружни суд је прогласио подносиоце представке кривим на основу идентификације очевидаца. Суд их је прогласио кривим и за недозвољено држање оружја, иако оружје није пронађено. Подносиоци жалбе су осуђени на тринаест година затвора, а Б.Л. је добио казну затвора у трајању од пет година.

Подносиоци представке су се жалили Апелационом суду, али је њихова жалба одбијена. Затим су се жалили Врховном суду, који је њихову жалбу одбацио. Први подносилац је такође поднео жалбу Уставном суду, која је такође одбачена.

Ове чињенице дају преглед инцидента пљачке, накнадне полицијске истраге, суђења и жалби подносилаца.

II. Основи представке

Подносиоци представке су поновили свој став да је у поступку пред домаћим судовима дошло до повреде њиховог права на правично суђење. Навели су да је одбијање судова да изведу доказе на основу којих су осуђени у супротности са националним законским одредбама. Они су такође оспорили регуларност поступка идентификације који су користили домаћи органи.

Влада је навела да је поступак идентификације спроведен у складу са законом прописаним поступцима и да су национални судови правилно оценили све доказе.

III. Одлука суда

У овом случају, Европски суд за људска права је испитао да ли је кривични поступак против подносилаца представке био у складу са захтевима правичног суђења према члану 6 став 1 Европске конвенције о људским правима.

Суд је утврдио следеће опште применљиве принципе:

- У начелу је на националним судовима да процене доказе који су пред њима изнети и релевантност доказа чије извођење предлаже оптужени.
- Адверсијални поступак и једнакост оружја оптужбе и одбране су фундаментални за право на правично суђење.
- Странке морају имати могућност да буду упознате са свим изведеним доказима и могућност да дају коментар на све изведене доказе како би имале утицај на одлуку суда.
- Начело равноправности странака захтева правичну равнотежу између страна, обезбеђујући да свака страна има разумну прилику да изнесе свој случај без довођења у суштински неповољнији положај.
- Право на правично суђење подразумева претпоставку невиности и захтев да тужилаштво сноси терет доказивања оптужбе.

Суд је применио ове принципе на овај случај и дошао до следећих закључака:

- Подносиоци представке су се жалили да је начин на који је одрађена идентификације био неправичан, те су наводили да су одбијени њихови захтеви да се материјални докази (маске) испитају на јавним расправама.
- Суд је констатовао да су подносиоци жалбе проглашени кривим првенствено на основу исказа очевидаца добијених током идентификације, што је био кључни доказ у прилог тужилаштва.
- Суд је испитао да ли је начин на који је спроведена идентификација био у складу са захтевима правичности из члана 6.
- Констатовано је да је идентификација спроведена на неправедан начин, јер су подносиоци представке и још једно оптужено лице морали да стоје носећи бело-плаве маске, док су остали носили црне маске. Ово је створило ситуацију у којој су сведоци били позвани да укажу на подносиоце жалбе и другу оптужену особу као починиоце злочина.
- Штавише, идентификација је одржана без присуства адвоката подносилаца представке.
- Суд је сматрао да су ове неправилности у идентификацији и непостојање могућности да се оне оспоре током суђења неповратно довеле у питање правичност кривичног поступка.
- Такође је констатовано да су захтеви подносилаца жалбе да се маске које су коришћене током идентификације изнесу пред судом, одбијени без икаквог објашњења.

- У закључку, Суд је утврдио да предметни поступак није испунио услове правичног суђења, чиме је прекршен члан 6, став 1 Конвенције.

IV. Цео текст одлуке

Пресуда ЕСЉП, Представке бр. 12315/04 и 17605/04, Ласка и Лика против Албаније од 20. априла 2010. године.

Пресуда ЕСЉП, представка бр. 20496/02
Силицкиене против Литваније
10. април 2012. године
РЕЗИМЕ ЕCHR-2

I. Чињенице о случају

Супруг подносиоца представке, М.С, који је био високи службеник пореске полиције, осуђен је за формирање и вођење криминалне организације за кријумчарење. Године 2000. власти су замрзле одређену имовину која је припадала М.С, његовој мајци и подносиоцу представке јер су сумњали да је имовина стечена као резултат криминалних активности. Суд је 2004. године сматрао да нема основа за ослобађање М.С. кривице јер су расположиви докази потврдили да је он крив за помента кривична дела. Међутим, након његове смрти, суд је обуставио поступак против њега док је истовремено осудио неке од његових саоптужених. Суд је такође наложио одузимање одређене имовине, укључујући стан подносиоца представке и акције које је имала у телекомуникационој компанији, на основу тога што је стечена као резултат криминалних активности преминулог М.С. Жалбе на ту пресуду су одбијене, између осталог, по основу тога што је имовина подносиоца представке стечена незаконитим активностима криминалне организације, што је подносиоцу представке несумњиво било познато.

II. Основ за представку

Одузимање имовине, које је било у складу са законом, имало је легитимни циљ да осигура да коришћење предметне имовине не пружи подносиоцу представке новчану корист на штету заједнице. Остало је да се утврди да ли је постигнута правична равнотежа између тог циља и основних права подносиоца представке, имајући у виду, између осталог, њено понашање.

III. Одлука суда

ЕСЉП је утврдио да је закључак апелационог суда да је подносилац представке имала директна сазнања да је заплена имовина могла бити купљена само од прихода из незаконитих активности криминалне организације и да је у одвојеном кривичном поступку признала да је починила кривична дела са циљем да помогне свом супругу да избегне кривичну одговорност док је био у притвору. Оспорени поступак одузимања односио се и на законитост и на оправданост ове мере и утврдио је да је сва одузета имовина купљена помоћу добити стечене незаконитим активностима. На крају, с обзиром на обим, систематичност и организациони ниво криминалне активности о којој се ради, мера одузимања која је предмет представке могла се чинити од суштинског значаја у борби

против организованог криминала. С обзиром на слободну процену коју државе имају у борби против најтежих злочина, мешање у имовинска права подносиоца представке није било несразмерно легитимном циљу коме се тежило.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда ЕСЉП, Представка бр. 20496/02, Силицкиене против Литваније од 10. априла 2012. године.](#)

Пресуда ЕСЉП, Представка бр. 36044/09
Хорватић против Хрватске
17. октобар 2013. године
РЕЗИМЕ ЕCHR-3

I. Чињенице случаја

Подносилац представке, рођен 1941. године и живи у Гарешници, у Хрватској, учествовао је у пљачки банке која се догодила 8. фебруара 1996. Разбојник је, маскиран зимском капом, зимским шалом, сукњом преко панталона, капутом и гуменим рукавицама, пиштољем натерао запослене у банци да ставе новац у кутију, а затим побегао са лица места.

Одмах је обавештена полиција која је извршила увиђај, пронашавши отиске стопала у снегу испред банке. Подносилац представке је приведен на испитивање, али је пуштен након што је негирао умешаност у догађај. Касније је полиција у подруму једне стамбене зграде пронашла одећу за коју су сумњали да је носио пљачкаш банке.

Дана 9. фебруара 1996. полиција је извршила још један увиђај у подруму и пронашла новац, маску коју је носио разбојник и одећу подносиоца жалбе. Форензички извештај је указао на присуство косе подносиоца жалбе на масци коју је носио пљачкаш банке и влакана одеће пљачкаша на мајици и панталонама подносиоца жалбе.

Подносилац представке ухапшен је 12. фебруара 1996. године и изведен пред истражног судију. Он се током испитивања бранио ћутањем и жалио се на злостављање од стране полиције. Истражни судија му је одредио притвор.

Подносилац представке је оптужен и суђено му је. Он је негирао оптужбе, изнео наводно злостављање и изразио забринутост због поступања са доказима. Првостепени суд је одбио да позове одређене сведоке и одбио је захтеве подносиоца жалбе за додатним доказима. Суд га је прогласио кривим за пљачку банке, осудио на пет година затвора и изрекао му конфискацију.

Подносилац се жалио Врховном суду, понављајући своје аргументе, али је жалба одбијена. Затим је поднео уставну жалбу, која је такође одбијена.

Све у свему, предмет укључује наводну умешаност подносиоца представке у пљачку банке, његове притужбе на злостављање и подметање доказа, и поступак против њега који је резултирао осуђујућом пресудом.

II. Основи представке

Подносилац представке се жалио да није имао правично суђење у складу са чланом 6 став 1, који наводи следеће: „Свако, током одлучивања (...) о кривичној оптужби против њега, има право на правичну и јавну расправу (...) пред (...) судом (...)”.

III. Одлука суда

У овом случају, суд испитује да ли су испуњени услови правичног суђења у погледу прибављања и коришћења форензичких доказа у кривичном поступку против подносиоца жалбе. Суд наглашава да члан 6 Конвенције, који гарантује право на правично суђење, не прописује посебна правила о прихватљивости доказа, већ захтева да поступак у целини буде правичан.

Суд примећује да се подносилац жалбе од почетка поступка жалио да су му узорци косе, ноктију и одеће узети и упаковани без његовог присуства, наводећи да је полиција манипулисала доказима. Влада је тврдила да је подносилац жалбе био присутан приликом паковања узорака, али у списима предмета није дат никакав запис или документована процедура за добијање и паковање узорака.

Суд налази да првостепени суд није испитао наводне недостатке у преткривичној фази упркос захтеву подносиоца представке да открије имена укључених форензичара и да их унакрсно испита. Подносилац представке је тврдио да је потребно разјаснити околности узимања и паковања узорака и могућност преношења и контаминације трагова. Првостепени суд је одбио захтев подносиоца жалбе, закључивши да су радње предузете током преткривичне фазе биле довољно документоване, иако није постојао релевантан записник о поступку.

Суд утврђује да је првостепени суд одбацивањем захтева подносиоца представке лишио могућности да ефикасно оспори аутентичност доказа или се успротиви њиховој употреби. Једини доказ који повезује подносиоца жалбе са пљачком банке била су влакна његове одеће и праменови његове косе пронађени на одећи коју је носио пљачкаш банке.

На основу ових разматрања, суд закључује да је недостатак деловања првостепеног суда да испита приговоре подносиоца тужбе у вези са прибављањем и паковањем форензичких доказа створио процедурални недостатак који није био у складу са захтевима правичног суђења. Сходно томе, суд је утврдио да је дошло до повреде члана 6 става 1. Конвенције.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда ЕСЉП, представка бр. 36044/09, Хорватић против Хрватске од 17. октобра 2013. године.](#)

Пресуда ЕСЉП, Представка бр. 12951/11
Веитс против Естоније
15. јануар 2015. године
РЕЗИМЕ ЕСНН-4

I. Чињенице случаја

Бака и мајка госпође Веитс осуђене су за више кривичних дела и суд је наложио одузимање стана као имовинске користи стечене криминалом, иако је стан уписан по основу бестеретног посла на име госпође Веитс када је она била малолетна.

II. Основи представке

Подносилац представке је тврдила да није била позвана да учествује у судском поступку који укључује утврђивање њених грађанских права и обавеза. Како је била малолетна у време покретања кривичног поступка пред судом, требало је да надлежни органи обезбеде заступање њених права и законитих интереса именовањем заступника. Штавише, чак ни након што је подносилац представке постала пунолетна, она није била укључена у поступак као трећа страна. Због недостатка правног знања и одговарајућег образовања, и чињенице да никада није била обавештена да ће одлука бити донета и да има право да учествује у рочиштима и да уложи жалбу на било коју одлуку суда, није била у могућности да у потпуности оствари своја права.

Осим тога, подносилац представке се жалила да јој је одузет стан чији је била *bona fide* власник.

III. Одлука суда

У конкретним околностима овог случаја, суд прихвата да су интересе подносиоца представке *de facto* штитиле њена мајка В. и њена бака Н. и да се не може рећи да су њени интереси остали без заступања у поступку у коме је одлучивано о њеним грађанским правима.

Штавише, суд подвлачи да подносилац представке није оптужена нити осуђена за било које кривично дело у вези са одузетом имовином. Заиста, она је била малолетна у време извршења кривичних дела. Међутим, како су утврдили домаћи судови, предметни стан – у коме подносилац представке није живела – стекле су мајка и бака подносиоца представке кривичним делом и стан је пренет бестеретним правним послом на подносиоца представке. Суд сматра да домаћи прописи, према којима би у таквим околностима имовина могла бити одузета, а њен стицалац није могао да се ослони на *bona fide* власништво, нису представљали несразмерно мешање у имовинска права подносиоца представке.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда ЕСЉП, Представка бр. 12951/11, Веитс против Естоније, од 15. јануара 2015. године.](#)

Пресуда ЕСЉП, представка бр. 47143/06
Роман Захаров против Русије
4. децембар 2015. године
РЕЗИМЕ ЕCHR-5

I. Чињенице случаја

Подносилац представке у овом предмету је главни уредник издавачке куће и часописа за ваздухопловство, као и председник невладине организације (НВО) под називом Glasnost Defence Foundation. Невладине организације прати слободу медија у руским регионима, залаже се за независност регионалних масовних медија, слободу говора и права новинара и пружа правну подршку новинарима, укључујући и судске спорове.

Подносилац представке се претплатио на услуге неколико оператера мобилне мреже. Он је 23. децембра 2003. године покренуо судски поступак против три оператера мобилне мреже, наводећи кршење његовог права на приватност његове телефонске комуникације. Он је тврдио да су оператери инсталирали опрему која омогућава Федералној служби безбедности (ФСБ) да пресретне све телефонске комуникације без претходног судског одобрења, позивајући се на Наредбу бр. 70 коју је издао Државни комитет за комуникације и информационе технологије. Подносилац представке је тврдио да је овом наредбом, која никада није објављена, неоправдано ограничено његово право на приватност. Тражио је од суда да изда налог за уклањање опреме инсталиране на основу наредбе бр. 70 и да обезбеди да приступ комуникацијама мобилне телефоније буде ограничен на овлашћена лица. Министарство комуникација и локално одељење ФСБ-а били су стране у поступку.

Дана 5. децембра 2005. године, Василеостровски Окружни суд у Санкт Петербургу одбио је тужбу подносиоца. Суд је утврдио да подносилац представке није пружио доказе да су оператери мобилне мреже пренели заштићене информације неовлашћеним лицима или дозволили неограничено или неовлашћено пресретање комуникација. Предметна опрема је постављена ради омогућавања оперативно-истражних радњи органа за спровођење закона, у складу са законским процедурама. Суд је закључио да инсталација такве опреме сама по себи није ометала приватност комуникације подносиоца представке, пошто он није успео да докаже било какву повреду свог права на приватност.

Подносилац се жалио на одлуку, тврдећи, између осталог, да је Окружни суд одбио да прихвати неколико докумената као доказ. Ови документи су укључивали два судска налога који дозвољавају пресретање мобилних телефонских комуникација и додаток стандардном уговору са пружаоцем услуга који је издао један од оператера мобилне мреже. Судске наредбе дозвољавају пресретање у одређеним периодима, а додаток обавештава претплатнике да оператер може да обустави телефонску услугу и подели прикупљене податке са агенцијама за спровођење закона ако се број користи за терористичке претње. Подносилац представке је тврдио да ови документи показују техничку способност оператера и органа за спровођење закона да пресретну све телефонске комуникације без претходног судског одобрења, и да је неовлашћено пресретање било рутинско.

Градски суд Санкт Петербурга је 26. априла 2006. потврдио пресуду. Жалбени суд је прихватио став Окружног суда да подносилац представке није доказао пресретање његових телефонских комуникација или утврдио опасност од незаконитог кршења његовог права на приватност. Градски суд је навео да постојање опреме која омогућава агенцијама за спровођење закона да обављају оперативно-истражне радње, како је прописано законом, само по себи није ометало приватност комуникације подносиоца представке. Суд је сматрао да је одбијање прихватања судских налога у доказе

законито, јер су се односиле на трећа лица и биле су ирелевантне за случај подносиоца представке. Иако је додатак споразуму са пружаоцем услуга прихваћен као доказ, суд је утврдио да не садржи никакве информације које би захтевале преиспитивање пресуде Округног суда.

У јануару 2007. године, невладина организација под називом Цивилна контрола затражила је од Канцеларије главног тужиоца да изврши инспекцију наредби Министарства комуникација у вези са пресретањем комуникација ради провере усклађености са савезним законима. Тужилаштво је затражило копије необјављених прилога Наредбе бр. 70 од Цивилне контроле, пошто није било у могућности да их добије од Министарства комуникација. Међутим, у априлу 2007. године, Тужилаштво је одбило да изврши тражени инспекцијски надзор.

II. Основи представке

Подносилац представке је навео да систем тајног пресретања мобилних телефонских комуникација у Русији није у складу са захтевима члана 8 Конвенције.

III. Одлука суда

У овом поступку Суд испитује општа начела члана 8 Европске конвенције о људским правима, која штити право на поштовање приватног и породичног живота. Суд наглашава да свако мешање у ово право мора испуњавати одређене критеријуме. Прво, мешање мора бити у складу са законом, што значи да треба да има основу у домаћем закону и да буде компатибилно са владавином права. Закон мора бити доступан и предвидив у својим последицама.

Што се тиче тајних мера надзора, као што је пресретање комуникација, Суд признаје да предвидљивост не може значити да појединци треба да буду у стању да предвиде када ће власти пресрести њихову комуникацију. Међутим, морају постојати јасна и детаљна правила о пресретању, узимајући у обзир ризик од арбитрарности. Домаћи закон треба да пружи грађанима адекватне информације о околностима и условима под којима су власти овлашћене да прибегну таквим мерама. Поред тога, закон мора успоставити јасна ограничења у вршењу дискреционог права од стране извршне власти или судија како би се спречила неспутана власт.

Суд је идентификовао минималне мере заштите да би се избегле злоупотребе овлашћења у тајном надзору. Ове заштитне мере укључују дефинисање природе кривичних дела који могу довести до пресретања, прецизирање категорија људи који су подложни прислушкивању њихове комуникације, ограничавање трајања прислушкивања, успостављање процедура за испитивање, коришћење и чување добијених података, постављање мера предострожности за саопштавање података другим странама, и дефинисање околности за брисање или уништавање снимака.

Приликом процене да ли је мешање „неопходно у демократском друштву“ да би се постигао легитиман циљ, као што је заштита националне безбедности, Суд признаје поље слободне процене дато националним властима. Међутим, Суд мора осигурати да постоје адекватне и ефикасне мере заштите од злоупотребе. Процена зависи од различитих фактора, укључујући природу, обим и трајање мера, разлоге за њихово налагање, надлежне органе и доступне правне лекове према националном закону.

Суд истиче важност провере и надгледања мера тајног надзора. У прве две фазе одређивања и спровођења надзора, појединац није свестан надзора, што захтева процедуре које дају адекватне гаранције. Судска контрола је пожељна, јер нуди независност, непристрасност и правилан поступак.

Након што се надзор заврши, питање накнадног обавештавања постаје кључно за ефикасне правне лекове и заштиту од злоупотребе. Појединац треба да буде обавештен о мерама предузетим без његовог знања, што му омогућава да оспори законитост тих мера. Алтернативно, свака особа која сумња на пресретање комуникације требало би да има могућност да се обрати суду, без обзира да ли је обавештена.

Примењујући ове опште принципе на овај случај, Суд примећује да је дошло до мешања у право подносиоца представке на приватност према члану 8 став 1. Стога, Суд испитује да ли је оспорено законодавство у складу са Конвенцијом. Законитост мешања је уско повезана са испитивањем неопходности, а Суд се заједно бави и захтевима „у складу са законом“ и „неопходним“.

Стране не оспоравају да пресретање мобилних телефонских комуникација има основу у домаћем закону. Суд признаје да ове мере надзора служе легитимним циљевима, као што су национална безбедност и јавна безбедност. Суд затим прелази на процену доступности домаћег закона, обима и трајања надзорних мера, процедура за чување и приступ пресретнутим подацима, поступака одобрења, надзорних аранжмана, механизма обавештавања и правних лекова предвиђених националним законом.

У свом закључку, Суд закључује да руске правне одредбе које регулишу пресретање комуникација не пружају адекватне и ефикасне гаранције против арбитарности и ризика од злоупотребе својствених било ком систему тајног надзора, посебно у систему у којем тајне службе и полиција имају директан приступ свим мобилним телефонским комуникацијама. Суд идентификује неколико недостатака у правном оквиру:

1. Недостатак јасноће: Околности у којима су јавни органи овлашћени да прибегну мерама тајног надзора нису довољно јасно дефинисане.
2. Недовољне одредбе о престанку спровођења мера: Одредбе у вези са престанком мера тајног надзора не дају адекватне гаранције против арбитарног мешања.
3. Аутоматско складиштење ирелевантних података: Домаћи закон дозвољава аутоматско складиштење очигледно ирелевантних података и није довољно јасно када ће пресретнути материјал бити ускладиштен и уништен након завршетка суђења.
4. Неадекватне процедуре за издавање одобрења: Постојеће процедуре одобравања не могу осигурати да се мере тајног надзора налажу само када је то неопходно у демократском друштву.
5. Неадекватан надзор: Надзор пресретања, како је тренутно организован, није у складу са захтевима независности, овлашћења и компетентности неопходних за ефективну и континуирану контролу, јавни увид и практичну ефективност.
6. Недостатак делотворних правних лекова: Ефикасност правних лекова је нарушена одсуством обавештења о пресретнутим разговорима у било ком тренутку и неадекватним приступом документима који се односе на пресретање.

Суд такође примећује да се чини да ови недостаци у правном оквиру утичу на стварни рад система надзора у Русији. Суд није убеђен у тврдњу Владе да се сва пресретања у Русији обављају законито уз одговарајуће судско овлашћење, јер постоје докази о произвољним и злоупотребљавајућим праксама праћења. Стога, Суд закључује да руски закон не испуњава критеријум „квалитета закона“ и не ограничава мешање у права појединаца на оно што је неопходно у демократском друштву. Као резултат тога, дошло је до повреде члана 8 Конвенције.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда ЕСЉП, представка бр. 47143/06, Роман Захаров против Русије, од 4. децембра 2015. године.](#)

Пресуда Европског суда за људска права, представка бр. 42079/12
B.K.M. Lojistik Tasimacilik Ticaret Limited Sirketi против Словеније
17. јануар 2017. године
РЕЗИМЕ ECHR-6

I. Чињенице случаја

Подносилац представке, компанија *B.K.M. Lojistik Tasimacilik Ticaret Limited Sirketi* има регистровано седиште у Истанбулу.

Дана 13. новембра 2008. године, цариници су зауставили и прегледали камион компаније подносиоца представке, у којем су пронашли пакете непознатог садржаја. Прелиминарним испитивањем садржаја утврђено је да се у пакетима налазио хероин. 14. новембра 2008. године полиција је прегледала камион и његову приколицу и пронашла 105 кг хероина. Возач, турски држављанин, ухапшен је и притоврен. Камион је заплешен, а приколица и роба у њој су постали су предмет царинског поступка.

Дана 29. децембра 2008. године, Окружни суд у Птују је прогласио возача кривим за трговину дрогом и осудио га на девет година затвора. Наложито је да се камион врати компанији подносиоцу представке. Окружни суд је сматрао да услови за одузимање имовине нису испуњени, узимајући у обзир чињеницу да нема индиција да је компанија подносилац представке знала за транспорт илегалног материјала.

Виши суд у Марибору је 21. маја 2009. године преиначио првостепену пресуду и наложио одузимање камиона. Сматрао је да релевантни закон предвиђа обавезно одузимање у случајевима кривичних дела у вези са опојним дрогама, јер природа њиховог извршења, њихов обим и опасне последице захтевају проширење принудних мера на лица која нису извршиоци кривичног дела, без обзира на то да ли су власници возила знали шта је извршилац превозио. Виши суд је објаснио да се предмети коришћени у извршењу кривичног дела могу одузети и када не припадају учиниоцу, с обзиром да се тиме не утиче на право трећег лица да тражи накнаду штете од учиниоца.

Компанија подносилац представке је поднела уставну жалбу против поменуте одлуке због повреде права на имовину. У уставној жалби је посебно истакнуто да компанија није знала да се камион користи у незаконите сврхе, додајући да је првостепени суд изричито утврдио њену неумешаност у извршење предметног кривичног дела. Уставни суд је одбио уставну жалбу.

II. Разлози због којих је поднета представка

Компанија подносилац представке се жалила да је одузимање њеног камиона представљало незаконито и несразмерно мешање у њену имовину према члану 1. Протокола бр. 1.

III. Одлука суда

Суд наводи да су, у погледу борбе против илегалне трговине дрогом, изузетно свесни проблема са којима се сусрећу државе уговорнице у својим напорима да се боре против штете нанете њиховим друштвима снабдевањем дрогом из иностранства. Стога, препознајући потребу за делотворним стратегијама за смањење трговине дрогом, Суд прихвата да оне могу имати штетне последице по имовину трећих лица.

Суд је у више наврата разматрао питања која произилазе из мера одузимања које су спроведене у вези са имовином која је коришћена незаконито, са циљем да се спречи њено даље противправно коришћење. Неки од тих предмета су се односили на одузимање имовинске користи стечене кривичним делом (*productum sceleris*), други на одузимање ствари које су биле предмет кривичног дела (*objectum sceleris*), а трећи на одузимање ствари којима је дело извршено (*instrumentum sceleris*). Овај предмет спада у последњу категорију, јер се ради о националном пропису који предвиђа обавезно одузимање *instrumentum sceleris* у циљу спречавања даљег извршења кривичног дела.

Што се даље тиче успостављања правичне равнотеже између средстава које домаће власти користе у циљу спречавања трговине дрогом и заштите имовинских права компаније подносиоца представке, Суд понавља да таква равнотежа зависи од многих фактора, а понашање власника имовине је један елемент целине околности који треба узети у обзир. Суд мора размотрити да ли су применљиве процедуре у овом случају биле такве да омогућавају да се оправдано узме у обзир степен кривице или бриге која се може приписати компанији подносиоцу представке или, барем, однос између понашања компаније и кршења закона које се несумњиво догодило; као и да ли су предметни поступци компанији подносиоцу представке пружили разумну прилику да изнесе свој случај надлежним органима. Да би се утврдило да ли су ови услови испуњени, мора се имати свеобухватан поглед на применљиве процедуре.

У овом случају, компанија подносилац представке је настојала да поврати свој камион и, са тим циљем, оспорила је његово одузимање пред Уставним судом након што је првобитна одлука првостепеног суда да га врати поништена у складу са жалбом Вишег државног тужиоца. Међутим, супротно претходно наведеним случајевима, више инстанце су релевантно домаће законодавство протумачиле тако да подразумева обавезно одузимање сваког возила коришћеног за трговину дрогом, без обзира на ревност и добру веру власника. Као резултат тога, иако није било назнака да је компанија подносилац представке била умешана у извршење наведеног кривичног дела или да је имала било каква сазнања о незаконитим активностима свог возача или да није спровела редовне контроле возила, није имала никакву ефективну могућност да обезбеди враћање свог камиона.

У овом случају, не изгледа као да је камион био прилагођен за кријумчарење дроге, нити је било претходних инцидената узрокованих пропустом компаније подносиоца представке да спречи превоз илегалних пошилики својим возилима, што би покренуло питање одговорност компаније подносиоца за извршење предметног кривичног дела. У светлу наведеног, Суд не види какве се штетне последице могу очекивати од враћања камиона власнику.

У светлу ових разматрања, Суд сматра да обавезно одузимање возила компаније подносиоца представке, заједно са недостатком реалне могућности да се добије надокнада за губитак, нису у довољној мери узели у обзир интересе компаније подносиоца представке.

Суд стога сматра да у овом случају није постигнута правична равнотежа између захтева општег интереса јавности и права компаније подносиоца представке на мирно уживање своје имовине и да је терет стављен на компанију подносиоца представке био превелик.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда ЕСЉП, представка бр. 42079/12, В.К.М. Lojistik Tasimacilik Ticaret Limited Sirketi против Словеније од 17. јануара 2017. године.](#)

Пресуда ЕСЉП, Жалба бр. 23572/07
Zschüschen против Белгије
5. мај 2017. године
РЕЗИМЕ ЕCHR-7

I. Чињенице случаја

Холанђанин Zschüschen отвара банковни рачун у Белгији у марту 2003. године и на тај рачун депонује укупни износ од 75.000 евра, у пет трансакција и у року од два месеца. Zschüschen има историју трговине дрогом и нема приход (у Холандији). У Белгији је против њега покренут поступак за прање новца. У првом моменту Zschüschen је рекао да је новац зарађен радом који није био пријављен а трајао је четири године. Окривљени није желео да наведе имена послодаваца. Током кривичног поступка Zschüschen се бранио ћутањем. Године 2006. Zschüschen је осуђен у Белгији (на 10 месеци условне казне, кажњен је са 5.000 евра и одузето му је 75.000 евра).

II. Основи представке

Zschüschen се у представци пре свега позивао на члан 6, ст. 1 и 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП), односно на повреду права на правично суђење, на повреду претпоставке невиности и права окривљеног да се брани ћутањем. Чињеница да у поступку није прецизирано предикатно дело, наводно је према подносиоцу повреда његовог права на одбрану, као и повреда права да буде благовремено обавештен о оптужбама које му се стављају на терет. Поред тога, истицао је и повреду члана 6 ст. 3 тач. а ЕКЉП.

III. Одлука суда

Члан 6 ст. 1 и 2 ЕКЉП (правично суђење и претпоставка невиности)

Према ЕСЉП, Zschüschen је пружио нејасно и неуверљиво објашњење (франц: *déclarations vagues et peu convaincantes*) о пореклу новца и није желео да одговори ни на једно додатно питање о томе. Суд у Белгији је ово одбијање да пружи објашњење о пореклу новца узео у обзир при доношењу закључка да је новац потекао из криминала. Према ЕСЉП, то није у супротности са Европском конвенцијом о људским правима (право окривљеног да се брани ћутањем и право да се не самоинкриминише), пошто је у овом случају постојао и други доказ.

Ова оцена би могла бити другачија само уколико би коначна одлука била у потпуности или у великој мери заснована на томе што се Zschüschen бранио ћутањем.

У овом случају, чињенице и околности су биле такве да је његово ћутање само потврдило доказе који су већ постојали. Исто тако, узето је у обзир да Zschüschenу не би требало да буде тешко да поткрепи своју изјаву о пореклу новца. Закључци изведени из његовог одбијања да да изјаву нису неправедни или неразумни, већ су здраворазумски (не могу се сматрати неправедним или неразумним).

Члан 6 ст. 3 тач. а ЕКЉП (благовремено обавештење о оптужбама)

ЕСЉП наводи да је у складу са белгијским законодавством осумњичени адекватно обавештен о оптужбама против њега, с обзиром на јасан и детаљан опис трансакција осумњиченог и правно

образложење у вези са прањем новца. Као резултат тога, Zschüschen је знао од којих оптужби је морао да се брани. ЕСЉП такође наводи, што је релевантно за ситуацију у Холандији (а можда и у другим државама), да члан 6 ст. 3, тачка а ЕКЉП не укључује обавезу да се опише конкретно предикатно дело у оптужбама. На крају крајева, предикатно дело којим је новац стечен, није у основи оптужби у случају прања новца. Укратко, ова пресуда потврђује да решавање случајева прања новца у Холандији, применом плана *корак по корак*, није у супротности са Европском конвенцијом о људским правима.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда ЕСЉП, представка бр. 23572/07, Zschüschen против Белгије од 5. маја 2017. године.](#)

Одлука Европског суда за људска права, Представка бр. 41680/13
Улемек против Србије
2. фебруара 2021. године
РЕЗИМЕ ЕCHR-8

I. Чињенице случаја

Између 2007. и 2009. године, подносилац представке је осуђен као вођа организоване криминалне групе за низ тешких злочина које је починио између 1999. и 2003. године и осуђен је на 40 година затвора.

Тужилаштво за организовани криминал је 29. марта 2010. године поднело захтев за одузимање имовине подносиоца представке у складу са Законом о одузимању имовине проистекле из кривичног дела (*Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела*) (у даљем тексту „Закон из 2008. године“). Предмет тужиочевог захтева била је кућа подносиоца представке коју је купио 1998. године за 374.409 немачких марака (DM) (отприлике 190.000 евра (EUR)). Тужилац је даље тврдио да је укупна легитимна зарада подносиоца представке 1996. године била мања од једне петнаестине износа који је платио за имовину. Пошто је постојао очигледан несклад између легитимне зараде подносиоца представке и вредности његове имовине, и пошто је осуђен као члан организоване криминалне групе, тужилац је тражио одузимање предметне куће.

Дана 20. маја 2010. године, Посебно одељење Вишег суда у Београду прихватило је захтев тужиоца и издало налог за одузимање имовине. Суд је образложио да су постојале очигледне разлике између легитимне зараде подносиоца представке и вредности његове имовине. С обзиром да подносилац представке није пружио ниједан чврст доказ да је спорну имовину стекао законито зарађеним средствима, и пошто је осуђен за тешка кривична дела са елементима организованог криминала путем којих је „прибавио огромну зараду“, суд је утврдио да је одузимање било оправдано. Суд је такође објаснио да ова врста одузимања није захтевала утврђивање директне везе између кривичног дела за које је подносилац представке осуђен и стицања имовине.

Дана 27. јула 2007. године, Апелациони суд у Београду је укинуо налог за одузимање имовине и наложио враћање предмета на поновно одлучивање. Апелациони суд је утврдио да Виши суд није утврдио тачно време када су осуђујуће пресуде изречене подносиоцу представке постале правноснажне и, сходно томе, да ли је захтев тужиоца за одузимање имовине поднет благовремено. Апелациони суд је даље утврдио да Виши суд није у довољној мери испитао све доказе које је поднудио подносилац представке. Виши суд у Београду је 14. фебруара 2011. године поново прихватио захтев за одузимање имовине подносиоца представке, истовремено отклањајући недоследности на које је Апелациони суд указао у својој одлуци од 27. јула 2007. године.

Апелациони суд у Београду је 3. априла 2012. године потврдио налог о одузимању имовине од 14. фебруара 2011. године. Између осталих налаза, Апелациони суд је разјаснио природу поступка за одузимање имовине стечене кривичним делом тако што је разликовао од обичног одузимања имовинске користи стечене кривичним делом. Суд је образложио да је одузимање имовине стечене кривичним делом посебан правни институт усмерен против имовине лица осуђених за посебно тешка кривична дела, укључујући и организовани криминал, и да када је лице осуђено за организовани криминал, постоји претпоставка да је његова или њена имовина незаконито стечена док се не докаже супротно. Након детаљног разматрања жалбе подносиоца представке и чињеничних и правних налаза Вишег суда у Београду, суд је утврдио да је подносилац представке имао разумну прилику да изнесе свој случај и поновио је налаз потоњег суда да подносилац представке није успео да докаже да је спорну имовину стекао законито. Суд је даље навео да никаква конкретна веза између одређеног кривичног дела и стицања имовине није била потребна да би се примениле одредбе о одузимању имовине стечене кривичним делом и да конкретно кривично дело којим је имовина стечена не мора бити доказано. Суд је објаснио да се по Закону из 2008. године може одузети чак и имовина стечена пре извршења кривичних дела за која је подносилац представке осуђен, јер није потребна никаква веза између тих кривичних дела и имовине. На крају, суд је истакао да мера одузимања имовине стечене кривичним делом није кривична санкција, већ посебна мера за одузимање имовине и иметка стеченог на незаконит начин. Суд је закључио да се из ових разлога не примењују одредбе о забрани ретроактивности кривичног закона.

Подносилац представке је уложио уставну жалбу, коју је Уставни суд касније одбацио.

Касније је подносилац представке поднео неколико захтева за понављање поступка за одузимање имовине. Ти захтеви су одбијени.

II. Основи представке

Подносилац представке је тврдио да је применом мере одузимања у његовом случају повређено начело неретроактивности кривичног закона. Поред тога, позивајући се на члан 1. Протокола бр. 1 уз Конвенцију, подносилац представке се жалио да је одузимање његове имовине прекршило његово право на мирно уживање имовине.

III. Одлука суда

Што се тиче легитимности циља коме се тежило спорним одузимањем имовине, Суд примећује да је та мера чинила суштински део већег законодавног пакета који има за циљ интензивирање борбе против организованог криминала. Она је првенствено била осмишљена да лиши особу добити добијене од бављења криминалним активностима и, што је још важније, да уклони вредност зараде од могуће будуће употребе у криминалним активностима. Циљ мере је, сходно томе, био не само да се осигура да се злочин не исплати, већ и да се спречи промет средстава за даље јачање криминала.

Дакле, имајући у виду закључке Суда о природи мере по Закону из 2008. године (...), примећује да је циљ спорног поступка био да се спречи неосновано богаћење кроз тешка кривична дела као таква, слањем јасног сигнала лицима која су већ умешана у такве злочине или размишљају о томе да њихова противправна дела, чак и ако су прошли неоштећени у систему кривичног правосуђа, ипак не би донела материјалну корист ни њима ни њиховим породицама (видети, *mutatis mutandis*, *Гогитидзе и други*, ...). Поред тога, та мера је имала јасне ресторативне елементе, јер су српски судови могли да додељују одузету имовину жртвама злочина које су починили власници или њихови претходници.

Суд сходно томе налази да је мера одузимања у овом случају спроведена у складу са општим интересом да се обезбеди да коришћење предметне имовине не донесе предност подносиоцу представке на штету заједнице.

Што се тиче сразмерности оспореног одузимања горепоменутом циљу којем се тежило, Суд примећује да је подносилац представке своје аргументе ограничио на притужбу на ретроспективну примену механизма конфискације према Закону из 2008. године. С обзиром на информације доступне у списима предмета, ништа не указује на то да је одузимање куће подносиоца представке било непропорционално нити је он то тврдио. С тим у вези, Суд посебно примећује да је, према налазима домаћих судова, подносилац представке стекао огромну зараду кривичним делима које је починио. Будући да је то случај, Суд закључује да мешање у имовинска права подносиоца представке није било несразмерно легитимном циљу којем се тежило.

Из ових разлога, Суд проглашава притужбе неприхватљивим.

IV. Прочитајте цео текст судске одлуке

[Одлука Европског суда за људска права, Представка бр. 41680/13, Улемек против Србије од 2. фебруара 2021. године.](#)

Пресуда ЕСЉП, Жалба бр. 15572/17
Ђорђевић против Француске
7. октобар 2021. године
РЕЗИМЕ ЕCHR-9

I. Чињенице случаја

Подносилац представке, Златимир Ђорђевић, живи у Бондију (Француска). Судском истрагом је утврђено да је десетак младих жена извршило низ провала у Швајцарској и Немачкој, у периоду од септембра 2009. до маја 2010. године. Показало се да су те крађе извршене по налогу и у корист мушкараца који припадају једној криминалној организацији, коју из региона Париза контролише г. Ђорђевић. 22. новембра 2010. године истражни судија је наредио заплону два стамбена објекта у Бондију. Објекат А, који су г. Ђорђевић и његов партнер/ партнерка купили 1990. године на своја име и где је пар живео, процењен је на 350.000 евра. Објекат Б, чији је г. Ђорђевић једини власник од 1998. године, процењен је на 817.000 евра. 2. априла 2013. године, г. Ђорђевић је позван на кривични суд за продужено кривичнодело завере. Кривични суд у Колмару донео је 9. маја 2014.

године осуђујућу пресуду којом је, између осталих казни, наложио и одузимање објекта А. Господин Ђорђевић и његов партнер/ партнерка уложили су жалбе само на одузимање имовине. Пресудом од 6. октобра 2015. године, Апелациони суд у Колмару је поред одузимања објекта А наложио и одузимање објекта Б. Жалба окривљеног и његовог партнера / партнерке у којој се тврдило да је дошло до погрешне примене закона је одбијена.

II. Основи представке

Подносилац представке је тврдио да одузимање стамбеног објекта представља несразмерно мешање у његова имовинска права. Истакао је да је имовина законито стечена много пре кривичних дела за која је осуђен.

III. Одлука суда

Суд није сумњао да је борба против организованог криминала циљ који служи јавном интересу.

У погледу пропорционалности, суд је нагласио да **одузимање имовине стечене криминалом игра важну улогу, како у правном систему више држава уговорница, тако и на међународном нивоу, и да се тренутно користи не само у сврху пружања доказа о кривичном делу, већ и као посебна казна за извршено дело.** Суд је већ уважио да би **одузимање могло укључивати нешто од имовине појединца, а да одузета имовина не мора нужно бити предмет кривичног дела, средство извршења истог или директна добит од њега.** Суд је истакао да је спорно одузимање изречено као казна за посебно тешка кривична дела, учињена као поновљена дела. У овом случају, суд је приметно да су национални судови наложили само делимично одузимање непокретне имовине подносиоца представке и да су узели у обзир обим добити коју је остварила криминална организација коју је предводио подносилац представке.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда ЕСЉП, представка бр. 15572/17, Ђорђевић против Француске од 7. октобра 2021. године.](#)

Пресуда ЕСЉП, представка бр. 36584/17
МД и други против Шпаније
28. јун 2022. године
РЕЗИМЕ ЕСЧР-10

I. Чињенице случаја

У фебруару 2014. године, 20 судија и магистрати су у Каталонији потписали манифест у којем су изразили своје правно мишљење у корист „*права каталонског народа да одлучује*“. Сматрали су да се ово право може остварити у оквиру Устава Шпаније и међународног права.

Дана 3. марта 2014. године, новине La Razón објавиле су чланак под насловом „*Завера тридесет троје судија сепаратиста*“, који је укључивао фотографије и личне податке подносиоца представке.

Подносиоци представке верују да су ове информације добијене из базе података личних докумената шпанске полиције, која садржи идентификационе податке шпанских држављана.

Подносиоци представке су поднели пријаву, што је довело до кривичног поступка који је покренут у Барселони, али је касније пребачен у Мадрид из разлога месне надлежности. Подносиоци представке су веровали да су догађаји могли да чине кривична дела као што су откривање и одавање тајни, нелојалност у чувању докумената и кршење тајни од стране јавног службеника.

У почетку, Мадридски истражни судија бр. 15 је одбацио пријаву 8. септембра 2014. године, наводећи да чињенице представљају кривично дело, али да немају довољно основа да се припишу одређеном лицу.

Подносиоци су уложили жалбу на ову одлуку и жалба је проглашена прихватљивом од стране Audiencia Provincial of Madrid у фебруару 2015. Audiencia Provincial се није сложила са оценом истражног судије, напомињући да неки неопходни докази нису испитани.

Случају је придружен полицијски извештај који садржи идентитете и личне податке подносилаца представке, заједно са њиховим фотографијама из полицијске базе података личних докумената. Извештај се односио на групу судија која је објавила манифест и укључивала запажања о њиховој професионалној припадности и учешћу на курсевима.

Даљу истрагу и изјаве предузео је истражни судија бр. 15 из Мадрида у октобру 2015. године, али је судија поново одбацио поступак због немогућности идентификације лица одговорног за кривична дела.

Подносиоци су уложили жалбу на ову одлуку, али је Audiencia Provincial у априлу 2016. одбацила жалбу, наводећи да нема информација да се дело припише лицима од којих су узете изјаве.

Подносиоци су поднели захтев за поништење ове одлуке, који је одбијен у мају 2016. Они су потом Уставном суду уложили жалбу за уставну заштиту (*"recurso de amparo"*), али је она одбијена у новембру 2017. године због недостатка одговарајућег образложења за њену посебну уставну релевантност.

II. Основи представке

Подносиоци се притужују да је прекршен члан 8 Конвенције, прво с обзиром на то да је полиција, без икаквог правне основе, сачинила извештај о сваком подносиоцу представке (као потписницима горе поменутог манифеста) користећи фотографије преузете из полицијске базе личних докумената, и друго, пошто је тај извештај процурио у штампу; на крају, жалили су се на објављивање њихових фотографија у новинама.

III. Одлука суда

У процени суда, фокус је на коришћењу података од стране полиције и њиховом утицају на право појединца на приватност, заштићено чланом 8 Европске конвенције о људским правима. Члан 8 има за циљ да спречи самовољно мешање јавних власти у приватни и породични живот, дом и преписку особе. Суд наглашава да свако мешање мора да буде у складу са законом, да има легитиман циљ и да мора бити неопходно у демократском друштву.

Суд утврђује да само чување података о личности представља мешање у право на приватност, без обзира на накнадну употребу тих података. Истиче важност ограничавања употребе података на сврху за коју су прикупљени и признаје да подаци који откривају политичко мишљење захтевају појачану заштиту.

Према члану 8, држава не само да има негативну обавезу да се уздржи од мешања, већ има и позитивне обавезе да обезбеди ефективно поштовање приватног живота. Ове позитивне обавезе могу укључивати предузимање неопходних корака за заштиту права појединца на приватност и заштиту његовог физичког или моралног интегритета. Суд истиче да ефикасна истрага треба да буде у стању да утврди чињенице и идентификује и казни одговорне.

Примењујући ове принципе на случај у питању, суд налази да је полицијски извештај, који је састављен без икаквих назнака криминалних активности од стране појединаца који су укључени, прекршио члан 8 јер није био у складу са домаћим законом и да су прикупљени подаци коришћени у сврху која није оправдана.

Штавише, суд примећује да је до цурења фотографија подносилаца представке, које потичу из полицијске базе података, могло доћи само уз дозволу власти, што имплицира одговорност државе. Након цурења информација, требало је спровести ефикасну истрагу како би се ствар исправила. Међутим, суд налази да истрага коју су спровели правосудни органи није испунила потребне стандарде и није идентификовала одговорне стране.

На основу ових налаза, суд закључује да само постојање полицијског извештаја и неадекватна истрага о цурењу истог, представљају кршење члана 8 Конвенције. Држава није испунила своје позитивне обавезе да заштити право подносилаца представке на приватност и да спроведе ефикасну истрагу.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда ЕСЉП, представка бр. 36584/17, МД и други против Шпаније од 28. јуна 2022. године.](#)

СУД ПРАВДЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Пресуда ЕСП, Предмет Ц-234/18
19. март 2020. године
РЕЗИМЕ СЈЕУ-1

I. Чињенице о случају

Пресуда националног суда је донета у контексту поступка између бугарске Комисије за борбу против корупције и одузимање незаконито стечене имовине („Комисија за одузимање имовине“) и БП, приватног лица и више физичких и правних лица повезаних или под контролом особе БП, а у вези са захтевом за одузимање имовине незаконито стечене од стране особе БП и тих лица. Против БП, у својству председника надзорног одбора једне бугарске банке, покренут је кривични поступак због тога што је у периоду од 2011. до 2014. године, подстицао друга лица на незаконито присвајање средстава те банке. У време подношења захтева Европском суду правде за претходну (прелиминарну) одлуку, у поступку пред националним судом још није била донета правноснажна осуђујућа пресуда. Из истраге спроведене против окривљених БП и других, из које је постало очигледно да

је БП стекао имовину на незаконит начин, Комисија за одузимање незаконито стечене имовине је покренула парнични поступак пред судом тражећи, између осталог, и доношење наредбе за одузимање имовине у власништву лица БП и чланова његове породице.

II. Основ за одлуку у претходном поступку

Према ставу БП и осталих лица на које се захтев односио, имовина је могла бити одузета само на основу правноснажне кривичне пресуде.

III. Одлука суда

Суд у својој пресуди није прихватио резонување и позицију окривљених. Суд је навео да се, посебно имајући у виду сврху и формулацију одредаба Оквирне одлуке 2005/212, мора сматрати да је оквирна одлука акт који има за циљ обавезивање држава чланица да успоставе заједничка минимална правила за конфискацију средстава и имовинске користи стечених криминала, како би се олакшало међусобно признавање судских одлука о одузимања имовине донетих у кривичном поступку. Сходно томе, Суд је сматрао да Оквирна одлука 2005/212 не регулише конфискацију средстава и прихода стечених незаконитим активностима које је наредио суд државе чланице у контексту поступка који се не односи на утврђивање једног или више кривичних дела. Суд је заузео став да одлука домаћег суда која није донета у кривичном поступку (већ у парничном поступак који је за предмет имао имовину за коју се тврди да је незаконито стечена и који је спроведен одвојено од кривичног поступка) не спада у оквир Оквирне одлуке 2005/212.

Право ЕУ не спречава државе чланице да доносе прописе којима се предвиђа да одузимање незаконито стечене имовине налаже национални суд у поступцима у којима се не утврђује постојање кривичног дела нити, *a fortiori*, кривична одговорност лица за извршења кривичног дела.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда ЕСП, Предмет Ц-234/18, од 19. марта 2020. године.](#)

Пресуда ЕСП, Предмет Ц-393/19
14. јануар 2021. године
РЕЗИМЕ СЈЕУ-2

I. Чињенице случаја

Особа ОМ је била запослена као возач у транспортном предузећу основаном у Турској, и обављао је међународни транспорт тегљачем и приколицом тог предузећа. 11. јуна 2018. године, док се припремао за превоз робе од Истанбула (Турска) до Делменхорста (Немачка), ОМ је прихватио предлог да за накнаду илегално превезе 2 940 античких кованица (вредности од приближно 37,600 евра) у Немачку. Дана 12. јуна 2018. године, након преласка границе између Турске и Бугарске, ОМ је био подвргнут царинској контроли, током које су откривени новчићи који су били сакривени у тегљачу. Новчићи, тегљач, приколица, кључ и регистарске исправе за то возило одузети су као материјални докази о учињеном кривичном делу.

За време истраге, генерални директор турског предузећа, које је било послодавац особе ОМ, тражио је враћање тегљача и приколице, наводећи да предузеће нема везе са тим кривичним делом и да враћање истих неће ометати истрагу. Тужилац који је водио истрагу је одбио тај захтев са образложењем да се материјални докази, према бугарском закону, чувају до окончања кривичног поступка и да би враћање истих ометало истрагу. Генерални директор предузећа је затражио поништење одлуке којом је одбијен захтев пред Окружним судом у Хаскову (Бугарска), који је одлуку потврдио наредбом од 19. октобра 2018. године, на шта се није могла уложити жалба.

Пресудом од 22. марта 2019. године, Окружни суд у Хаскову је осудио ОМ за тешко кријумчарење. Новчићи и тегљач су заплени у корист државе, у складу са бугарским законом. Насупрот томе, приколица која није била директно повезана са извршењем кривичног дела, враћена је предузећу. ОМ је уложио жалбу на ту пресуду у делу који је наложио заплону тегљача, тврдећи да је то одузимање било у супротности са, између осталог, одредбама европског права.

II. Основи за претходну одлуку

Суд који одлучује о прослеђивању предмета Суду правде сматра да би одредба бугарског закона која дозвољава заплону имовине чак и када превозно средство које се користи за превоз кријумчарене робе не припада учиниоцу кривичног дела, могла довести до неравнотеже између интереса власника/ треће стране који није учествовао и није ни на који начин повезан са кривичним делом, и интереса државе да одузме ту имовину по основу њеног коришћења у извршењу кривичног дела.

С тим у вези, суд који одлучује о прослеђивању предмета Суду правде сматрао је да је предузеће које је било власник камиона било лишено приступа правди, с обзиром да му према правилима поступка пред националним органима није дозвољено да изнесе своје гледиште, што је резултирало тим да није обезбеђена равнотежа између свих интереса.

Поред тога, према европском праву, неопходно је обезбедити посебне заштитне мере и правна средства како би се гарантовало очување основних права не само осумњичених или оптужених лица, већ и трећих лица која нису кривично гоњена, укључујући право на учествовање у поступку трећих лица која тврде да су власници предметне имовине.

III. Одлука суда

Национална одредба која дозвољава одузимање имовине која је коришћена за извршење кривичног дела, али припада трећој страни која поступа у доброј вери, супротно је европском праву.

Национални закон који дозвољава одузимање, у контексту кривичног поступка, имовине која припада лицу које није лице које је учинило кривично дело, а претходно му није понуђен делотворни правни лек, супротан је европском праву.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда ЕСП, Предмет Ц-393/19 од 14. јануара 2021. године.](#)

Пресуда ЕСП, Спојени предмети Ц-845/19 и Ц-863/19
21. октобар 2021. године
РЕЗИМЕ СЈЕУ-3

I. Чињенице случаја

Двојица бугарских држављана („дотичне особе“) осуђена су за неовлашћено држање веома опасних наркотика у циљу дистрибуције. Након те кривичне пресуде, Окружно јавно тужилаштво у Варни (Бугарска) поднело је захтев Окружном суду у Варни за одузимање новца који је откривен у њиховим домовима током претреса.

На рочишту пред тим судом, окривљени су изјавили да је заплешени новац припадао члановима њихових породица. Чланови породица нису учествовали у поступку пред судом, јер им национални закон то не дозвољава. Домаћи суд који је упутио предмет Европском суду правде одбио је да одобри одузимање тог новца, сматрајући да кривично дело за које су окривљени били осуђени није довело до прибављања економске користи. Поред тога, иако постоје докази да су дотичне особе продавале наркотику, нису биле осуђене нити оптужене за такво кривично дело. Окружно јавно тужилаштво у Варни је уложило жалбу на ту пресуду, тврдећи да тај суд није узео у обзир Директиву 2014/42 (која садржи релевантно право ЕУ о проширеном одузимању) када је применио релевантне националне одредбе.

II. Основ за претходну одлуку

У таквим околностима, поступајући национални суд одлучио је да постави питање Европском суду о правде да ли се Директива 2014/42 примењује само у прекограничним ситуацијама, и даље је поставио питања у вези са обимом одузимања, предвиђеним том директивом, и правом на делотворни правни лек трећег лица које тврди да, или за које се тврди, да је он или она власник имовине која је предмет одузимања.

III. Одлука суда

1. Поседовање наркотика у сврху дистрибуције истих је посебно тешко кривично дело са прекограничним аспектом. Сходно томе, законодавство ЕУ је надлежно да усвоји минимум прописа усклађивања која се тичу дефинисања кривичних дела и казни у тој области.
2. Европско право не само да предвиђа одузимање имовине која представља економску добит проистеклу из кривичног дела за које је учинилац осуђен, већ такође предвиђа одузимање имовине која припада том извршиоцу, за које се национални суд на саслушању предмета увери да произилази из другог кривичног дела. У ту сврху, тај суд може узети у обзир чињеницу да је вредност предметне имовине несразмерна законитом приходу осуђеног лица.
3. Национално законодавство које дозвољава одузимање имовине која припада лицу које није извршилац кривичног дела, а да то лице нема право да се појави као странка у поступку за одузимање имовине, није у складу са правом ЕУ.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда ЕСП, Спојени предмети Ц-845/19 и Ц-863/19 од 21. октобра 2021. године.](#)

ФРАНЦУСКА

Пресуда Касационог суда Француске, бр 16-82.579 [ECLI:FR:CCASS:2017:CR03114]
20. децембар 2017. године
РЕЗИМЕ FR-1

I. Чињенице случаја

Дана 21. октобра 2010. године, на граничном прелазу Кале (канал Ламанш), цариници су открили сакривену суму новца у возилу којим је управљао г. И, британски држављанин и возач камиона компаније Кент Тракинг Лтд, чији је директор г. З. откривено је да је 693.000 евра превезено између Уједињеног Краљевства и Холандије преко Француске између јануара и октобра 2009. године. Ово је урађено на захтев г. З, а извршио га је г. Икс, који је идентификован као спонзор.

Г. Икс, који је био под мерама надзора британских власти, осуђен је од стране суда Саутворк Краун за кривично дело снабдевања канабисом.

Након судске истраге, г. И, г. З и г. Икс су предати Кривичном суду по неколико оптужби. У случају господина Икс, он је оптужен за прање прихода стечених трговином дрогом, заверу ради извршења кривичног дела, царинска дела и непријављени трансфер средстава. Господин Икс је изручен француским властима на основу европског налога за хапшење, а након суђења је проглашен кривим и осуђен на седам година затвора, новчану казну од 25.000 евра и трајну забрану уласка на територију Француске.

Г. Икс је уложио жалбу против пресуде.

II. Жалбени разлози

У вези са оптужбама за прање прихода стечених трговином дрогом и заверу ради учествовања у тој трговини, апелант доводи у питање мере надзора британских власти и доказе који су из тих мера проистекли, посебно у вези са осуђујућом кривичном пресаудом за дело трговине дрогом.

III. Одлука Касационог суда

Касациони суд закључује да је Апелациони суд, који је суверено оценио чињенично стање и доказе које су саслушале обе стране, оправдано поступао у својој одлуци.

Сходно томе, Апелациони суд закључује да се касациони захтев који се односи на повреду права не може прихватити.

IV. Цео текст судске одлуке

[Пресуда Касационог суда Француске, бр. 16-82.579, 20. децембар 2017. године \[ECLI:FR:CCASS:2017:CR03114\].](#)

Пресуда Врховног касационог суда Француске, бр. 17-87.551
13. марта 2018. године
РЕЗИМЕ FR-2

I. Чињенице случаја

Дана 9. децембра 2012. године, на аеродрому Ла Мол-Сен-Тропе, примећен је приватни авион Фалкон како истовара десет кофера тежине од по 50 килограма сваки који су припадали једном путнику. Након низа контрола, покренута је судска истрага о трансатлантским путовањима намењеним увозу наркотика ваздушним путем. Дана 19. марта 2013. године, двадесет три особе су ухапшене у авиону Фалкон који је летео из Ле Буржеа. Авион је био натоварен са више од 700 килограма ускладиште-ног кокаина на аеродрому Пунта Кана.

Након истрага о интерконтиненталном транспорту наркотика, посебно три путовања између Француске и Доминиканске Републике, једно у децембру 2012. године и друго између 25. фебруара и 4. марта 2013. године, треће путовање је било прекинуто хапшењем 19. марта 2013. године у Пунта Кани.

II. Одлука по жалби

Претресно веће Апелационог суда Екс ан Прованс утврдило је да постоје довољни разлози за подизање оптужнице против г. "X". Претресно веће је тврдило да су криминалне активности прикривене иза непостојећих или нејасних уговора у вези са летовима до дестинација као што су Пуерто Плата, Кито и Белгија. Недостатак одговарајуће документације, неслагања у потписаним уговорима и присуство четвртог путника у заплењеном авиону покрећу озбиљна питања о легитимности трансакција.

Сведочења различитих укључених страна, укључујући пилоте и сараднике једног од оптужених, господина "X", сугеришу могуће саучесништво у сумњивим активностима. Упркос упозорењима о неубичајеном понашању на одређеним летовима, господин "X" очигледно није предузео адекватне кораке да истражи или реши ове забринутости, што је додатно подстакло сумње о његовој умешаности у незаконите активности.

Ужурбана набавка сефа и давање пуномоћја његовој супрузи непосредно пре хапшења и заплене у Пунта Кани, заједно са природом авио-саобраћаја и сумњама у готовинско плаћање, у комбинацији са недостатком уверљивих објашњења властима, појачало је сумњу у његову умешаност у трговину дрогом и прање новца.

III. Одлука Касационог суда

Пресудом Касационог суда одређено је да ће господину "X" (и још једном окривљеном) судити кривични суд за низ кривичних дела, укључујући увоз и уношење опојних дрога у покушају организоване криминалне групе, као и за злочиначко удруживање, увоз забрањене робе без декларације и прање новца. Истакнут је исход низа истрага спроведених у различитим земљама, укључујући Француску, Доминиканску Републику и Белгију. Ове истраге су водиле истражне судије. Истрага је дала довољно доказа који показују да је оптужени свесно учествовао у организовању активности у вези са међународном трговином дрогом.

Суд је констатовао да су оптужени били ангажовани на конспиративним састанцима, успостављању финансијских мрежа за повраћај и одлагање робе и на припремању и распоређивању ваздушног и копненог транспорта за недозвољени промет дроге. Штавише, утврђено је да се њихово учешће одвијало у оквиру хијерархијске структуре, при чему су улоге одређене у складу са вештинама и специјалностима сваког појединца.

Утврђено је да су окривљени били умешани и у намерно прикривање средстава којима су финансиране ове операције, што их доводи у везу са кривичним делима у вези са њима. У закључку, пресуда је потврдила да постоји довољно доказа да се окривљени сматрају одговорним за наведена кривична дела, на основу низа судских истрага које су показале њихово активно учешће у активностима везаним за међународну трговину дрогом.

Касациони суд је одлучио да је жалба недозвољена.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда француског касационог суда бр. 17-87.551, 13. март 2018 године \[ECLI:FR:CCASS:2018:CR00737\].](#)

Пресуда француског Апелационог суда из Париза, *Tribunal de Grande Instance*, бр. 11055092033 (УБС)
20. фебруара 2019. године
РЕЗИМЕ FR-3

I. Чињенице случаја

УБС АГ (швајцарско правно лице) оптужено је за банковну или финансијску превару од стране неовлашћеног лица и за тешки облик прања новца (уобичајена помоћ у инвестиционој трансакцији, прикривање или конверзија имовинске користи стечене кривичним делом).

УБС Француска је оптужен за саучесништво у банкарском или финансијском преступу од стране неовлашћеног лица и за кривично саучесништво у тешком прању новца.

II. Одлука суда

Судије су сматрале да су дела обележили посредни докази и подударни искази... Појединачно посматрани, ови докази нису били довољни али су, узети свеукупно, показали превару и њену системску природу.

Члан 427. Закона о кривичном поступку каже: „Осим ако законом није другачије одређено, кривична дела се могу доказати било којим доказом, а судија одлучује по свом уверењу. Судија своју одлуку може да заснује само на доказима који су изведени током поступка и на које су пред судом могло одговорити супротним доказима“.

Текст одребе, међутим, не значи да се може користити било какво доказно средство. Тачно је да се постојање чињеница и дела може утврдити законом предвиђеним доказним средствима, а да ниједно од њих није искључено или привилеговано, па у доказе спадају: материјални налази (индикатори, трагови), запажања специјализованих техничара, сведочења, испитивања и признања.

Међутим, судија мора да поштује захтеве законитости, лојалности, пропорционалности и достојанства. Он такође мора да образложи своју одлуку и објасни како је дошао или дошла до осуђујуће пресуде.

Да би се то постигло, осуђујућа пресуда мора бити заснована на елементима који су изнесени у поступку и о којима су странке слободно расправљале.

Службеник правосудне полиције стога не може бити несвјестан да се докази прикупљају у име јавног тужиоца, коме се у ту сврху мора обезбедити довољно доказа.

Истражни судија зна да су докази делотворни само ако су прикупљени на законит начин. У том случају, доказе ће поступајући суд користити да подупре своје интимно уверење. Дакле, са правне и чињеничне тачке гледишта, од уочавања кривичног дела до осуде његовог учиниоца, докази су структурирани током читавог поступка, од прикупљања индиција (који тада могу постати озбиљни и/или подударни) који произилазе из истраге, коју ће јавни тужилац рационалним поступком трансформисати у оптужницу.

У првом степену, УБС АГ и УБС Француска кажњени су са 3,7 милијарди евра и 850 милиона евра, *„суд мора да има релевантне и недвосмислене доказе да би донео осуђујућу пресуду“*.

Првостепене судије, које имају одлучујућу улогу у процени постојања ове намере, закључиле су постојање извршења кривичног дела из околности у којима је предметно дело извршено. Није изненађујуће да су дали исту процену: намерна природа прања пореских малверзација клијената Франс Интернешенела може се закључити из сталне и поновљене природе радњи банке УБС АГ, величине сума о којима је реч, и организоване и систематске примене нелегалних радњи прикупљања података на територији Француске, ослањајући се на своју француску подружницу и, на крају, стављајући на располагање својим клијентима низ услуга које представљају процедуре за управљање, улагање и прикривање њихове непријављене имовине прикупљене делимично на територији Француске.

Треба напоменути да је кривични суд у овој фази карактеризације кривичног дела прања новца прихватио постојање, на штету пореских органа, губитка који је директно проистекао из кривичног дела прања новца, чије постојање није неопходно као саставни елемент.

Што се тиче УБСФ-а, иако је овлашћен да врши процену клијената и потенцијалних клијената у Француској, он је ипак оптужен за саучесништво у незаконитом прикривању банака, због учешћа у процењивању које је спровео УБС АГ, и за саучесништво у тешком облику прања новца и пореске преваре.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда француског Апелационог суда из Париза \(*Tribunal de Grande Instance*\), бр. 11055092033 \(предмет УБС\), 20. фебруар 2019. године.](#)

Пресуда Касационог суда Француске, бр. 22-81.326 [ECLI:FR:CCASS:2023:CR00116]
15. фебруар 2023. године
РЕЗИМЕ FR-4

I. Чињенице случаја

Истрага је покренута као одговор на наводе о криминалној завери ради припреме чињења кривичних дела за које је предвиђена казна затвора од десет година, пружање криптолошких услуга осмишљених да обезбеде поверљивост без ваљане декларације, обезбеђивање криптолошког уређаја који не обезбеђује искључиво аутентификацију или функције контроле интегритета без претходне декларације и увоз криптолошког уређаја који не пружа искључиво функције аутентификације или контроле интегритета без претходне декларације. Увоз криптолошког уређаја који не пружа искључиво функције аутентификације или контроле интегритета без претходне декларације, прање новца од увоза наркотика, прање новца из кривичног дела трговине наркотицима и прање прихода из организованог криминала.

Предметне трансакције су извршили купци телефона опремљених системом за шифровање *Sky ECC*, које је продала канадска компанија [2]. Ове трансакције су обављене под условима који су обезбеђивали анонимност купца. Истраге су откриле да ово скупно и софистицирано решење за шифровање користе криминалне организације које делују у Холандији, Белгији и Француској, посебно да би обезбедиле тајност својих активности.

Истраге које је спровео заједнички истражни тим, који су оформиле холандске, белгијске и француске власти, откриле су да су учесници у међународној трговини дрогом користили решење за шифровање *Sky ECC*.

Судски наложена пресретања спроведена на серверима на којима се налази решење за шифровање, а који се налазе у Француској, и на порукама које су размењивали корисници, довели су до откривања адреса криптовалута пренетих поруком или путем слика. Анализа порука које се односе на ове адресе криптовалута открила је да је криптовалута користила или компанија [2] за примање уплата од своје мреже дистрибутера шифрованих телефона или брокери одговорни за обезбеђивање готовине ради омогућавања трговине дрогом.

Штавише, дешифроване поруке су такође откриле да су „брокери“ организовали испоруку великих сума готовине користећи „токене“. Ови токени су најчешће били фотографија серијског броја новчанице која је коришћена као валидација приликом преузимања новца. Анализом блокчејна, истражитељи су могли да идентификују трансакције у биткоинима, извршене са откривених адреса криптовалута, на рачуне које држи берза *Coinbase*.

Информације које је пружила америчка компанија [1] идентификовале су господина [O] [J] [E] као власника једног од ових биткоин налога, са стањем од приближно 780.756,84 америчких долара. Претрага пресретнутих шифрованих порука у разговорима који се односе на *Coinbase* налог господина [J] [E] открила је постојање дискусије која укључује идентификатор „*CDYGTQ*“. Размене овог идентификатора, које су подразумевале пренос адреса криптовалута и бројних фотографија „токена“, показале су да је реч о „брокеру“.

Истраге су откриле да је *Coinbase* налог господина [J] [E] примио 5,54 биткоина, што је приближно 140.500 евра, од корисника система *Sky ECC* који је идентификован као „*CDYGTQ*“. Налогом од

16. марта 2021. године, истражни судија је запленио дигиталну имовину у облику биткоина коју је господин [J] [E] држао у свом онлајн новчанику, а којим је управљала компанија [1], са седиштем у Лондону.

Г. [J] [E] се жалио на ову одлуку.

II. Жалбени разлози

У првом жалбеном основу, жалилац тврди да се у овом случају, као власник заплењене имовине, мора сматрати субјектом под кривичним прогоном, у смислу члана 6 Европске конвенције, и мора бити третиран на исти начин као лице под истрагом. Жалилац тврди да одлука о заплени није омогућила да бранилац г. [J] [E] добије копију докумената из *SKY ECC* и захтева јавног тужиоца, не поштујући чланове 706-153 Закона о кривичном поступку и члан 6 Европске конвенције о људским правима, заједно са начелом контрадикторности поступка.

У другом жалбеном основу, жалилац наводи да посебан налог за заплени није у довољној мери размотрен од стране истражног судског већа, јер кривично дело прања новца претпоставља да је лажно порекло опраних средстава која представљају предмет кривичног дела, установљено. Жалилац тврди да Истражно судско веће, не пружајући додатно објашњење о лажном пореклу све одузете дигиталне имовине, није оправдало своју одлуку о заплени.

III. Одлука Касационог суда

Касациони суд наводи да је одлука о заплени основана из следећих разлога:

Прво, власник одузете имовине који није оптужени или сведок не може, у овој фази поступка, бити третиран на исти начин као и они и имати исто право увида у сву документацију у поступку.

Друго, г. [J] [E] који, сходно члану 706-153 Закона о кривичном поступку, може само да захтева да има приступ процесним документима који се односе на заплени коју оспорава, био је упознат са налогом истражног судије за заплени. Уколико Веће настоји да оправда предметну меру позивањем на конкретне документе из поступка, дужно је да осигура да они буду достављени жалиоцу. У конкретном случају међутим, изван чињеничног стања, из стварне основе пресуде није видљиво да су се судије позивале на прецизно идентификоване документе из поступка који нису били достављени жалиоцу.

Треће, Веће је утврдило да би депоновање биткоина од стране господина [J] [E] на *Coinbase* налог вероватно представљало прање новца. Судије су утврдиле да је депоновање биткоина на *Coinbase* налог од стране [J] [E] представљало прање новца. То се заснивало на чињеници да методе рада криптоактива гарантују анонимност њихових оператера, као и да је имовина подносиоца представке у биткоинима, у износу од 140.500 евра, резултат трансакције са лицем укљученим у финансирање трговине дрогом, коришћењем криптолошког метода намењеног криминалним организацијама. Материјалне, правне или финансијске околности целокупне операције прања новца не могу имати друго оправдање осим да прикрију порекло или стварног корисника средстава у биткоинима.

У недостатку доказа о супротном које је пружио г. [J] [E], Истражно веће је применило претпоставку о незаконитом пореклу имовине, како је предвиђено чланом 324-1-1 Кривичног законика, на сва биткоин средства која се налазе на његовом *Coinbase* налогу. То је резултирало закључком да се

ради о директној или индиректној имовинској користи стеченој кривичним делом или прекршајем, па самим тим и о предмету кривичног дела прања новца.

Истражно веће је тако, на основу доказа који су му били на располагању, проверило да ли је заплењена имовина била предмет кривичног дела или имовинска корист проистекла из истог и утврдило да се може одузети.

Сходно томе, Касациони суд одбија жалбу.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда Касационог суда Француске, бр. 22-81.326, 15. фебруар 2023. године \(СКИ ЕЦЦ\) \[ECLI:FR:CCASS:2023:CR00116\].](#)

ФИНСКА

Пресуда Врховног суда Финске, бр. R2019/486 [ECLI:FI:KKO:2021:6]
3. фебруар 2021. године
РЕЗИМЕ FIN-1

I. Чињенице случаја

Господин А је играо онлајн игру на сајту компаније Б (удружење слот машина), за износ од 2.149.794,00 евра. Од овог износа, 819.160,71 евра је од новца који је господин А као рачунођа проневерио од својих клијената, а остатак од добитака које је компанија Б исплатила господину А за његово коцкање.

Компанија Б је поднела извештај Управи криминалистичке полиције у којој се наводи да је господин А потенцијално извршио кривично дело прања новца. У извештају је наведено да је клијент играо казино игре које укључују значајне суме новца, иако је имао ограничена расположива средства.

Упркос подношењу извештаја о прању новца, компанија Б је дозволила клијенту да настави да игра казино игре још отприлике девет месеци након пријаве кривичног дела, у ком периоду је он потрошио износ од приближно 580.000,00 евра. То је омогућило клијенту да уплати депозите за коцкање од приближно 20.000 евра у једном дану.

Окружни суд је утврдио да је компанија Б извршила кажњиво дело из свесног нехата, с обзиром да се г. А коцкао знатним сумама новца и да је компанија Б имала релевантне информације о послу господина А. Окружни суд је утврдио да пропуст компаније да истражи порекло новца којим се г. А коцкао представља кршење релевантних прописа.

II. Жалбени разлози

Апелациони суд је навео да чињеница да је компанија Б пријавила господина А Управи криминалистичке полиције не представља основ за ослобађање од одговорности за пословне трансакције након пријаве.

Компанија Б је наставила да учествује у даљим сумњивим трансакцијама са господином А, иако је сумња у прање новца требало да буде јака у светлу онога што је компанија Б знала о коцкању и занимању г. А. Апелациони суд је прихватио образложење окружног суда да је компанија Б поступала са свесним нехатом. Апелациони суд је потврдио одлуку окружног суда да је компанија Б извршила нехатно прање новца.

Поред тога, Апелациони суд је потврдио да је компанија Б, због свог положаја лица које подноси пријаву према Закону о спречавању прања новца, имала велику обавезу да спречи кривична дела прање новца. Упркос томе, интерна упутства компаније Б о процесима извештавања била су незаконита и интерна подела одговорности је била мањкава. Компанија Б је у својим активностима пропустила да примени пажњу и опрез неопходне за спречавање прања новца и испуњени су услови за кажњавање Компаније на новчану казну у јавном интересу.

Компанија Б је уложила жалбу на одлуку Апелационог суда да се изрекне казна у јавном интересу због нехатног прања новца. Компанија је тврдила да је кривично дело пријављено полицији и да није примећено нехатнопонашање.

III. Одлука Врховног суда

Врховни суд Финске је применио фински Кривични закон да прогласи кривичну одговорност правних лица за нехат. Суд је осудио компанију (удружење слот машина) због непредузимања проактивних мера за спречавање прања новца након што је имала разумне основе да посумња у порекло депозита за онлајн казино игре које је уплатио играч „А“ и након што је извештај о могућем прању новца достављен Управи криминалистичке полиције. У девет месеци након објављивања извештаја о прању новца, Компанија није испунила своје обавезе из Закона о спречавању прања новца. Ове обавезе су укључивале континуирано праћење коцкања господина А, са посебном пажњом посвећеном неуобичајеним трансакцијама. Поред тога, од компаније се тражило да сваку сумњу на прање новца пријави Управи криминалистичке полиције. Штавише, компанија Б је била у обавези да прекине игру господина А ако је постојао разуман основ да се верује да је клијент био умешан у криминалне активности.

Врховни суд је утврдио да су интерне методе контроле, истраге и праћења биле недовољне за спречавање криминалних активности. То је било због чињенице да су услуге компаније биле посебно подложне прању новца.

Врховни суд је утврдио да је до прања новца дошло кроз пословање компаније Б у корист самог правног лица и да оно није предузело неопходну пажњу и мере опреза да спречи дело.

Сходно томе, потврђена је одлука да се удружењу слот машина изрекне новчана казна у јавном интересу због нехатног прања новца, упркос чињеници да је идентитет стварног извршиоца у удружењу остао непознат.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда Врховног суда Финске, бр. R2019/486, од 3. фебруара 2021. године \[ECLI:FI:KKO:2021:6\].](#)

ИТАЛИЈА

Пресуда Врховног касационог суда Италије, бр. 37932
1. децембар 2020. године
РЕЗИМЕ IT-1

I. Чињенице случаја

Првостепени суд у Бергаму прогласио је окривљеног кривим за радње које су представљале злочиначко удруживање, пореско кривично дело, преварне новчане трансакције и прање сопствених средстава. Такође, утврђено је да су окривљени, са другим сарадницима у злочиначком удружењу, у Словенији оснивали предузећа у чију корист су вршили трансфере новчаних износа проистеклих из бројних пореских кривичних дела. О томе сведочи предметна оптужба и осуђујућа пресуда.

Након трансфера средстава на текуће рачуне ових предузећа, окривљени је са још једним својим партнером кренуо у Словенију, где су подигли значајне суме новца са наведених текућих рачуна и потом се вратили у Италију са тако очишћеним/опраном готовином.

II. Одлука по жалби

Другостепени суд је потврдио осуђујућу пресуду оптуженима за кривична дела злочиначког удруживања, пореске прекршаје у складу са члановима 2, 8 и 10 (4) Законске уредбе бр. 74 од 10. марта 2000. године, као и кривична дела преварног преноса новца и прања сопственог новца.

III. Одлука Врховног суда

Врховни суд Италије је одбио је жалбу изјављену на пресуду Апелационог суда у Бреши, којом је потврђена пресуда Суда у Бергаму, којом су оптужени осуђени за кривично дело злочиначко удруживање, порески злочин, преварне трансфере новца и прање сопственог новца.

Врховни суд је констатовао да прање новца постоји на следећи начин: наведено је да су оптужени у Словенији оснивали предузећа у корист којих су вршили трансфере новчаних средстава од бројних пореских кривичних дела. Након преноса средстава на наведене текуће рачуне, подносилац жалбе и други партнери су отишли у Словенију, где су са наведених текућих рачуна подизали значајне суме новца и са тако опраним новчаним средствима се вратили у Италију.

Пресуда Апелационог суда је овим потврђена.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда Врховног касационог суда Италије, бр. 37932, од 1. децембра 2020. године.](#)

Пресуда Врховног касационог суда Италије, бр. 9646
11. јануар 2022. године
РЕЗИМЕ IT-2

I. Чињенице случаја

Суд у Риминију прогласио је Дамијанија кривим за прање новца јер је од другог лица (Золија) примио 100.000,00 евра. Золи је тај износ приходовао од компаније FIMM SRL, чији је законски заступник био. Средства су потицала из кривичног дела проневере.

II. Одлука по жалби

Другостепени суд је потврдио осуђујућу пресуду којом су оптужени оглашени кривим за кривична дела злочиначког удруживања и пореска кривична дела у складу са члановима 2, 8 и 10 (4) Законске уредбе бр. 74 од 10. марта 2000. године, као и кривична дела преварног трансфера новца и прања сопственог новца (енг - *self-money laundering*).

III. Одлука Врховног суда

У пресуди Касационог суда је назначено да је у периоду од 2003. до 2005. године компанија FIMM SRL коришћена заједно са другим компанијама чији је Золи био правни заступник као јавни параван за вршење различитих финансијских кривичних дела, укључујући превару, утају пореза и проневеру банкарског кредита.

У том контексту, Золи је у новембру 2003. године склопио полису животног осигурања од 100.000,00 евра у корист друге компаније, која је искоришћена 27. марта 2006. године. Неколико дана касније, 30. марта 2006. године, Золи је извршио наведени трансфер у корист Дамијанија у малим траншама на рачун који је отворен истог дана и у истој експозитури банке, а који је потом затворен девет месеци касније. У међувремену, Дамијани је дао налоге за девет банковних трансфера од по 10.000,00 евра (депонованих на други рачун, али са истим власником рачуна), док је преосталих 10.000,00 евра подигнуто у готовини.

Суд је закључио да сума новца која је трансферована може бити само она која је дошла од компаније FIMM SRL, а која је проистекла из незаконитих активности ове компаније, пошто пореске пријаве показују да је Золи претходних година имао негативан или веома скроман опорезиви приход.

Касациони суд је жалбу прогласио недопуштеном.

IV. Цео текст судске одлуке

[Пресуда Врховног касационог суда Републике Италије, бр. 9646 од 11. јануара 2022. године.](#)

Пресуда Врховног касационог суда Италије, бр. 27023-2022
7. јул 2022. године
РЕЗИМЕ IT-3

I. Чињенице о случају

Окривљени је првостепеном пресудом оглашен кривим за превару извршену путем информационе платформе, као и за кривично дело самопрања новца (енг - *self-laundering*), негирање спекулативне и прикривене природе куповине виртуелне валуте приходима од преваре.

Окривљени је уложио жалбу против осуђујуће пресуде.

II. Жалбени разлози

Подносилац жалбе тврди да се куповина виртуелне валуте новцем недозвољеног порекла од стране извршиоца кривичног дела не може сматрати самопрањем новца због непостојања услова коришћења у спекулативним активностима.

Жалилац наводи да куповина биткоина није имала за циљ спекулацију по основу флукуација вредности виртуелне валуте, која је неко време била у сталном порасту.

Штавише, недостајао је услов да поступање може да омета идентификацију недозвољеног порекла робе, према критеријуму *ex ante* подобности, пошто су све куповине обављене на дигиталној платформи, уз транспарентност сваке трансакције, јер су преводи догађаја у вези са биткоинима трансформисани у блокове већег ланца (*blockchain*), са евиденцијом корисничких налога, и евидентирани у дигиталној књизи (*distributed ledger*) у јавном домену.

Коначно, подносилац жалбе тврди да је за потребе утврђивања предметног кривичног дела, поступање морало да омета идентификацију кривичног порекла имовине која је била предмет предикатног дела, а не њеног извршиоца (власника виртуелне валуте).

III. Одлука Врховног касационог суда

Врховни касациони суд је одбацио жалбу на решење суда у Милану, којим је наводном починиоцу одређен привремени притвор због тога што је одговоран за кривично дело прање новца путем криптовалута.

Врховни касациони суд је установио да систем куповине биткоина погодује олакшавању незаконитог поступања. То је зато што је, за разлику од представки датих у жалби у вези са евиденцијом у блокчејну и у дистрибуираној књизи, могуће гарантовати висок степен анонимности (тзв. систем без дозволе) без икакве контроле над пореклом конвертованог новца. Исто тако, примећено је да је знатан број криптовалута које се користе на мрачном вебу сада познат, управо због њихових карактеристичних обележја. Штавише, утврђено је да одређене криптовалуте користе софистициране криптографске методологије како би осигурале висок степен приватности, како корисника тако и самих трансакција.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда Врховног касационог суда Италије, бр. 27023-2022 од 7. јула 2022. године.](#)

ЛЕТОНИЈА

Пресуда Врховног суда Летоније, бр. 12507000710, СКК -1/2023
1. фебруар 2023. године
РЕЗИМЕ LAT-1

I. Чињенице случаја

У првостепеној одлуци утврђено је да су [лице А] и [лице Ц] деловали као група у којој је било и више НН лица које су организовале и спроводиле активности у циљу обезбеђивања да СИА „[име Б]“, СИА „[име Ц]“ , СИА „[име Ф]“ и СИА „[име А]“ избегну плаћање пореза и легализују неплаћене износе корпоративног пореза. С друге стране, у конкретном случају је утврђено да је [лице А] самостално, а не у оквиру групе лица, предузело мере за смањење износа који је представљао предмет опорезивања, и избегавања плаћања пореза.

Суд је огласио [лице А] кривим за кривично дело из члана 195. Кривичног закона, након што је утврдио да је оптужени документовао и пријавио трансакције које се стварно нису догодиле, што је у супротности са мишљењем суда да је [лице А] избегло плаћање пореза на додату вредност (у даљем тексту ПДВ), чиме је учинио дело из другог става члана 218. Кривичног закона, будући да обавеза плаћања ПДВ-а не може настати из трансакција које нису обављене.

Пресудом првостепеног суда [А] је оглашен кривим и изречена му је казна у складу са чланом 195. ст. 3 Кривичног закона за прање новца у већим износима од стране групе лица који су поступала по међусобном договору ; за кривично дело смањење и прикривање предмета опорезивања и избегавања плаћања пореза, чиме је држави нанета велика штета, из члана 218 ст. 2 КЗ; и за кривично дело из члана 275 ст. 2 КЗ фалсификовање исправа којима се признају права и избегања обавеза из користољубља, доношењем озбиљне штете управном реду и личним интересима заштићеним законом.

II. Одлука по жалби

Апелациони суд је на основу доказа утврдио да је [особа А] била актуелни управник компанија наведених у оптужници, СИА „[име А]“, СИА „[име Б]“, СИА „[име Ц]“, СИА „[име Д]“, СИА „[име Ф]“ и СИА „[име Е]“, пошто су компаније регистроване на њену иницијативу и биле су под њеном контролом током свог рада. У циљу обезбеђивања и вршења не само ефективне већ и законске контроле над предузећима, [лице А] је именовано и за члана одбора директора и ревизора појединих компанија.

Апелациони суд је као доказано прихватио да су средства добијена утајом пореза са рачуна предузећа које контролише [лице А] пренета по основу фиктивних трансакција, јер су средства премештена на основу правног посла. На овај начин је криминално порекло ових средстава прикривено и сакривено приликом преноса променом локације и власништва средстава тако да се не могу идентификовати. Суд је констатовао да је окривљени прао наведена финансијска средства тако што их је пребацивао на банковне рачуне неактивних или фиктивних предузећа, прикривајући криминално порекло и власништво над тим средствима фиктивним трансакцијама, мењајући њихову локацију и подижући их у готовини.

У светлу наведеног, може се закључити да су аргументи вештака о погрешној примени трећег става члана 195. и другог става члана 218. Кривичног закона, којима се призната дела [лице А] квалификују као доказана, неоправдани и неприхватљиви.

III. Одлука Врховног суда

Врховни суд се слаже да је добит стечена кривичним делом економска корист. Економска корист је широко дефинисана тако да укључује сваку имовинску корист коју неко лице стекне као резултат криминалног понашања. Стога се економска корист може манифестовати не само као позитивно повећање имовине, већ и као трошкови уштеђени као резултат кривичног дела ([Радна група за финансијске радње\(ФАТФ\) \(2017\)](#), [Мере за борбу против прања новца и финансирања тероризма - Данска, Извештај о међусобној евалуацији четврте рунде, ФАТФ, Париз](#), страна 145. критеријуми 3, 4).

Врховни суд прихвата да се, у конкретном случају, ПДВ пријаве фиктивних предузећа могу признати као предмет кривичног дела из члана 275. Кривичног законика. Ови документи дају право на ПДВ на износе неоправдано исказане у порезу на приход. С обзиром на то да су и у конкретном случају фалсификоване ПДВ пријаве фиктивних предузећа, Апелациони суд је признао да су у овом случају користи имала предузећа која обављају стварну привредну делатност са којима су закључени фиктивни послови. У овим околностима, с правом се признаје да су радње оптуженог [лице А] у фалсификовању потписа одговорних службених лица фиктивних предузећа СИА „[име Х]“ и СИА „[име Г]“ у ПДВ пријавама превазилазиле елементе дела за које се терети у другом делу члана 218 Кривичног законика и одговарајуће су квалификовани у складу са другим делом члана 275. Кривичног законика.

Врховни суд је потврдио пресуду првостепеног суда.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда Врховног суда Летоније, Сенат Републике Летоније, бр. 12507000710, СКК 1/2023, од 1. фебруара 2023. године.](#)

ХОЛАНДИЈА

Пресуда суда у холандској провинцији Overijssel, бр. 08/960086-15 (P) [ECLI:NL:ROVE:2018:421]
13. фебруар 2018. године
РЕЗИМЕ NE-1

I. Чињенице случаја

Осумњичени је откривен током истраге прања новца, усмерене против саосумњичених на Аруби. Истрага је показала да је осумњичени разговарао са саосумњиченом особом Х о премештању великих износа готовине. Након тога је на Аруби заплењен бродски контејнер у коме је пронађена готовина у износу од 2.833.340,00 евра, у кутијама са пилетином. Контејнер је отпремила компанија А, чији је једини акционар осумњичени. Када је осумњичени ухапшен на Аруби, изјавио је да није укључен само у овај транспорт новца, већ и у ранији транспорт од 4,000,000 евра. Новац наводно потиче од саосумњиченог Y.

II. Одлука суда

Према оцени суда, транспорт две веће количине готовине оправдава сумњу у прање новца. Због начина на који је новац транспортован (и укључених безбедносних ризика) и с обзиром да је позната

чињеница да различити облици криминала подразумевају велике количине готовине. Осумњичени није дао изјаву у којој је објаснио порекло готовине. То значи да суд доноси закључак да износ новца потиче из кривичног дела. Према наводима суда, осумњичени је извршио прање два износа новца, у укупном износу од 6.833.340,00 евра.

Између осталог, Државно тужилаштво је оптужило осумњиченог и за прање новца у износу од 975.000,00 евра. Према оцени суда, случај је показао да је компанија А испоручила месне производе (између осталог) компанији Е (основаној у Бугарској). Део рачуна је, међутим, издат на име компаније Б (основане у Панаму). Као резултат тога, изгледа као да је компанија Б испоручивала месо компанији Е, док пословни рачуни показују да је све испоручивала компанија А. То значи да су рачуни (у износу од 972.579,00 евра) на име компаније Б лажни и да токови новца, дакле, потичу од криминала. Компанија Б је накнадно дала позајмице, у износу од 975.000,00 евра, компанијама Ц и Д (обе основане у Бугарској). То досеже ниво поседовања и дистрибуције новца који потиче од криминала. Истрага показује да су све компаније инволвиране у ове догађаје повезане са осумњиченим. Стога суд осумњиченом приписује све радње између компанија и због тога се сматра учиниоцем прања новца.

Злоупотреба трговинских канала за транспорт вредности може указати на прање новца засновано на трговини. Новац проистекао из криминала се преноси међународном трговином и добија најзглед легално порекло. У овом случају није јасно да ли је износ од 972.579,00 евра био новац који је потекао из криминала или се односио на порез. Суд одбацује да се новац односио на порез и утврђује да је новац имао криминално порекло од тренутка када је компанија Б извршила исплату компанији Е на основу лажних рачуна.

Осумњичени је осуђен и за прање 309.000,00 и 17.000,00 евра. С обзиром на трајање и учесталост радњи, суд је мишљења да се ради о прању новца као редовној делатности (енг – *habitual money laundering*).

III. Цео текст одлуке

[Пресуда суда у холандској провинцији Overijssel, бр. 08/960086-15 \(P\), од 13. фебруара 2018. године \[ECLI:NL:RBOVE:2018:421\].](#)

Пресуда Врховног суда Холандије, бр. 17/01030 [ECLI:NL: HR: 2018:2352]
18. децембар 2018. године
РЕЗИМЕ NE-2

I. Чињенице случаја

Окривљени је, у периоду од фебруара до јуна 2006. године, учинио дела прања новца пошто је код њега девет пута пронађен новац у износима од 6.000 до 20.000 евра, у укупном износу од 90.000 евра, којим је платио чамац, знајући да је новац проистекао, директно или индиректно, из кривичног дела.

Окривљени је тврдио да је чамац купио готовином. Чамац који је купио вредео је 142.000,00 евра. Пре тога, продао је свој претходни чамац за 52.000 евра. Разлика од 90.000 евра је исплаћена у ратама од фебруара до маја 2006. године. Окривљени је навео и да је новац чуван у његовом сефу.

II. Основи жалбе

Окривљени је жалбу против првостепене пресуде засновао на томе да криминално порекло наводно опраног новца није довољно доказано.

III. Одлука суда

Врховни суд Холандије сматра да је осуда оправдана чак и уколико не постоје директни докази који би утврдили директну везу са конкретним кривичним делом из кога потичу опрана средства. Кривично порекло опраних средстава се доказује уколико на основу чињеница и околности утврђених у пресуди, не може постојати други закључак осим оног да опрана средства потичу из кривичног дела.

У овом случају, од осумњиченог се може захтевати да да конкретну и проверљиву изјаву да порекло имовине није кривично дело. Међутим, то не значи да осумњичени мора да докаже да предмет дела прања није проистекао из кривичног дела. Уколико оптужени пружи објашњење о пореклу опране имовине, на тужилаштву је да испита, истражи и оцени изведене доказе.

У предмету који се разматра, суд је сматрао да су индиције сазнања о недозвољеном пореклу опраног новца следеће и да не пружају веродостојност оправдањима која је дао окривљени. Стога:

- Износи које је оптужени плаћао увек су били испод границе која је назначена законом који налаже пријављивање неубичајених трансакција.
- Суд је сматрао чудним да је окривљени био запослен као порески саветник у Холандији и да је редовно примао плату на рачун у Холандији путем банковног трансфера.
- Просечна плата коју је навео последњих година није одговарала износима плаћеним за чамац.

IV. Цео текст

[Пресуда Врховног суда Холандије, бр. 17/01030, од 18. децембра 2018. године \[ECLI:NL: HR: 2018:2352\].](#)

Пресуда Врховног суда Холандије, бр. 17/01682 [ECLI:NL:HR:2019:1137]
9. јул 2019. године
РЕЗИМЕ NE-3

I. Чињенице случаја

У овом конкретном случају оптужени је имао три банковна рачуна на којима су у периоду од око шест година депоноване новчане суме у укупном износу од преко 300.000 евра. Током жалбене фазе поступка се поставило питање да ли је изјава оптуженог о пореклу овог износа довољно конкретна и проверљива. У вези са пореклом новца, оптужени је навео да је велике суме новца стекао, између

осталог, продајом имовине, приходима од снек бара, добицима на покеру, изнајмљивањем и продајом фигурица и злата. Оптужени је новац држао код куће, а повремено и код пријатеља. Новац би се понекад стављао и на банковне рачуне, са циљем да се изврше плаћања за која су били потребни банковни трансфери. Истрага његових пореских пријава показала је да оптужени није имао никакве приходе или имовину који би могли објаснити готовинске депозите. Оптужени такође није доставио било какав доказ који би показао да се води евиденција о новчаним токовима. Оптужени није дао никакву доказе или објашњење у вези са токовима готовине који су довели до полагања готовинских износа на три банковна рачуна.

II. Основи жалбе

Апелациони суд је своју осуђујућу пресуду засновао на посредној методи доказивања. Укратко, то значи да оптужени може бити осуђен за прање новца иако није познато предикатно дело из којег је потекла његова незаконита (и опрана) зарада: Суд само треба да искључи постојање било који легални извор порекла средстава. Ово се може урадити у следећих шест корака.

Првоне постоји конкретно предикатно кривично дело за повезивање са опраном имовином. Друго, постоји ли сумња на прање новца? Ако постоји, како оптужени реагује када се суочи са овом сумњом. Четврто, може ли оптужени дати изјаву (о пореклу имовине) која је конкретна и мање-више проверљива – и која није мало вероватна? Пето, ако је то случај, Полиција и Државно тужилаштво дужни су да даље истраже ову изјаву. Шесто, на основу исхода такве истраге Суд треба да одлучи да ли је изјава оптуженог валидна: ако није и законито порекло имовине се може искључити, оптужени може бити осуђен за прање новца.

Апелациони суд стога закључује да оптужени ни на који начин није дао изјаву која је и конкретна и проверљива у погледу порекла новчаних депозита. Стога утврђује да нема потребе за даљом истрагом изјаве оптуженог и осуђује оптуженог за прање новца.

III. Одлука суда

Врховни суд не сматра да је пресуда Апелационог суда неразумљива јер новчани ток није био транспарентан, ни пре ни током утврђеног периода.

Оптужени је осуђен на казну затвора у трајању од 12 месеци.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда Врховног суда Холандије, бр. 17/01682, од 9. јула 2019. године \[ECLI:NL:HR:2019:1137\].](#)

СРБИЈА

Пресуда Врховног касационог суда (Србија), Кзз ОК 33/2021
5. април 2022. године
РЕЗИМЕ SER-1

I. Хронологија случаја

Пресудом Вишег суда у Београду – Посебно одељење за организовани криминал, окривљени АА и ББ оглашени су кривим и то окривљена АА да је извршили продужено кривично дело прање новца из члана 231 став 2. у вези става 1. у вези члана 61 КЗ, а у ставом II изреке пресуде, окривљени ББ за продужено кривично дело пореска утаја из члана 229 став 3. у вези става 1. у вези чл.61 Кривичног законика.

Од окривљене АА одузет је локал и гаража, а окривљени ББ је обавезан да оштећеној Републици Србији на име имовинскоправног захтева уплати износ од 12.762.769,00 динара у року од 15 дана од дана правноснажности пресуде, док је за износ тражене камате оштећена Република Србија, преко заступника Државног правобранилаштва, упућена на парнични поступак. Такође, од окривљеног ББ одузета је прибављена имовинска корист у износу од 3.632.428,64 динара.

Окривљени АА и ББ ослобођени су од оптужбе да су извршили по једно кривично дело прање новца из члана 231 став 2. у вези става 1. КЗ и ослобођени су плаћања трошкова кривичног поступка у износу на ослобађајући део пресуде, те је одређено да исти падају на терет буџетских средстава суда.

II. Разлози за захтев за заштиту законитости

Примена „Стразбуршке конвенције“ и „Варшавске конвенције“ се, између осталог, оспорава се пред Врховним судом, у захтеву за заштиту законитости који су поднели браниоци окривљене, јер се судови ослањају на непостојеће одредбу Стразбуршке конвенције, и наводе да је битно да постоји основана сумња да одређена имовина или приходи потичу из кривичног дела.

III. Одлука суда

Чињеница да је ББ умро у току трајања кривичног поступка који се водио пред судом у Италији, те да није правноснажном пресудом осуђен за кривично дело за које је гоњен, већ да је био основано сумњив да је дело извршио, по налажењу овог суда, говори о фази у којој се налазио поступак пред кривичним судом у Италији. У погледу испуњености објективног елемента овог кривичног дела, став је кривичне праксе, што је у складу са чланом 9. Варшавске конвенције да је за постојање овог кривичног дела неопходно да је реч о имовини која потиче од криминалне делатности односно довољно је да постоји противправно дело у закону одређено као кривично дело тј. делатност која се може подвести под законски опис одређеног кривичног дела, а ирелевантно је о ком кривичном делу се ради и то дело не мора бити појединачно утврђено, нити је потребно да претходно постоји правноснажна пресуда за то дело. Дакле, у погледу утврђивања да ли имовина потиче од вршења кривичног дела, није потребно да постоји правноснажна пресуда за тзв. „предикатно“ кривично дело, већ се порекло имовине утврђује за потребе сваког конкретного случаја прања новца, те иако стоји чињеница да је у законском тексту код кривичног дела прање новца из члана 231. КЗ ово обележје формулисано као сазнање да имовина потиче од „кривичног дела“, који закон је важио у време извршења кривичног дела, кривично правна теорија је става да термин „кривично дело“ треба шире

тумачити у смислу да је то криминална делатност, а не искључиво постојање правноснажне пресуде за извршено кривично дело.

Што се тиче примене Конвенција у вези овог кривичног дела најпре треба указати да је Стразбуршком конвенцијом (Конвенција о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом, донета 1990. године у Стразбуру, усвојена Законом о потврђивању „Службени лист СРЈ-међународни уговори“ број 7/2 од 03.7.2002. године и „Службени лист Србије и Црне Горе-међународни уговори“ број 18/05 од 23.12.2005. године) у члану 1 наведено под „Е“ да „*предикатно кривично дело*“ означава свако кривично дело које је имало за последицу стицање прихода који могу постати предмет кривичног дела дефинисаног у члану 6. ове конвенције.

Много детаљније су ова питања регулисана Варшавском конвенцијом (Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма, донета 16.05.2005. године у Варшави и проглашена Законом о потврђивању Конвенције „Службени гласник РС“ број 19/09 од 19.03.2009. године), и то најпре чланом 1 којим су дефинисани појмови, те у том смислу под „Д“ дефинисана су „*предикатна кривична дела*“ као свако кривично дело путем кога је стечен приход који може постати предмет кривичног дела дефинисаног у члану 9 ове конвенције. Наведеним чланом 9. Конвенције дају се смернице у погледу обележја кривичног дела прања новца, те је тако ставом 1. прописано да свака страна уговорница треба да усвоји потребне законске и друге мере које ће јој омогућити да одређена дела, када су почињена са намером, у свом унутрашњем праву квалификује као кривично дело, поред осталог и у случају када је у питању „*конверзија или трансфер имовине, уз знање да та имовина представља приход од кривичног дела, у сврху сакривања или прикривања незаконитог порекла имовине или помагање било ком лицу које је умешано у извршење кривичног дела у стицају да избегне законске последице својих радњи*“, а што су фактички обележја кривичног дела прање новца из члана 231 КЗ. Истом одредбом конвенције прописани су услови и у погледу субјективног односа извршиоца према кривичном делу, те је тако ставом 2. члана 9. прописано да „*знање, намера или циљ потребан као елемент кривичног дела наведеног у том ставу могу се извести из објективног, чињеничног стања*“. Дакле, на основу наведене одредбе Варшавске конвенције код субјективног односа прописано је да знање и намера не морају произићи из сазнања у погледу правноснажног окончања поступка предикатног кривичног дела, већ се наведене чињенице могу извести из „*објективног, чињеничног стања*“ које је фактички садржано у чињеничном опису радње извршења кривичног дела. Чланом 9 ставом 5. Конвенције одређено је да свака страна уговорница треба да обезбеди да претходно или истовремено изрицање окривљујуће пресуде неком лицу за кривично дело у стицају није предуслов за изрицање пресуде којом се оглашава кривим за прање новца. Ставом 6. одређено је да свака страна уговорница треба да обезбеди да изрицање пресуде којом се неко оглашава кривим за прање новца сходно овом члану буде могуће где год је доказано да имовина, која је предмет става 1. а или б овог члана, води порекло од кривичног дела у стицају, с тим да не мора нужно да буде прецизно установљено о ком је кривичном делу реч.

У вези ових битних чињеница, Врховни суд закључује да није дошло до погрешне примене Конвенција од стране нижестепених судова.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда Врховног суда бр. Кзз ОК 33/2021 од 5. априла 2022. године.](#)

СЛОВЕНИЈА

Пресуда Врховног суда Словеније, бр. VS00052747 [ECLI:SI:VSRS:2021:I:IPS.46951.2015]
2. децембар 2021. године
РЕЗИМЕ SLO-1

I. Хронологија случаја

У првом степену Окружни суд у Марибору прогласио лица АА, ББ и ЦЦ кривим за прање новца из члана 245. први и други став, у вези са чланом 20. други став, Кривичног закона (у даљем тексту КЗ - 1).

II. Одлука по жалби

Другостепени суд је потврдио закључке првостепеног суда у погледу правних елемената кривичног дела из тачке 6 образложења одлуке о казни и дуга ЕЕ за плаћене спортске опкладе. Дуг је плаћен продајом непокретности, склапањем уговора о зајму ради прикривања порекла новца и преносом дела купопродајне цене на рачун ДД, како је наведено у тачкама 10 до 12 образложења одлуке.

III. Одлука Врховног суда

Према пресуди Врховног суда, опис кривичног дела које се осуђенима ставља на терет обухвата сва обележја кривичног дела прања новца из члана 245. став 3. Кривичног законика.

Особе АА, ББ и ЦЦ оглашене су у пресуди кривим због саучесништва у коришћењу значајних новчаних средстава, за које су знали да су прибављена кривичним делом организовања новчаних ланаца и недозвољеног коцкања, у чему су учествовали као саучесници.

Као резултат тога, они су били одговорни за део обавеза насталих приликом куповине земљишта по уговорима о финансијском лизингу које су потписала друга предузећа.

Наведено поступање може се приписати прикривању правог порекла средстава која су коришћена за измирење обавеза. То је учињено намерно, јер су готовинска плаћања за рате онемогућила да се уђе у траг кретања новца и утврди његов извор. Првостепени суд је такође закључио (тачке 120. и 121. образложења изреке) да су на правно неодржив начин прибављена новчана средства у износу од 173.581,46 евра, која су осуђена лица искористила за плаћање закупнине. То је представљало кривично дело организовање недозвољене игре на срећу, које је утврђено у пресуди. Јасно је да су окривљени прибавили противправну имовинску корист у износу од 747.813,00 евра. Они су, као извршиоци претходног кривичног дела, несумњиво били свесни да су средства прибављена криминалним путем. Плаћањем закупнине у готовини, они су практично онемогућили прање тока новца и његовог порекла, чиме су испуњени сви законски елементи овог кривичног дела. У тачки 130. образложења пресуде наведено је да су осуђени били свесни да су за плаћање станарине користили новац стечен кривичним делом. Сходно томе, власништво над новцем је трансформисано из власништва над средствима у власништво над имовином. Врховни суд је потврдио првостепену пресуду.

IV. Цео текст судске одлуке

[Пресуда Врховног суда Републике Словеније, бр. VS00052747 \[ECLI:SI:VSRS:2021:I:IPS.46951.2015\], од 2. децембра 2021. године.](#)

ШПАНИЈА

Пресуда Уставног суда Шпаније бр. 263/2005
24. октобар 2005. године
РЕЗИМЕ SP-1

I. Чињенице случаја

Врховни суд Шпаније осудио је, између осталог, апеланта као извршиоца кривичних дела припадања оружаној криминалној организацији, поседовања оруђа, материјала и инструмената намењених за фалсификовање оригиналних докумената и недозвољено поседовање оружја.

Оптужени је био члан исламске терористичке групе посвећене регрутовању и обуци младих људи како би их припремили за џихад.

Казна је заснована на посредним доказима који су се односили на оптуженог. Дакле, у погледу осуђујуће пресуде за чланство у оружаној банди, први доказ – који се односи на више изјава неколико командира полиције – представља референтно сведочење, које се односи и на анонимне изворе у вези са страним снагама безбедности и на сведока који никада није сведочио током суђења, као и на стране обавештајне извештаје. Други доказ је поседовање публикација Оружане исламске групе, као и чињеница да је оптужени познавао остале оптужене, иако се наводи да је једини разлог због којег се састао са њима био бављење спортом.

II. Основи жалбе

1. Повреда права на претпоставку невиности осуђујућом пресудом искључиво на основу доказа који је очигледно недовољан.
2. Повреда права на правично суђење ускраћивањем окривљеног да изнесе доказе.
3. Повреда права на суђење у разумном року.

III. Одлука суда

Уставни суд је поступио у складу са својом постојећем праксом, коју је на тај начин реафирмисао и у овом случају. Осуђујућа пресуда се може заснивати на посредним доказима без повреде права на претпоставку невиности све док су испуњени следећи услови:

- a) посредни докази су засновани на потпуно утврђеним чињеницама, а не на луким сумњама, гласинама или нагађањима, и
- b) да се чињенице које представљају кривично дело изводе из посредних доказа кроз образложени ментални процес у складу са правилима људског расуђивања, детаљно наведеним у осуђујућој пресуди.

Штавише, посредни докази никада нису супсидијарни непосредним доказима, иако посредни докази морају бити засновани на потпуно доказаним чињеницама (индиректни докази). У доказним средствима нема хијерархије, већ су она подложна слободној процени суда.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда Уставног суда Шпаније бр. 263/2005 од 24. октобра 2005. године.](#)

Пресуда Врховног суда Шпаније, бр. 468/2014 [ECLI:ES:TS:2014:468]
7. фебруар 2014. године
РЕЗИМЕ SP-2

I. Чињенице случаја

Три члана породице осуђена су за кривично дело прање новца стеченог трговином дрогом. У овом случају, оба родитеља су раније осуђивана за трговину дрогом, као и за прикривање оружја. Ћерка, која је такође осуђена за прање новца, никада раније није била осуђивана. Породица је током година стекла различите скупе аутомобиле, неколико кућа и паркинг места, који су у највећем броју случајева плаћени готовином. Такође су отворили неколико банковних рачуна и инвестирали на финансијском тржишту за своју ћерку. Осуђени су за кривично дело прања новца свако на три године и три месеца затвора, као и новчану казну од по милион евра.

II. Основи жалбе

Апеланти су тврдили да им је повређено право на претпоставку невиности и правично суђење јер су осуђени искључиво на основу посредних доказа.

III. Одлука суда

Основни принципи за доношење осуђујуће пресуде у случајевима прања новца су следећи:

1. Није потребна претходна осуђујућа пресуда за основно кривично дело из којег потиче опрани капитал.
2. Посредни докази су најпогодније средство и, у већини случајева, једино средство којима може да се докаже извршење кривичног дела.
3. Не доводећи у питање било које друге додатне доказе који би могли да поткрепе осуђујућу пресуду, докази који морају бити изведени у циљу утврђивања следећих чињеница су:
 - а) Износ опраног новца.
 - б) Повезаност извршилаца са недозвољеним активностима или групама или са њима повезаним лицима.
 - в) Необична или несразмерна природа повећања имовине особе у питању.
 - г) Природа и карактеристике економских активности које се обављају, на пример, уз употребу великих сума у готовини.
 - д) Недостатак законитог оправдања прихода који би могли да омогуће обављање ових послова.
 - ђ) Недовољно јасно објашњење законитог порекла таквог капитала.
 - е) Постојање „фронт“ компанија или финансијских мрежа које нису засноване на доказано законитим привредним активностима.

Ова судска пракса се не може схватити као ублажавање критеријума доказивања, већ као други начин оцене доказа који може довести до нивоа извесности који је неопходан за доношење осуђујуће пресуде. Овај начин оцене посредних доказа је у сагласности са одредбама међународним инструментима (чл. 3.3 Бечке конвенције из 1988, године, чл. 6(2)(ц) Конвенције из Стразбура из 1990. године, или чл. 6(2)(ф) Њујоршке конвенције против транснационалног организованог криминала) који наглашавају да борба против ове криминалне реалности захтева посебну

евалуацију посредних доказа, која је такође и класичан и не користи се искључиво за овај кривични модалитет.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда Врховног суда Шпаније, бр. 468/2014, од 7. фебруара 2014. године \[ECLI:ES:TS:2014:468\].](#)

Пресуда Врховног суда Шпаније бр. 3210/2017 [ECLI:ES:TS:2017:3210]
19. јул 2017. године
РЕЗИМЕ SP-3

I. Чињенице случаја

Четрнаест лица и шест предузећа осуђено је за кривично дело прања новца извршено у оквиру криминалне организације која се бавила трговином дрогом, за које су окривљени користили више предузећа чија је основна активност била да протиправно стечену имовину укључе у легалне токове. Највише изречене казне у овом случају су биле осам година затвора, а најмања казна једна година и једанаест месеци затвора. Шеф организације осуђен је на новчану казну од 39 милиона евра.

II. Основи касационог захтева

Било је више разлога наведених у касационом захтеву, али онај који је битан за потребе овог документа јесте тврдња о мањкавостима извештаја о имовини (познатог и као Експертски обавештајни извештај) јер не представља довољан доказ за изрицање осуђујуће пресуде, као и да су закључци до којих је дошао вештак погрешни и да су последица неусаглашености извештаја са законима о рачуноводству.

III. Одлука суда

Експертски обавештајни извештај се не може сврстати у стриктну процедуралну категорију. Реч је о извештају који износи закључке службеника који га потписују на основу прикупљених докумената и других извора сазнања и закључака до којих долазе. Ови закључци се не могу окарактерисати као неоспорни, али то не значи да је извештај ништаван.

Извештај има информативну вредност, те је стога примерено да се анализира рационално.

Оно што је одлучујуће није његов назив (обавештајни извештај, извештај о имовини, итд.), већ како се процењује и да ли је његова тежина у складу са рационалним критеријумима, као што су следећи критеријуми:

- Да ли је окривљени био упознат са извештајем који је тужилац предложио као доказ?
- Да ли је окривљени имао могућност да испита оне који су цачинили извештај?
- Да ли је окривљени био у позицији да предложи све доказе који је сматрао прикладним за ди-кредитацију извештаја?

- Да је Веће некритички прихватило налазе и закључке из извештаја? Прихвата га тек када сматра да су закључци убедљиви због доказа и индиција на којима се заснива и образложења његових аутора на суду под унакрсном испитивањем тужилаштва и одбране.
- Веће не зазире од сопствених функција, као што је процена посредних доказа, а када постоје тачке које не заслужују такву поузданост, оно разумно одступи од њих како би утврдило сопствене закључке.

С друге стране, ови извештаји не подлежу законима о рачуноводству за њихову припрему јер је сврха да се утврди да ли се чињенице могу подвести под кривични закон, а не под општи рачуноводствени закон.

IV. Цео текст

[Пресуда Врховног суда Шпаније бр. 3210/2017 од 19. јула 2017. године \[ECLI:ES:TS:2017:3210\].](#)

Пресуда Врховног суда Шпаније, бр. 484/2022 [ECLI:ES:TS:2022:1961]
18. мај 2022. године
РЕЗИМЕ SP-4

I. Чињенице случаја

Пресудом Апелационог суда потврђена је првостепена пресуда којом је утврђено да су подносилац жалбе и његова супруга, у периоду који је наведен у оптужници, прибавили више од 400.000 евра из незаконитих средстава – прањем новца.

II. Основи касационог захтева

Подносилац касационог захтева истиче кршење његовог права на претпоставку невиности. Став подносиоца је да изведени докази нису били довољни за утврђивање његове кривице. Према његовом мишљењу, не постоје докази који би поткрепили хипотезе из оптужнице, прво, да новац потиче из криминалних активности кријумчарења дувана за које је он раније и два пута осуђен и, друго, да је користио поменути новац, у криминалном договору са покојном супругом, за различита плаћања и стицање неколико непокретности.

III. Одлука суда

Хипотезе из оптужнице су подржане доказима који јој омогућавају достизање степена извесности који своди тврдње одбране на маргиналну, безначајну територију пуке могућности.

У ствари, скуп доказа значи да се доказна вредност њихових резултата за доношење осуђујуће пресуде не мери снагом доказивања сваког од њих, већ интегративном вредношћу свих њих.

Степен закључности коначне одлуке не мери се простим збиром резултата већ сложенијом операцијом. Вредност која се приписује провереним подацима допуњује, у интеракцији, се другим провереним подацима. Доказни резултат је, дакле, вишефазан и кумулативан.

Из тог разлога треба избегавати деконструктивни модел анализе резултата провере, који предлаже подносилац жалбе, јер може дати лажни приказ слике добијене на основу доказа.

Заиста, критички приступ сваком од проверених података који се разматрају изоловано може сугерисати одсуство снаге доказивања. Али кључ лежи у сагледавању да ли је кумулативни резултат свих података довољно јак да се хипотеза тужилаштва може прогласити доказаном.

Овде је то случај. Пресуда идентификује, прво, скуп доказних информација и, друго, анализира њихову реконструктивну релевантност из одређене хеуристичке перспективе, обележене идејом оквира доказа. Он извлачи шему мреже доказних доприноса који су изведени из различитих пленарних средстава која се практикују.

Ово је апсолутно неопходно у чињеничним случајевима тако сложеним као што су кривична дела прања новца, која су увек обележена посебним потешкоћама. Заиста, да би се утврдило да ли је постојао модел за трансформацију незаконите добити или не, мора се узети у обзир сваки од података које пружају сва средства доказивања.

У пресуди се издваја десет индикативних чињеница, на основу резултата добијених провером података, а не довођених у питање у жалби, на којима се заснива наведена чињеница: криминалне активности подносиоца жалбе.

Прво, господин Сиксто је у периоду од 2004. до 2010. године вршио криминалне активности у вези са шверцом дувана, за које је два пута осуђиван, чиме је стекао следеће суме новца - 800.000 и 1.375.000 евра.

Друго, у периоду од 2007. до 2013. године, његова супруга, већ покојна, а којој није суђено, стекла је значајну непокретну имовину која се састоји од четрдесет пет сеоских / руралних и три градска имања катастарске вредности која превазилази 410.000 евра.

Треће, његова супруга којој није суђено и која је у међувремену преминула, извршила је, у наведеном периоду, готовинске исплате Градском већу Montblanc за потребе урбанизације, за реализацију „ *Pla Partial 4* “, различитих фарми у износу од око 230.000 евра и различитим предузећа за износ већи од 150.000 евра.

Четврто, законити приходи које је супруга подносиоца захтева остварила у том периоду износили су 80.538,84 евра.

Пето, јасно је да је између 2007. и 2011. године господин Сиксто имао бруто приход од 409.000 евра од пољопривредних и сточарских приноса, од чега је 361.000 евра дошло од плаћања комерцијалних компанија Cereales Sant Roc и Germans Ferré у периоду од 2009. До 2011. године.

Шесто, максимални нето износ прихода током референтног периода не би прелазио 250.000 евра.

Седмо, подносилац захтева је на крају периода дефинисаног оптужбом (2013. године) експлоатисао око 300 хектара, а 2007. године имао једва 86 хектара.

Осмо, велика већина плаћања - продавцима некретнина, добављачима, чак и самом Градском већу Montblanc-а, извршена је у готовини.

Девето, приход од продаје житарица није уплаћен ни на један рачун.

Десето, подносилац захтева је био власник неколико банковних рачуна на којима није било трансакција.

Једанаесто, господин Сиксто није сачинио биланс успеха за период од 2002. до 2012. године.

По овом питању, треба имати на уму да употреба недостатка доказа о пореклу новца као индикативне чињенице, у контексту поступка прања новца, не подразумева преокретање терета доказивања које угрожава право на претпоставку невиности у складу са чланом 6 Директиве 2016/343.

Претпоставка невиности би била прекршена ако би се суштински терет доказивања кажњивог дела пребацио са тужиоца на одбрану. Али то овде није случај. Докази су потпомогнути разним индикативним везама које доказују, као што смо напоменули, различите „објективне чињенице“ чија логичка повезаност омогућава, инсистирамо, да се дође до закључка који има изузетне убедљиве тачке: да је подносилац жалбе користио незакониту имовину стечену криминалним активностима кријумчарења да би у криминалном договору са другима стекао фарме, градио бродове и плаћао порезе и накнаде који одговарају извођењу пројекта непокретности велике економске вредности.

У контексту као што је овај, обележен апсолутном нетранспарентношћу, непоштовањем пореских обавеза, руковањем готовином и мешањем трећих лица за обављање правних трансакција, апсолутно је немогуће квантификовати тачне износе новца, који је потекао од преминулог лица, проистеклог из незаконитих активности. Али може се потврдити, уз поштовање претпоставке невиности, да је, узимајући у обзир ове нетранспарентне компоненте и идентификовани обим легалних прихода, значајан део исплата извршен, уз потпуну сигурност, новцем који потиче од криминалане активности шверца дувана.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда Врховног суда Шпаније, бр. 484/2022 од 18. маја 2022. године \[ECLI:ES:TS:2022:1961\].](#)

Пресуда Врховног суда Шпаније, бр. 645/2023 [ECLI:ES:TS:2023:3483]
25. јул 2023. године
РЕЗИМЕ SP-5

I. Чињенице случаја

Хозе Луис, који је Геновевин отац, извршио је радње чија је легалност сумњива у вези са трговином и транспортом забрањених супстанци, од којих је стекао велике приходе, и осуђен је у Италији за кривично дело трговине дрогом.

Постоји налог за хапшење Хозеа Луиса, који је у бекству.

Након кривичне истраге, на захтев истражног судије извршен је претрес Геновевине куће, при чему су код ње пронађени различити сатови и накит, које је добила од оца, знајући да потичу од његових

незаконитих радњи у вези са трговином дрогом. У Геновевиној кући је пронађена и велика сума готовине, истог порекла, коју је она чувала за оца.

Ове чињенице су биле познате Геновеви, која је на свој рачун примала новац од трећих лица, а који је заправо упућиван њеном оцу. Она је оцу та средства чинила доступним тако што му је омогућавала да користи њене податке и њен банковни рачун, како би куповао возила и другу робу.

На тај начин, Геновева је сарађивала са својим оцем у круцијалним радњама како би обоје имали користи од добара добијених његовом активношћу, уз прикривање њиховог порекла.

Геновева је осуђена као учинилац кривичног дела прања новца, насталог из другог дела трговине дрогом.

II. Касациони захтев и разлози за подношење

Геновева се жали тврдећи да није доказано да је имовина проистекла из претходног тешког кривичног дела и стечена тим делом.

Оптужена тврди да се бавила само чувањем сатова и накита које је њен отац стекао на законит начин. Мора преовладати принцип претпоставке невиности. Тужилаштво није пружило доказе да су ови предмети прибављени недозвољеним новцем.

III. Одлука Врховног суда

Врховни суд наводи да су, како то обично бива у кривичним делима прања новца, докази посредни. У овом случају, умешаност оца у трговину дрогом (што се, према судској пракси, може закључити из доказа наведених у чињеничном делу пресуде), изостанак објашњења о пореклу имовине (захтев се односи на део средстава, али не и на сву огромну имовину и готовину) и близак однос који се мора претпоставити између оца и његове ћерке (отац не може бити несвестан њених проблема са законом), подржавају ово уверење и спречавају повреду претпоставке невиности.

Чињеница да кривично дело прање новца није кривично дело сумње и, као и свака друга кривична осуда, захтева доказивање сваког елемента кривичног дела, достижући извесност ван сваке сумње, не искључује могућност потврђивања исте посредним доказима. Заиста, као што је раније наведено, посредни докази су обично најчешћи тип доказа у кривичним делима прања новца, с обзиром на њихову морфологију.

Класична и добро консолидована судска пракса је успоставила троструки стуб доказа на основу којих се може изградити пресуда за кривично дело прање новца из кривичних дела против јавног здравља: неоправдано увећање и располагање имовином; аномалне или тешко објашњиве економске радње; и непостојање законских извора који би оправдали такав приход. Ови елементи заједно указују на везу са активностима илегалне трговине дрогом.

У овом случају постоји конвергенција посредних доказа који снажно подржавају потврду пресуде. Ови докази укључују прихватање накита и новца који припадају другој особи, што је повезано са кривичним делима против јавног здравља. Оптужена је платила трошкове свог оца средствима која је примила у његово име (истраге које је спровела група за прање новца). Не постоји задовољавајуће објашњење за извор овог прихода, који потиче од трансфера из банке у Хонг Конгу. Осим тога, оптужена није могла да оправда овај приход, јер је њено пословање било лоше, што показују

надзор и пронађени основни рачуни. Отац оптужене је такође био предмет других истрага. Сви ови показатељи чине невероватан сценарио, осим ако није имао за циљ да прикрије незаконито порекло средстава.

Стога, Врховни суд у потпуности потврђује осуду Геневеве.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда Врховног суда Шпаније, бр . 645/2023, од 25. јула 2023. године \[ECLI:ES:TS:2023:3483 \]](#).

Пресуда Врховног суда Шпаније, 849/2023 [ECLI:ES:TS:2023:5060]
20. новембра 2023. године
РЕЗИМЕ SP-6

I. Чињенице случаја

Првооптужени Цезар, био је вођа корпоративне и личне мреже (злочиначка организација позната као „Гуртел“ или „Кореа“) приближно од 1999. до 2009. године. Циљ ове мреже је био да се обогате Цезар и они који су били укључени у заверу, као и да обезбеди ванредно финансирање политичке партије „*Партидо популар*“ путем недозвољених средстава добијених криминалним радњама. То је постигнуто на штету јавних средстава, о чему сведоче и доказане чињенице из потврђене пресуде која претходила овом случају.

Овај случај се односио на догађаје који су се десили у општини Боадила дел Монте (Мадрид) између 2001. и 2009. године, током којих је општина била под контролом Народне партије (Партидо Популар). Цезар је преговарао о додели јавних уговора у супротности са правилима јавних набавки са намером да их додели компанијама које је одабрала група у замену за накнаду (било у готовини или у облику ‘провизија’). Накнада је обезбеђена јавним функционерима који су били у позицији да утичу на процес набавки.

Цезарова мрежа се састојала од бројних чланова и сарадника.

Национални суд Шпаније, познат и као “*Аудиенциа Национал*”, осудио је двадесет три особе, које су биле или чланови или сарадници криминалне организације познате као “*Гуртел*” или “*Кореа*”. Осуђујуће пресуде су засноване на бројним кривичним делима, укључујући примање мита, проневеру јавних средстава, трговину утицајем и прање новца.

II. Касациони захтеви и њихови разлози

Од двадесет три осуђена лица, шеснаест се сложило са класификацијом јавног тужиоца и, последично томе, нису се жалили на казну коју је изрекла Аудиенциа Национал. Седморо осуђених уложило је касационе захтеве.

Међу различитим притужбама које су изнели апеланти, једна од главних тврдњи била је да су осуђени супротно претпоставци невиности, која није оповргнута. Наведени аргумент је да је Аудиенциа

Национал нерационално оценила доказе, искључујући доказане чињенице које иду у корист осуђених лица, не дајући при томе уставну оцену доказа.

Апеланти сматрају да је прекршена претпоставка невиности, јер не постоје докази или индиције које би поткрепиле постојање намере или субјективног елемента прања новца и фалсификовања.

У суштини, аргументује се одсуство посредних доказа и недостатак убедљивих разлога који би оправдали закључак о кривици у вези са кривичним делима за која су лица осуђена за прање новца и фалсификовање.

III. Одлука Врховног суда

Уложено је седам касационих захтева. Врховни суд је потврдио оспорену пресуду у односу на три апеланта: тадашњег градоначелника Боадиле дел Монтеа, техничког директора Одељења за спорт и компанију за коју је утврђено да је посредно одговорна. У првом предмету, Суд је одбио примену аналогних олакшавајућих околности признања, надокнаде штете и непотребног одлагања. У другом предмету, Врховни суд је потврдио да је одборнички техничар хировито преценио понуду једне од компанија које су се пријавиле на тендер, са лажном намером да јој непрописно додели радове. У трећем предмету, Суд је одлучио да није повређено основно право на претпоставку невиности, што је, стриктно говорећи, неприменљиво када је реч о грађанској одговорности.

Врховни суд је утврдио да је злочиначка завера поткрепљена првенствено документованим доказима, односно „Плавом фасциклом (P16-Екп2)“, бележницом откривеном приликом претреса једног од станова. Овај документ пружа јасне доказе о криминалног организацији парцеле, као и о кретању готовине и провизија.

Врховни суд такође наводи да доктрина посредних доказа не подразумева ублажавање захтева претпоставке невиности. Штавише, посредни докази су често извор сигурности који је далеко бољи од оног који би био обезбеђен мноштвом једносмерних и подударних директних доказа.

Врховни суд наводи, у вези са посредним доказима, да, иако директна потврда виности није утврђена, друге чињенице су повезане са њом. Ове чињенице, иако периферне, биле су међусобно повезане до те мере да њихова заједничка процена директно води ка томе да се прва сматра доказаном, искључујући било коју другу једнако валидну алтернативну хипотезу са епистемолошког становишта. У таквим случајевима, са изузетком изузетних случајева, присуство једног доказа, анализираног изоловано, није оно што снажно подржава закључак који је изнео Суд. Тачније, то је укупност свих њих. Не ради се микроскопска анализа сваког појединачног доказа, већ се макроскопски поглед усмерава на целину која подржава закључак који је извео Суд. Ово је довољно да поткопа основно право на претпоставку невиности у овом случају, односно пресуду о извршењу дела.

IV. Цео текст одлуке

[Пресуда Врховног суда Шпаније, бр. 849/2023, од 20. новембра 2023. године \[ECLI:ES:TS:2023:5060\].](#)

**СВЕОБУХВАТНЕ СМЕРНИЦЕ ЗА УПОРЕДНУ
АНАЛИЗУ ДОКАЗА НЕОПХОДНИХ ЗА
УСПЕШАН ПОСТУПАК У ПРЕДМЕТИМА
ОРГАНИЗОВАНОГ КРИМИНАЛА, ПРАЊА
НОВЦА И ПОВРАЋАЈА ИМОВИНЕ**

Посебан осврт на значај посредних доказа

EU FOR THE FIGHT AGAINST
SERIOUS AND ORGANISED CRIME

